

394 Z4

๔๖๗๕๐

Y. 3

การวิเคราะห์แหล่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี

ปริญญาโท

ของ

นิติ อรรณพกุล

- 7 เม.ย. 2537

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

สิงหาคม 2536

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

188169

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นล่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(รศ.สวพัฒน์ วัฒนวงศ์)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รศ.สวพัฒน์ วัฒนวงศ์)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้เป็นล่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่... 6 ... เดือน... ๖ ... พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู กรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลาวนีย์ เลวลีย์ กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำมา โดยตลอดจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิจัย ตลอดจนอนุเคราะห์ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านแหล่งความรู้หมู่บ้านนำพาผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลในพื้นที่

ขอขอบพระคุณท่านนายอำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ทำการวิจัย ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการให้ข้อมูลและสัมภาษณ์อย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ น้อง ๆ ครอบครัวอรรถพลทุกคนที่สนับสนุนและให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะคุณประไพ อรรถพลกุล เด็กชายเอกรัฐ และเด็กชายอภิรัฐ อรรถพลกุล ภรรยาและบุตร ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเก็บข้อมูล จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณความดี ประโยชน์ อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบอุทิศมอบให้แก่ บิดา มารดา ที่เป็นแรงดลบรรดาลให้ผู้วิจัยตั้งปณิธานศึกษาในระดับนี้

นิตติ อรรถพลกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและประวัติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งความรู้	10
ความหมายของแหล่งความรู้หมู่บ้านหรือแหล่งความรู้	10
ประวัติความเป็นมาของแหล่งความรู้หมู่บ้าน	11
วัตถุประสงค์การจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้าน	12
แหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินการโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ..	14
ความสำคัญของแหล่งความรู้หมู่บ้าน	15
ประโยชน์ของแหล่งความรู้หมู่บ้าน	16
แหล่งความรู้และประเภทของแหล่งความรู้หมู่บ้าน	17
ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี	18
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน	19
แนวทางการปรับปรุงและรูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน	20
แนวทางการปรับปรุงแหล่งความรู้หมู่บ้าน	20
รูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน	21

รูปแบบการทำงาน	23
บทบาทหน้าที่ของคณะที่ปรึกษา	24
บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
 3 วิธีดำเนินการวิจัย	 30
กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	30
วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล	35
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	39
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	 40
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้าน ดีเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี	 40
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของ แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น	 65
สภาพสื่อหนังสือ สื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง	 69
สภาพการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน	71
สภาพการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม	73
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแหล่ง ความรู้หมู่บ้านดีเด่น	 75

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	75
ความคิดเห็นในการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่	80
ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านมีหนังสือจำแนกเป็นประเภท ต่าง ๆ	89
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน ...	92
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน	94
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ .	99
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่ง ความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่ง ความรู้หมู่บ้านและประชาชนผู้มาใช้บริการ	102
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	116
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	116
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	117
พื้นที่ที่ทำการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง	117
วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล	118
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	119
การเก็บรวบรวมข้อมูล	119
การวิเคราะห์ข้อมูล	120
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	120
การอภิปรายผล	127
ข้อเสนอแนะ	136

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	138
ภาคผนวก	144
ประวัติย่อของผู้วิจัย	188

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ชื่อแหล่งความรู้หมู่บ้านและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย	33
2	การดำเนินงานและการดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่	65
3	สภาพสื่อหนังสือ สื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง	69
4	การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน	71
5	การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม	73
6	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	76
7	ความคิดเห็นในการดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง ใน จังหวัดอุบลราชธานี	81
8	ความคิดเห็นในการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่	87
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านมีหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ	89
10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน	92
11	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชนใน แหล่งความรู้หมู่บ้าน	94
12	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ	99

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยอยู่ในระยะที่กำลังเร่งรัดพัฒนา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคม แนวทางสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากรให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นก็คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ทันโลกทันเหตุการณ์ รู้จักคิดอย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาได้และสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์มาก มนุษย์เราได้รับการศึกษาไม่เพียงจากโรงเรียนเท่านั้น ในสภาพความเป็นจริงแล้ว มนุษย์เรามีการศึกษาอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ซึ่งเรียกว่าการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) จึงเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ความตอนหนึ่งว่า

"...การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ
ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและ
ประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
การพัฒนาประเทศย่อมทำได้โดยสะดวก รวดเร็ว ใฝ่ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว..."

(เชิษรศรี วิวิธสิริ. 2530 : 4 ; อ้างอิงมาจาก พระบรมราโชวาท. 2529)

การที่จะพัฒนาชนบทให้เจริญก้าวหน้าขึ้น จำเป็นต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน ซึ่ง พันธ์ สัจจางค์ และคนอื่น ๆ (2524 : 27) ได้กล่าวว่า "...การให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของมนุษย์คือ มีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ"

กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศ ทุกวัย โดยตรง และจัดดำเนินการอย่างกว้างขวางครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประเทศชาติอย่างมีคุณภาพ กิจกรรมที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการนั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) การให้ความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาสายสามัญในรูปแบบและระดับต่าง ๆ (2) การให้ความรู้ด้านอาชีพในรูปของกลุ่มสนใจ การสอนวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว (3) การให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ เช่น บริการด้านโสตทัศนศึกษาเคลื่อนที่ รายการความรู้ข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ การจัดที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้หมู่บ้าน การจัดห้องสมุดประชาชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2526 : 4) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อยู่ในชนบทที่ห่างไกล การที่จะให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและอย่างมีประสิทธิภาพนั้น วิธีการหนึ่งที่ทำเนิการอย่างได้ผลก็คือ การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้าน จะเป็นสถานที่ซึ่งเป็นศูนย์หนังสือและแหล่งข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เป็นสถานที่ร่วมจัดกิจกรรมเสริมความรู้ ประสพการณ์ และเป็นสถานที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านและป้องกันการลืมหืมหนังสือ

เพื่อเป็นการป้องกันการลืมหืมหนังสือและเพื่อให้ประชาชนในชนบทได้มีแหล่งฝึกอ่าน และเขียนหนังสือเป็นของหมู่บ้านที่ชาวบ้านทุกคนสามารถที่จะมาใช้บริการในสถานที่ดังกล่าวนี้ได้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงจัดตั้งโครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านขึ้นเพื่อประสานและสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่เรียนจบแล้วมีหนังสืออ่านอย่างต่อเนื่องและเพื่อป้องกันการลืมนั่งหนังสือ (สุนทร โคตรบรรเทา. 2526 : 66) การสร้างที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้เริ่มทดลองขึ้นครั้งแรกที่อำเภอเกาะคา และที่กิ่งอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ในภาคเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2514 จำนวน 75 แห่ง และต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ก็ได้มีการขยายเผยแพร่ออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2533 มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทั่วประเทศ 31,670 แห่ง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน กองแผนงาน และวิจัย. 2533 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ในจำนวนที่อ่านหนังสือดังกล่าวนี้ บางแห่งได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านรวมอยู่ด้วย

จากรายงานการประเมินโครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทั่วประเทศของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2524 เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่ดีนั้น ยังมีจำนวนน้อย ประเภทที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้และต้องยุบหรือย้ายนั้นอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง จากการประเมินการดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 7,197 แห่ง จากจำนวนทั้งสิ้น 8,367 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งจัดอันดับคุณภาพของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้ดังนี้ คือ อยู่ในเกณฑ์ดี 599 แห่ง หรือร้อยละ 8.32 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ 2,686 แห่ง หรือร้อยละ 37.33 อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง 2,679 แห่ง หรือร้อยละ 37.23 อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องยุบหรือย้าย 1,072 แห่ง หรือร้อยละ 14.89 และที่ประเมินไม่ได้มี 161 แห่ง หรือร้อยละ 2.23 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2525 : 189 - 190) สำหรับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีนั้นก็ได้รับการสนับสนุนพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งได้ดำเนินการอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ได้เริ่มดำเนินการเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยจัดครั้งแรกในพื้นที่หมู่บ้านที่มีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานจำนวน 24 แห่งก่อน ต่อมาจึงได้มีการขยายเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองนโยบาย กรมการศึกษานอกโรงเรียน จนใน พ.ศ. 2533 นี้ มี 2,021 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นที่อ่านที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน 136 แห่ง (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

จังหวัดอุบลราชธานี. 2533 : 13) เกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ได้รับการพัฒนาปรับปรุงขึ้นมาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่อยู่ในเกณฑ์ดี โดยแหล่งความรู้หมู่บ้านจะเป็นสถานที่ให้บริการความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนได้มาก ได้กว้าง และได้ลึกกว่าที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เพราะในแหล่งความรู้หมู่บ้านนอกจากจะมีสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือวิชาการเป็นเล่ม หนังสือวารสาร แผ่นปลิวและเอกสารอื่น ๆ แล้วบางแห่งยังมีสื่อเทคโนโลยี เช่น เทป วิดีโอ โทรศัพท์ ของจริง ของจำลอง การแสดง การสาธิต ซึ่งจะเป็นศูนย์ข้อมูลศูนย์บันเทิง ศูนย์กิจกรรมของหมู่บ้านที่กระทำโดยชาวบ้านอันเป็นการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น สำหรับการดำเนินงานนั้นประชาชนจะมีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดสร้าง การดูแลเก็บรักษา การประสานงาน ขอความร่วมมือช่วยเหลือจากทั้งภาครัฐและเอกชน

จากการดำเนินงานด้านแหล่งความรู้หมู่บ้านของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีจำนวน 136 แห่งนั้น บางแห่งก็สามารถดำเนินการได้ดี ประสพผลสำเร็จ ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาชนเข้าไปใช้บริการมาก แต่บางแห่งยังดำเนินการไม่ประสพผลสำเร็จเท่าที่ควร ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ การดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ประสพผลสำเร็จนั้นเป็นอย่างไร มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเด่น ๆ อะไรบ้าง เช่น มีการพัฒนามาอย่างไร ด้านผู้นำ การจัดอาคารสถานที่ กิจกรรม และการจัดองค์การรับผิดชอบเป็นอย่างไร มีการดำเนินงานอย่างไร ความร่วมมือของประชาชนและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไป ลักษณะแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ ด้านสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่าน สื่อวัสดุ และการจัดกิจกรรม

2. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมการมาใช้บริการและประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากแหล่งความรู้หมู่บ้าน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนผู้มาใช้บริการเกี่ยวกับแนวทางปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี ให้มีคุณภาพดี สอดคล้องต่อความต้องการชุมชนยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีคุณประโยชน์คือ ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การดำเนินงาน การจัดองค์การรับผิดชอบ การบริการสื่อและจัดกิจกรรม ได้แนวทางและแนวปฏิบัติ ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งอื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีและของภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดีมีคุณภาพยิ่งขึ้นตามเกณฑ์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านอื่น ๆ ของประเทศต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. พื้นที่ที่ทำการวิจัย การศึกษาในครั้งนี้จะดำเนินการในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 อำเภอ กับอีก 1 กิ่งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2533 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้น 136 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่การปกครองดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

ได้คัดเลือกไว้จากทีเค้นอันดับ 1 ถึงอันดับ 12 ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด
อุบลราชธานี

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้
หมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง ซึ่งแยกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ฝ่าย
การศึกษา แห่งละ 3 คน 12 แห่ง รวม 36 คน

2.2 กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน แห่งละ 6 คน 12 แห่ง รวม 72 คน

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านที่
ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จำนวนแห่งละ 5 คน 12 แห่ง รวม 60 คน

2.4 ประชาชนผู้ใช้บริการ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่แหล่ง
ความรู้ตั้งอยู่ ซึ่งเป็นผู้มาใช้บริการและให้ความร่วมมือสนับสนุนในการดำเนินงานแหล่งความรู้
หมู่บ้าน แห่งละ 10 คน 12 แห่ง รวม 120 คน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 288 คน

3. กรอบในการวิเคราะห์

3.1 กรอบในการวิเคราะห์การดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น แบ่งออก
เป็น 4 ด้าน คือ

3.1.1 ด้านการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่แหล่งความรู้
หมู่บ้าน

3.1.2 ด้านสื่อ การดูแลจัดเก็บและรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุใน
แหล่งความรู้หมู่บ้าน

3.1.3 ด้านการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

3.1.4 ด้านการจัดกิจกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษาโดยละเอียดและแยกศึกษาเป็นส่วน ๆ เกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานีในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การอ่านและสื่อวัสดุ การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน การจัดกิจกรรม ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

2. แหล่งความรู้หมู่บ้าน หมายถึง สถานที่ซึ่งประชาชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้านหนึ่งหรือหลายหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์ความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยจะมีสื่อต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านสื่อเอกสาร ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม วารสาร ของจำลอง ของจริง สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ เทป โทรทัศน์ โดยมีคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน และกรรมการศึกษา นอกโรงเรียนจะให้การสนับสนุนในด้านหนังสือพิมพ์วันละ 2 ฉบับ เอกสารเสริม และหนังสือบริจาคต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่ง สำหรับแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จะเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ การดำเนินงาน ด้านสื่อการอ่าน สื่อวัสดุอุปกรณ์การเก็บรักษาและการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือกำหนดคือ เป็นสถานที่ตั้งอยู่ในที่ชุมชน มีอาคารขนาด 6 x 6 เมตรขึ้นไป มีโต๊ะสำหรับอ่านหนังสือ 2 ตัว มีม้านั่งหรือเก้าอี้นั่งได้ 20 คนขึ้นไป มีที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ที่ วางหนังสือพิมพ์ได้ 10 ฉบับ มีตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง มีป้ายประกาศหรือป้ายนิเทศและมีหนังสือประมาณ 500 เล่ม และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ออกไปนิเทศติดตามผลและเยี่ยมชมแล้ว โดยคัดเลือกแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินงานอยู่ในระดับดีเด่นในแต่ละอำเภอ แล้วนำมาคัดเลือกจัดอันดับดีเด่นไว้ แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นดังกล่าวนี้ สามารถที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในการจัดหรือแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านได้

3. ผู้นำหมู่บ้าน หมายถึง ผู้นำโดยตำแหน่งทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมดูแลปกครองหมู่บ้าน

4. กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน หมายถึง กรรมการหมู่บ้าน ประชาชน หรือนักศึกษาทางไกลการศึกษานอกโรงเรียนในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือก แต่งตั้งและมอบหมายให้รับผิดชอบในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งจะมีแหล่งละ 5-7 คน ประกอบด้วยผู้ทำหน้าที่ประธานกรรมการ 1 คน ผู้ทำหน้าที่เลขานุการกรรมการ 1 คน และที่เหลือออกนั้นเป็นกรรมการ

5. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานประจำในพื้นที่นั้น และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ พัฒนาการตำบล สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล และครูที่ทำหน้าที่เลขาคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.)

6. ประชาชนผู้ใช้บริการ หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้มาใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้าน เช่น มาอ่านหนังสือ มาเยี่ยมชม มาประชุม มาร่วมกิจกรรม มาฝึกสอน

7. การมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนแหล่งความรู้หมู่บ้าน เช่น ช่วยดูแล ซ่อมแซม ตกแต่ง รักษาความสะอาด การจัดสร้างหรือบริจาคทรัพย์สินของ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

8. การดำเนินการดูแลจัดและตกแต่งอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานแบ่งบทบาทหน้าที่การประชุมวางแผนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ การจัดและตกแต่งบริเวณอาคารสถานที่ให้สวยงาม ร่มรื่น น่าชมมาใช้ การจัดวัสดุต่าง ๆ เช่น ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ม้านั่ง ชั้นวางหนังสือพิมพ์ ป้ายนิเทศให้เป็นระเบียบสะอาด สวยงามน่าสนใจเข้ามาเยี่ยมชม

9. การดูแลรักษาจัดเก็บสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน หมายถึง การจัดหนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสารแผ่นปลิว โปสเตอร์ ให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย หยิบง่าย หยาก็รู้ จัดเป็นกลุ่ม เป็นหมวดหมู่ เรียงเป็นชั้น เป็นประเภท เป็นมุมต่าง ๆ รวมทั้งการเก็บรักษาสื่อเทคโนโลยี เช่น เทป วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

10. การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งความรู้เพื่อให้
บริการแก่ผู้เข้ามาใช้ เช่น จัดให้มีเกมกีฬาในร่ม กีฬากลางแจ้ง กิจกรรมนันทนาการ การ
ประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การอ่านข่าว การแข่งขันการอ่าน การจัดบอร์ดนิเทศ จัดนิทรรศการ
การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดและประวัติที่เกี่ยวกับแหล่งความรู้ แหล่งความรู้และประเภทของแหล่งความรู้หมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านของจังหวัดอุบลราชธานี ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน แนวทางการปรับปรุงและรูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและประวัติที่เกี่ยวกับแหล่งความรู้

ความหมายของแหล่งความรู้หมู่บ้านหรือแหล่งความรู้

คำว่า "แหล่งความรู้หมู่บ้าน" หรือ "แหล่งความรู้" มีผู้ให้ต่างกันหลายชื่อ แต่มีวิธีการดำเนินการที่เหมือนกันในต่างประเทศ มีชื่อเรียกศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้หรือศูนย์วิทยบริการ (Learning Resource Center) ห้องสมุดชนบท (Rural Library) ในประเทศไทยเราเรียกแหล่งวิชาชุมชน แหล่งความรู้ชุมชน ศูนย์บริการข่าวสารข้อมูล ศูนย์การเรียนรู้ (Resource for Learning) แต่สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียนใช้คำว่า "แหล่งความรู้หมู่บ้าน" (Village Learning Center) เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และนิยมเรียกกันอย่างกว้างขวาง (แสงจันทร์ อินทนนท์. 2532 : 23 - 24) เนื่องจากคำว่า "แหล่งความรู้หมู่บ้าน" มีผู้ให้ต่างกันหลายชื่อเพื่อความชัดเจนจึงขอยกความหมายซึ่งนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้เสนอไว้ดังนี้

นิพนธ์ ศุภปริดี (2518 : 3) ได้ให้ความหมายแหล่งความรู้ไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชนที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาได้ ซึ่งรวมทั้งบุคคลที่เข้ามาเป็นวิทยากร

เกคินี โชติกเสถียร (2523 : 88) ได้ให้ความหมายแหล่งทรัพยากรชุมชนไว้ว่า คือ สภาพวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและบุคคลในชุมชนที่สถาบันการศึกษาตั้งอยู่

บุญเลิศ มาแสง (2530 : 49 - 50) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านไว้ว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นศูนย์รวมความรู้ของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีตามสมัย เช่น วิทยุ เทป วิดีโอ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นการศึกษาแบบเติมเต็ม โดยเขาจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่เขาสนใจและพอใจ ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในแหล่งความรู้หมู่บ้าน

กูด (Good. 1959 : 114) ได้ให้ความหมายแหล่งความรู้ในชุมชนไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษา ที่สามารถนำเอามาใช้ประโยชน์ในทางการเรียนการสอนได้ เช่น นิทรรศน์ หอสมุด สวนสาธารณะ

จากการที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้าน หรือแหล่งความรู้ไว้แล้ว ผู้วิจัยสรุปความหมายไว้ดังนี้คือ แหล่งความรู้ คือ สถานที่รวบรวมข่าวสารข้อมูลที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของประชาชนในชนบท โดยมีสื่อหนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ หรือเป็นสถานที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น ศิลปะที่มีคุณค่า โบสถ์ วัด หรือเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์ในทางการศึกษา

ประวัติความเป็นมาของแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ในปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสนใจในการจัดแหล่งความรู้เพื่อสนองการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนผู้อยู่ในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสได้รับทราบข่าวสารข้อมูล และเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ในต่างประเทศ แหล่งความรู้ปรากฏขึ้นเมื่อต้นปี ค.ศ. 1960 จากแนวคิดดั้งเดิมเป็นการบูรณาการระหว่างบริการ สื่อทัศนูปกรณ์กับการบริการห้องสมุด เพื่อสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน โดยบรรณารักษ์มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้าง ๆ โดยวิธีการศึกษาอย่างมีอิสระ โดย

มีผู้ชำนาญในด้านสื่อให้แนวคิดในการเรียนรู้โดยการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับสื่อต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของบุคคลได้ดีกว่าบรรยายตามหนังสือ ในประเทศตะวันตกบางประเทศจึงจัดบริการดังกล่าวในรูปของการจัดแหล่งความรู้ภายในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย (กรมสามัญศึกษา. 2533 : 3)

สำหรับในประเทศไทย แหล่งความรู้ได้เข้ามามีบทบาทในทางการศึกษาและการพัฒนาชนบท เพราะการเผยแพร่ทางการศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศนำมาเผยแพร่ โดยนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับโครงการและกิจกรรม เช่น แหล่งความรู้หมู่บ้านของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

วัตถุประสงค์การจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ฟรานซิส (กรมสามัญศึกษา. 2523 : 4 ; อ้างอิงมาจาก Francis. n.d.) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งความรู้ก็เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระ เป็นการเรียนรู้เต็มเต็มตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้มาใช้บริการได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ คือ

1. เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อจัดหาแนวทางการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ
3. เพื่อจัดหาโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อ
4. เพื่อจัดหาโอกาสการศึกษาอย่างอิสระและการศึกษาด้วยตนเอง
5. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจในสิ่งที่เขาเรียนรู้

ด้วยตนเอง

6. เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์
7. เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มการนำตนเอง ความเป็นอิสระ ความรับผิดชอบ

การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

8. เพื่อพัฒนาทักษะในการค้นคว้า การอภิปรายพบปะสนทนา และการนำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้

9. เพื่อเป็นแรงคลุ้ใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาทางการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านไว้ 5 ประการคือ (บุญเลิศ มาแสง. 2530 : 139)

1. เพื่อพัฒนาแหล่งวิทยาการของหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และที่อ่านหนังสือวัดหรือโรงเรียน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน ที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

2. เพื่อจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้นในพื้นที่ที่ซึ่งยังไม่เคยมีการจัดตั้งแหล่งวิทยาการรูปแบบใด ๆ มาก่อน

3. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านและในชุมชนที่ใกล้เคียง ได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างกว้างขวาง ตลอดเวลา ได้รับการบริการทางการศึกษาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะ ความสามารถในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามความพร้อม และตามความต้องการของตน

4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมการศึกษาด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นหรือตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มนักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชนและอาสาสมัครในหมู่บ้าน

5. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการระดมทรัพยากรและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และหน่วยงานภาคเอกชนตามแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

แหล่งความรู้บ้านที่ดำเนินการโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เนื่องจากประชากรร้อยละ 80 ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประชากรทั้งประเทศ ที่อาศัยอยู่ในชนบท การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก และเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสในทางการศึกษา ทำให้ไม่ทันโลก ไม่ทันเหตุการณ์ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการสำรวจของกรมสามัญศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2514 พบว่า มีประชาชนที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป ยังไม่รู้หนังสือเป็นจำนวนถึงร้อยละ 14.5 ของประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 3 ล้าน 5 แสนคน รัฐบาลมีนโยบายและเป้าหมายที่จะลดอัตราผู้ไม่รู้หนังสือลงให้เหลือร้อยละ 10.5 หรือลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือลง 1 ล้าน 5 แสนคน ในปี พ.ศ. 2529 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2526 : 12) และจากผลการวิจัยของกรมสามัญศึกษา ในปี พ.ศ. 2512 พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปแล้วประมาณร้อยละ 33 กลับลืมหนังสือหลังจากออกจากโรงเรียนไปไม่กี่ปี (กรมสามัญศึกษา. 2512 : 41) จากผลการสำรวจด้านการศึกษา ผู้ใหญ่ ยังพบว่า ผู้ที่ผ่านการเรียนตามโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถอ่านออกเขียนได้แล้ว ต่อมากลับลืมหนังสือได้อีกในเวลาไม่นานนัก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2518 : 38)

ในปี พ.ศ. 2514 กรมสามัญศึกษาได้ดำเนินโครงการทดลองจัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านขึ้นที่อำเภอเกาะคาและที่กิ่งอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ในภาคเหนือ โดยทดลองดำเนินการ 75 แห่ง มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ (1) เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลเพิ่มพูนความรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ (2) เพื่อส่งเสริมการอ่านและป้องกันการลืมหนังสือ และ (3) เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่ประชาชน (กรมสามัญศึกษา. 2520 : 4 - 5)

การดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านได้รับความนิยมแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา บางจังหวัดดำเนินการก้าวหน้าไปจนกระทั่งพัฒนาไปเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านและแหล่งข่าวสารข้อมูลท้องถิ่น แหล่งความรู้หมู่บ้านนี้เกิดจากแนวคิดของ บุญเลิศ มาแสง อดีตผู้อำนวยการศูนย์ ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ได้เห็นถึงความจำเป็นในอันที่จะจัดการศึกษาสำหรับ

ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบของการ "เติมเต็ม" ในการรับรู้ข่าวสารความรู้อย่างต่อเนื่องไม่ขัดต่อการดำรงชีวิตและเอื้ออำนวยให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายต่อชีวิตอย่างแท้จริง โดยจัดเป็นแหล่งความรู้ของชุมชนเน้นสื่อประเภทหนังสือ เอกสาร - สิ่งพิมพ์ เป็นหลัก เนื่องจากหาง่ายและมีราคาถูก อาจมีสื่อเสริมประเภทอื่น ๆ เช่น วิทยุ - เทป โทรทัศน์ ป้ายประกาศ การสาธิต เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น (บุญเลิศ มาแสง. 2530 : 136 - 137) ประกอบกับหลักการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้น เป็นนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดไว้ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) คือ "...เร่งขยายแหล่งความรู้หมู่บ้านในระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศให้กว้างขวางที่สุด เพื่อให้ประชาชนได้ใช้แหล่งความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต..." (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2529 : 71) โครงการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ได้เริ่มทำการทดลองดำเนินการครั้งแรกในภาคเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2528 จำนวน 3 แห่งคือ แหล่งความรู้หมู่บ้านสร้อยศรี อำเภอจุน จังหวัดพะเยา แหล่งความรู้หมู่บ้านสองแควเหนือ ตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และแหล่งความรู้หมู่บ้านทุ่งงาม ตำบลเสริมงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างน่าพอใจ ต่อมาจึงได้มีการเผยแพร่ขยายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 เป็นต้นมา (บุญเลิศ มาแสง. 2530 : 184)

ความสำคัญของแหล่งความรู้หมู่บ้าน

แหล่งความรู้หมู่บ้านมีความสำคัญคือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรงร่วมคิด ร่วมทำ โดยได้มีการบริจาคทรัพย์สินของ ร่วมมือเสียสละกำลังกายในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนโดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง

การแสดง การสาธิตต่าง ๆ ไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของ ราชการและเอกชนต่าง ๆ และสื่ออีกบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำ ไปสู่การพัฒนาคณะภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ประโยชน์ของแหล่งความรู้หมู่บ้าน

แหล่งความรู้หมู่บ้านจะมีประโยชน์อย่างมากมาต่อประชาชนในท้องถิ่น เพราะ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศคือ ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรทั้งประเทศ อาศัย อยู่ในชนบทซึ่งเป็นกลุ่มที่ด้อยหรือขาดโอกาสทางการศึกษาและบางส่วนยังจบการศึกษาภาค บังคับเท่านั้น ไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลจึงทำให้ไม่ทันโลกและไม่ทันเหตุการณ์ และบางส่วนยัง ลืมหนังสืออีกด้วย ดังนั้นเมื่อมีแหล่งความรู้หมู่บ้าน จึงทำให้มีสถานที่ที่จะศึกษาติดตามข่าวสาร ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาคณะภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น และยังเป็นสถานที่ ใช้ฝึกอ่านเขียนป้องกันการลืมหนังสือได้อีกด้วย หัวใจของการพัฒนาประเทศก็คือ การพัฒนา คุณภาพของคนในชาติ การที่จะพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพนั้นหนทางหนึ่งก็คือ การให้การ ศึกษาแก่ประชาชน ดังนั้นการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านก็เป็นการให้การศึกษากับประชาชน ทางหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในรูปของการศึกษานอกโรงเรียนนั่นเองโดยเฉพาะเป็นการลงทุนที่ไม่สูง แต่ผลประโยชน์ที่จะได้นั้นมากมายสรุปได้ 5 ประการคือ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. 2531 : 71)

1. ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น
2. เป็นการส่งเสริมการอ่านและป้องกันการลืมหนังสือของประชาชน
3. เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชน
4. เป็นการก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชนอย่าง

ใกล้ชิด

5. สามารถที่จะใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมในการพบปะหารือ จัดประชุมของ หมู่บ้านได้ เป็นที่นัดพบและจัดกิจกรรมนันทนาการด้านความรู้ กีฬาและบันเทิง

แหล่งความรู้และประเภทของแหล่งความรู้หมู่บ้าน

แหล่งความรู้ที่ให้บริการป้อนข้อมูลและนำข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ไปสู่ประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีผู้รู้ได้แยกประเภทไว้ พอสรุปได้ดังนี้

รามิเรซ (Ramirez. 1954 : 386) ได้แยกแหล่งความรู้ในชุมชนออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

1. แหล่งความรู้ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ แสงแดด อากาศ ดิน น้ำ
2. แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน
3. แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ แหล่งความรู้ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น เครื่องยนต์ เครื่องมือเครื่องใช้
4. แหล่งความรู้ที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น โรงเรียน โบสถ์

จาโรลิเมค (Jarolimek. 1969 : 189) ได้แบ่งแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading Materials) ได้แก่ หนังสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ประเภทที่ 2 คือ ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non Reading Materials) ได้แก่ รูปภาพและสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ภาพยนตร์ เทป นีลัม แผนที่

น้อมฤติ จงพสุหะ (2524 : 24) ได้แบ่งแหล่งความรู้ออกเป็น 3 ประเภทคือ (1) ทรัพยากรบุคคล ซึ่งแบ่งได้ 2 อย่างคือ วิทยากรท้องถิ่น คือ บุคคลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องถิ่น วิทยากรต่างถิ่น ได้แก่ ผู้มาเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว (2) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ ดิน หินแร่ สัตว์ต่าง ๆ (3) ทรัพยากรสังคม ได้แก่ สิ่งที่สังคมสร้างขึ้น เช่น ห้องสมุด ที่อ่าน และแหล่งความรู้ นิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัด สมาคม กลุ่ม หรือชุมนุมต่าง ๆ และท้องฟ้าจำลอง

บุญเลิศ มาแสง (2530 : 152 - 153) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดประเภทแหล่งความรู้ไว้กว้าง ๆ ดังนี้คือ ประเภทแรกเป็นแหล่งความรู้ที่มีขนาดใหญ่คือ มีอาคารขนาดใหญ่ มีหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก มีอุปกรณ์นันทนาการและ

สื่อเทคโนโลยีพร้อม ประเภทที่สองเป็นแหล่งความรู้ที่มีอาคารขนาดใหญ่ มีหนังสือพิมพ์รายวัน และหนังสือต่าง ๆ จำนวนมาก มีอุปกรณ์นันทนาการและสื่อเทคโนโลยีบางส่วน ประเภทที่สามแหล่งความรู้ที่มีอาคารขนาดใหญ่ มีหนังสือพิมพ์รายวัน และหนังสือต่าง ๆ จำนวนมาก และมีอุปกรณ์นันทนาการบางส่วน ประเภทที่สี่แหล่งความรู้ที่มีอาคารเป็นที่อ่านฯเดิม มีหนังสือพิมพ์รายวัน และหนังสือต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ประเภทที่ห้าแหล่งความรู้ที่มีอาคารเป็นที่อ่านฯเดิม ซึ่งมีหนังสือต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง และสุดท้ายคือแหล่งความรู้ที่มีป้ายประกาศและหนังสือหมุนเวียนเป็นบางครั้ง การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านและขีดความพร้อมของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น คือ สถานที่ให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชนในชนบท ช่วยให้ประชาชนมีหูกว้างตากกว้าง รู้ความเคลื่อนไหวของบ้านเมือง รู้ปัญหาในสังคม รู้สิทธิหน้าที่ของพลเมือง ได้รับความรู้ต่าง ๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่อบุคคลแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ประโยชน์อีกส่วนหนึ่งที่ได้จากแหล่งความรู้ก็คือเป็นสถานที่ฝึกอ่านเขียนป้องกันการลืมหนังสือและสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นจุดก่อให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี โดยศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2531 โดยในปี พ.ศ. 2531 ได้มีการประชุมผู้บริหารศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่โรงแรมไพลิน จังหวัดพิษณุโลก กรมการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกับกลุ่มศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัดในภาคเหนือ ได้นำเสนอสรุปรายงานการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านให้ที่ประชุมทราบและกรมมอบหมายให้ศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัดไปดำเนินการ ดังนั้น

เพื่อสนองนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและเพื่อที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้มีศูนย์ข่าวสารข้อมูลที่บริการได้กว้างและมีสื่อมากขึ้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้ประชุมวางแผนจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้น โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ด้านฐานะเดิมที่มีอยู่แล้วคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จ ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือสนับสนุนแล้วพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน ในปีงบประมาณ 2532 ได้ดำเนินการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้น 11 แห่ง (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี. 2532 : 32) ในปีงบประมาณ 2533 ได้ดำเนินการ 136 แห่ง (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี. 2534 : ก12)

ในการดำเนินงานจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2531 : 74) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของแหล่งความรู้ไว้ดังนี้คือ สถานที่จัดตั้งควรอยู่ในที่ชุมชน มีพื้นที่พอที่จะขยายงานต่อไปได้ อาคารเป็นเอกเทศ ขนาด 6 x 6 เมตรเป็นอย่างน้อย มีโต๊ะสำหรับอ่านหนังสืออย่างน้อย 2 ตัว และมีม้านั่งสำหรับนั่งอ่านได้ประมาณ 20 คน มีที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ที่ วางหนังสือพิมพ์ได้อย่างน้อย 10 ฉบับ มีตู้หรือที่เก็บหนังสือ 1 หลัง มีกระดานคำหรือป้ายนิเทศ มีป้ายชื่อแหล่งความรู้ ขนาดพอเหมาะกับอาคาร มีหนังสืออยู่ในแหล่งความรู้ 500 เล่ม (ซึ่งรวมทั้งอาจจะมียกยหรือเทปอย่างละ 1 เครื่อง มีเทปความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ 10 ม้วน) จัดให้มีมุมหนังสือของกระทรวงหลักต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน

นับตั้งแต่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านมา พบว่า มีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หลายด้าน ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้สรุปไว้ดังนี้ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2531 : 75) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านไม่ตั้งใจ ละเลย ไม่ทำหน้าที่ของตนอย่างขยันขันแข็ง มีการ

ประชุมปรึกษาหารือกันน้อย ทำเลที่ตั้งของแหล่งความรู้ไม่เหมาะสม ไม่ร่มรื่น ไม่สวยงาม อยู่ห่างไกลที่ชุมชนชน ขนาดของอาคารคับแคบไม่เหมาะสม ร้อนไม่กันแดดและฝน มีหนังสือ น้อย ขาดการประชาสัมพันธ์อุปกรณ์จำเป็นของแหล่งความรู้หมู่บ้านมีน้อยหรือมีไม่ครบ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บหนังสือ ชั้นวางหนังสือ วิทยุ เทป โทรทัศน์ ประชาชนขาดความกระตือรือร้น ความไม่เป็นปัจจุบันของหนังสือพิมพ์ การรับส่งถึงแหล่งความรู้ล่าช้า บางแห่ง หนังสือพิมพ์ไม่อยู่ในแหล่งความรู้ การจัดหนังสือและมุมหนังสือไม่ครบและยังไม่ได้เท่าที่ควร เช่น มุมสี่กระถางหลัก ไม่มีอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่ดูแลอยู่ประจำการบริการหมุนเวียน หนังสือ หรือให้ยืมหนังสือยังไม่ได้ การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจมีน้อย ขาดงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุง ขาดสิ่งกระตุ้นที่จะทำให้แหล่งความรู้มีสภาพดีขึ้นหรือพัฒนาไปกว่าเดิมเพราะ ตอนดำเนินการจัดตั้งใหม่ ๆ จะดำเนินการได้ดีแต่เมื่อเวลาผ่านไปหรือนานไปการดำเนินงานจะถดถอยและซบเซาไปในที่สุด

แนวทางการปรับปรุงและรูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

แนวทางการปรับปรุงแหล่งความรู้หมู่บ้าน

แนวทางในการปรับปรุงแหล่งความรู้หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่ดีจะให้บริการแก่ประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2531 : 75 - 76) ได้ให้แนวทางไว้ดังนี้คือ รับ ส่ง หนังสือพิมพ์ถึงแหล่งความรู้ทุกวัน และขอรับบริจาคหนังสือต่าง ๆ เข้าแหล่งความรู้ให้มาก คณะกรรมการแหล่งความรู้ประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจงชาวบ้านให้สนใจการอ่านและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งความรู้ คณะกรรมการแหล่งความรู้ประชุมหารือเพื่อทราบปัญหาและหาทางแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และปลูกสร้างความสำนึกให้ชาวบ้านรักและหวงแหน ถือว่าทุกคนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของแหล่งความรู้จะต้องรับผิดชอบ ดูแลรักษา หมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวให้ใช้เสียงประกาศเชิญชวนประชาชนมาใช้บริการแหล่งความรู้ แต่งตั้งอาสาสมัคร

เยาวชนในหมู่บ้านช่วยดูแลจัดหาหนังสือให้อยู่ในสภาพดีเป็นระเบียบนำไปใช้ ตลอดจนติดตามหนังสือพิมพ์ที่ไม่อยู่ในแหล่งความรู้ เชิญชวนประชาชนมาร่วมกันดูแลพัฒนาแหล่งความรู้ในวันสำคัญทางศาสนาหรืออื่น ๆ เช่น การซ่อมแซมปรับปรุงตัวอาคารสถานที่ การปลูกต้นไม้ ไม้ดอก และไม้ประดับต่าง ๆ ให้ดูร่มรื่น สะอาด สวยงาม ใช้เป็นที่จัดกิจกรรมประชุม พบปะสนทนาหรือพักผ่อนได้หรือจัดเป็นชมรมกีฬาของหมู่บ้าน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักในการขอเอกสารมาเพิ่มทั้งด้านสาธารณสุข เกษตร พัฒนาการ และศึกษาธิการ หรือหัวหน้าการประถมศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและเสริมกิจกรรมให้ครูและนักเรียนในหมู่บ้านได้เข้ามาให้บริการค้นคว้ารายงานและช่วยดูแล เช่น อาทิตย์ละ 1 - 2 ครั้ง คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบจะต้องจัดให้มีทะเบียนรับ ยืม สมุดเยี่ยม และสมุดสถิติผู้มาใช้บริการและหนังสือพิมพ์จะต้องอยู่ในแหล่งความรู้ชั้นหลังอย่างน้อย 3-5 วันต้องนับสำหรับตัวอาคาร วัสดุอุปกรณ์ โต๊ะ ม้านั่ง เก้าอี้ จะต้องมียืมพอ ควรมีไฟฟ้าสำหรับผู้มาใช้บริการกลางคืนด้วย และประการสุดท้าย คณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรหาโอกาสไปดูงานแหล่งความรู้หมู่บ้านอื่น อำเภออื่น หรือจังหวัดอื่นที่ดำเนินการได้ดีเยี่ยม เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านของตนให้ดีขึ้นต่อไป

รูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

โดยหลักการและวัตถุประสงค์ของแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นกล่าวได้ว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านคือสมบัติของประชาชนในหมู่บ้าน และผู้ที่รับผิดชอบดูแลดำเนินงานและบริการก็คือประชาชนในหมู่บ้านนั่นเอง ในการจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นประการแรก และอีกอย่างก็ต้องคำนึงถึงแหล่งวิชาการที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานเดิมของแหล่งความรู้หมู่บ้านที่จะพัฒนาต่อไปเกี่ยวกับด้านอาคารสถานที่และบุคลากรที่ร่วมมือรับผิดชอบ

กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดย ญูเลิศ มาแสง (2530 : 140 - 145)

ได้กำหนดรูปแบบแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็น 4 รูปแบบคือ

1. แหล่งความรู้ที่พัฒนาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เนื่องจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลที่สำคัญยิ่งของชุมชนแห่งหนึ่งนอกเหนือไปจากโรงเรียน ขณะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีนโยบายที่จะขยายที่อ่านออกไปให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน โดยยึดหลักการเดิมที่ให้ชาวบ้านเป็นผู้ดูแลและจัดการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะสนับสนุนในด้านหนังสือพิมพ์และวารสารจากหลักการนี้ ทำให้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาที่อ่านฯ ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านโดยความร่วมมือของชาวบ้าน เช่น คณะกรรมการที่อ่านฯ กลุ่มนักศึกษาทางไกลหรือกลุ่มหลังอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งสามารถที่จะให้บริการความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

2. แหล่งความรู้หมู่บ้านที่จัดขึ้นในวัด วัดในชนบทโดยทั่วไปถือเป็นศูนย์กลางที่สำคัญแห่งหนึ่งของชุมชน เป็นสถานที่ประชาชนมาพบปะกันประกอบศาสนกิจร่วมกัน โดยมีพระเป็นผู้ให้การอบรมเทศนาซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ประการหนึ่ง หากจะพัฒนาให้วัดสามารถให้บริการความรู้ให้กับประชาชนในรูปแบบแหล่งความรู้ก็กระทำได้ เพราะวัดมีบริเวณกว้างขวาง ร่มรื่น มีพระภิกษุและสามเณรที่ประชาชนเคารพนับถือและมีเวลาพอที่จะทำประโยชน์ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกันสามารถดูแลและประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการแหล่งความรู้ได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพ

3. แหล่งความรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะมีอาคารสถานที่พร้อมและมีห้องสมุดโรงเรียนหรือสามารถจัดเป็นห้องสมุดโรงเรียนที่ให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนได้โดยจัดทำเป็นแหล่งความรู้ให้บริการแก่ชาวบ้านได้เข้ามาใช้บริการโดยไม่จำกัดเวลา เพศ และวัย

4. แหล่งความรู้ที่จัดขึ้นในสถานที่สาธารณะหรือที่ ๆ ประชาชนบริจาควางหมู่บ้าน ไม่มีวัด โรงเรียนหรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจึงมีข้อจำกัด ทำให้ไม่มีฐานในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านได้ แต่ก็สามารถที่จะพัฒนาที่สาธารณะหรือสถานที่ที่มีผู้บริจาคให้ในหมู่บ้านให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านได้ โดยสถานที่ดังกล่าวจะต้องอยู่ในหมู่บ้านประชาชนทุกคนสามารถมาใช้บริการได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

การดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นเสมือนสิ่งที่ทำทายงานการศึกษาออกโรงเรียนว่าจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เพียงใด โดยเฉพาะแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นเป็นการให้การศึกษาให้ข่าวสารข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยพัฒนาประชาชนและพัฒนางานด้านอื่น ๆ ในท้องถิ่นต่อไปเป็นลูกโซ่คือ ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้อยู่ดี มีสุขตามเอกัตภาพ รู้จักร่วมมือร่วมใจแบบพึ่งพาตนเองในการเสียสละ ก่อสร้างดูแลแหล่งความรู้หมู่บ้านโดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากทางราชการ ทำให้เกิดความรักภูมิใจในความเป็นเจ้าของและช่วยกันดูแลรักษา นอกจากนี้หมู่บ้านที่มีแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนไปใช้บริการช่วยให้เขารู้จักวิเคราะห์คิดอย่างมีเหตุผล ประการสุดท้ายแหล่งความรู้หมู่บ้านยังเป็นสถานที่ให้ความรู้ ฝึกอ่าน เขียน สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น รู้จักการใช้เทคโนโลยีพัฒนาปรับปรุงการผลิตทางเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบการทำงาน

ในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น สามารถที่จะดำเนินการได้ในลักษณะความร่วมมือผสมผสานกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรระดับท้องถิ่นที่มีอยู่หรือถ้าหากในพื้นที่แห่งนั้นมีนักศึกษาทางไกลหรือกลุ่มพลังมวลชน ก็สามารถดำเนินการได้ 4 ลักษณะคือ

1. นักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน อาสาสมัครร่วมกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นที่ปรึกษา มีนักศึกษาทางไกล กลุ่มอาสาสมัครกลุ่มพลังมวลชน และกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นคณะทำงาน

2. นักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน อาสาสมัครร่วมกับวัด มีเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณรในวัด กรรมการวัด กรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นคณะที่ปรึกษา นักศึกษาทางไกล กลุ่มอาสาสมัคร เป็นคณะทำงาน

3. นักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน อาสาสมัครร่วมกับโรงเรียนมัธยมใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ คณะครูในโรงเรียน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นคณะที่ปรึกษา นักศึกษาทางไกล กลุ่มอาสาสมัคร เป็นคณะทำงาน

4. นักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน อาสาสมัครร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ในกรณีที่ตั้งแหล่งความรู้ขึ้นในที่ซึ่งไม่ใช่ที่อ่านฯ โรงเรียน วัดและไม่มีบุคลากรเดิมอยู่เลย กรรมการหมู่บ้านร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ชาวบ้านเห็นเหมาะสม อาจทำหน้าที่เป็นคณะที่ปรึกษา โดยมีนักศึกษาทางไกลและกลุ่มอาสาสมัคร เป็นคณะทำงาน

บทบาทหน้าที่ของคณะที่ปรึกษา

คณะที่ปรึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในการวางแผน ดำเนินงานและพัฒนาแหล่งความรู้ ให้การสนับสนุนกิจกรรมของแหล่งความรู้ ร่วมติดตาม และร่วมแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานและเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

นักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน กลุ่มอาสาสมัครและคณะกรรมการแหล่งความรู้ มีหน้าที่ดูแลจัดการให้บริการในแหล่งความรู้เกี่ยวกับ

1. การลงทะเบียนและจัดหมวดหมู่หนังสือ
2. บริการให้ยืมหนังสือในแหล่งความรู้
3. ดูแลซ่อมแซมหนังสือ ดูแลรักษาความสะอาด
4. ประชาสัมพันธ์ กระตุ้นให้ประชาชนมาใช้บริการในแหล่งความรู้
5. ติดตาม สอบถาม ความคิดเห็น ความต้องการของผู้มาใช้บริการเพื่อจะได้

ข้อมูลนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้ต่อไป

6. ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมเสริมแหล่งความรู้ เพื่อความสนใจของบุคคลในหมู่บ้าน เช่น จัดกิจกรรมอบรมสาธิต ทดลองวิชาความรู้ วิชาชีพ การจัดนิทรรศการกระดาน หรือหอกระจายข่าว

7. ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นวิธีการนิเทศภายในกลุ่ม (Self Supervision)

จากข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ได้นำเสนอ นั้น จะเห็นได้ว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านมีความสำคัญและจำเป็นต่อประชาชนในชนบทเป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องช่วยกันสนับสนุนพัฒนา สำหรับรูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้ นั้น สามารถที่จะเลือกนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความเป็นไปได้ในแต่ละชุมชนแต่ละหมู่บ้านคือ ในชุมชนหรือในหมู่บ้านใดที่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือวัด ที่อ่านหนังสือโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านอาคารกว้างขวาง มีหนังสือพิมพ์ หนังสือต่าง ๆ มาก คณะกรรมการและประชาชนให้การสนับสนุนร่วมมือ มีความพร้อมเพรียงก็สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านได้ เพราะมีฐานเดิมที่เป็นตัวอาคารสถานที่และสื่อพร้อมอยู่แล้ว เพียงแต่คณะกรรมการและประชาชนร่วมมือกันอย่างจริงจังและเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ ในการดูแลพัฒนาและบริจาคสื่อต่าง ๆ สมทบ โดยยึดหลักการพัฒนาโดยพึ่งพาตนเอง เพราะแหล่งความรู้หมู่บ้าน ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของ ก็สามารถที่จะดำเนินการประสบผลสำเร็จสำหรับในด้านการดำเนินงานนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นของประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน ทุกคนเป็นเจ้าของต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลหวงแหนและร่วมมือกัน ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่กรรมการแหล่งความรู้ก็ให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ ผู้ที่เป็นกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ก็ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการดูแลรักษา ส่วนประชาชนผู้ไปใช้บริการก็ช่วยกันในด้านหยิบอ่านแล้ววางให้เป็นระเบียบ รักษาไม่ให้หนังสือฉีกขาดสูญหายและมีส่วนร่วมในการดูแลพัฒนาแหล่งความรู้ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมและการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี (2527 : 18 - 21) ได้ทำการวิจัยผลกระทบของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านต่ออัตราการลิ้มหนังสือ จำนวนหนังสือและการพัฒนาตนเองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2526 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของหมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือและหมู่บ้านที่ไม่มีที่อ่านหนังสือฯ ทางด้านอัตราการลิ้มหนังสือ จำนวนหนังสือในครอบครอง การพัฒนาตนเอง และการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลวิจัยสรุปได้คือ การใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในหมู่บ้านที่มีที่อ่านฯ โดยเฉลี่ยมีผู้มาใช้บริการ 35 คนต่อวัน และนั่งอ่านอยู่นาน 38 นาที ประชากรในหมู่บ้านที่มีที่อ่านมีจำนวนหนังสือในครอบครองและซื้อหนังสือพิมพ์ไว้อ่านเอง มีจำนวนสูงกว่าประชากรในหมู่บ้านที่ไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และผู้ที่จบ ป.4 ในหมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีอัตราการลิ้มหนังสือน้อยกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ประชากรสุดท้ายอัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526 หมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

วิจิต ธรรมชาติ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะการใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่สนใจการไปใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และการนำความรู้ที่ได้รับจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไปใช้ให้เป็นประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีอายุ สถานภาพการทำงาน สถานภาพสมรส และระดับการศึกษาต่างกัน มีความสนใจและมีลักษณะการไปใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านแตกต่างกัน ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพการทำงาน สถานภาพสมรส และระดับการศึกษาต่างกัน มีการนำความรู้ที่ได้จากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไปใช้ให้เป็นประโยชน์แตกต่างกัน ปัญหาที่เกี่ยวกับการไปใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านคือ หนังสือเอกสารมีน้อย การส่งหนังสือพิมพ์ล่าช้า อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บหนังสือชำรุด มีไม่เพียงพอ

สันทนา หนูสุข (2531 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านดีเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 แห่ง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำหมู่บ้าน 20 คน กรรมการที่อ่านฯ 20 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 25 คน ประชาชนผู้มาใช้บริการ 100 คน รวม 175 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ สภาพหมู่บ้านที่อ่านดีเด่นตั้งอยู่เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า 40 ปี มีการคมนาคมติดต่อสะดวก เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีปานกลางถึงดี ประชาชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของที่อ่านฯ ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม การเดินทางไปใช้สะดวก มีอาคารขนาด 4 x 5 เมตร มีที่นั่งอ่านได้ 20 คนขึ้นไป กรรมการที่อ่านมาจากการเลือกของประชาชน กรรมการที่อ่านไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน การดำเนินงานที่อ่านโดยได้รับหนังสือพิมพ์วันละ 2 ฉบับ และหนังสือปริจาคอีกส่วนหนึ่ง มีการใช้ที่อ่านจัดกิจกรรมต่าง ๆ การใช้บริการที่อ่านและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมาใช้ที่อ่านเฉลี่ย 25 คนต่อวัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้างซ่อมแซม ปรับปรุง ดูแล ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าที่อ่านควรตั้งอยู่กลางหมู่บ้านเป็นเอกเทศ ส่วนกรรมการที่อ่านนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรมาจากการเลือกของประชาชน และควรมีอายุอยู่ระหว่าง 25 - 45 ปี และควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานที่อ่านประโยชน์ของที่อ่านนั้นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าที่อ่านให้ผลคุ้มค่าคือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้ทราบข่าวสารข้อมูล เป็นที่ฝึกอ่านเขียนป้องกัน การลืมหืมหนังสือ การมาใช้บริการของประชาชนนั้นมาใช้บริการเองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่เหลือได้รับการชักชวนจากผู้ใหญ่บ้าน กรรมการที่อ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพระสงฆ์

จากการศึกษา สันทนา หนูสุข (2531 : 94 - 96) พบว่า ที่อ่านฯ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านทั้ง 5 แห่ง ที่มีการคมนาคมสะดวกจึงเป็นปัจจัยทำให้หนังสือพิมพ์ส่งถึงที่อ่านฯ เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าหมู่บ้านที่มีการก่อตั้งกลุ่มต่าง ๆ จะดำเนินงานที่อ่านได้ประสบผลดีกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีกลุ่มใด ๆ เลย หมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดี ประชาชนจะให้ความร่วมมือและไปใช้บริการที่อ่านมากกว่าหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจไม่ดี หมู่บ้านที่มีผู้นำเข้มแข็งมีการประสานงานดีระหว่างผู้นำ เจ้าอาวาสวัด กรรมการที่อ่าน และประชาชนในหมู่บ้านยอมรับเชื่อถือ จะดำเนินงานหรือพัฒนาที่อ่านฯ ได้ดี สามารถชักจูงประชาชนให้เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่อ่านฯ รวมทั้งเข้ามามีบริการที่อ่านฯ มาก

วุฒิชัย อนันตคุ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเลือกศึกษาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่ดีที่สุด จำนวน 8 แห่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับการดำเนินงานจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น กรรมการที่อ่าน และประชาชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 152 คน ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้ สภาพทั่วไปของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่ทำการศึกษ 8 แห่งนั้น ตัวอาคารมีขนาด 4 x 6 เมตรขึ้นไป มีสภาพแข็งแรง ทนทาน ตั้งอยู่ในที่ชุมชน กรรมการที่อ่านนั้นใช้วิธีแต่งตั้งจากประชาชนในหมู่บ้าน และกรรมการที่อ่านฯ แบ่งงานกันตามความถนัดและสมัครใจ ลักษณะการไปใช้บริการที่อ่านฯ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.37 ไปอ่านหนังสือที่อ่านฯ ทุกวัน ที่เหลือออกนั้นไปอ่านบ้างแต่ไม่ทุกวัน หนังสือที่ขอยืมมาคือหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือเกี่ยวกับอาชีพ ประชาชนไปใช้บริการในเวลาเย็น และเวลากลางคืน การนำความรู้จากการอ่านไปใช้ทำให้ฝึกการอ่านเขียนรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ปัญหาในการดำเนินงานเกี่ยวกับที่อ่านฯ คือ กรรมการที่อ่านขาดการดูแลเอาใจใส่ ต่อที่อ่าน หนังสือพิมพ์ถึงที่อ่านล่าช้า หนังสือมีน้อย ชำรุด ฉีกขาด ที่นั่งอ่านมีไม่พอเพียง สภาพที่อ่านฯ ชำรุดทรุดโทรมไม่สะอาด ส่วนความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้ อาคารสถานที่อ่านควรอยู่ในที่ชุมชน การไปใช้บริการได้สะดวก การดูแลที่อ่านฯ ควรเป็นหน้าที่ร่วมกันระหว่างกรรมการที่อ่านและประชาชน ด้านวัสดุ การจัดส่งหนังสือพิมพ์ยังไม่เหมาะสมและหนังสือต่าง ๆ ยังมีน้อย ด้านการจูงใจให้ประชาชนไปใช้บริการ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการมีผู้นำหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไปชักชวนประชาชนมาอ่านหนังสือ จะทำให้มีประชาชนมาใช้ที่อ่านฯ มากขึ้น และการตกแต่งจัดปลูกไม้ดอกไม้ประดับและจัดกิจกรรมในที่อ่านฯ ก็เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาใช้ที่อ่านฯ ด้วย ประการสุดท้ายอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรมีพร้อม เช่น ตู้จัดเก็บหนังสือแยกเป็นหมวดหมู่ มีไม้คียบหนังสือพิมพ์ และมีที่นั่งอ่านได้อย่างน้อย 10 คน

ลำรวญ นาคลำภา (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพที่อ่านหนังสือวัดในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ในด้านความคิดเห็นของคณะกรรมการและผู้ใช้บริการที่อ่านหนังสือวัด ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการที่อ่านหนังสือวัด ตลอดจนแนวทาง

ในการปรับปรุงที่อ่านหนังสือวัด ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เกี่ยวกับสภาพที่อ่านหนังสือวัดใน 13 แห่งนั้น เป็นอาคารเอกเทศ 4 แห่ง ไม่เอกเทศ 9 แห่ง ทุกแห่งมีพื้นที่มากกว่า 24 ตารางเมตร วัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ในที่อ่านโดยเฉลี่ยมี 1.17 - 7.69 ชิ้น หนังสือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในที่อ่านโดยค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.44 - 140.38 เล่ม สภาพการดำเนินการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ที่อ่านหนังสือวัดร้อยละ 92.31 เปิดให้บริการทุกวัน แต่ไม่ให้ยืมไปอ่านนอกสถานที่อ่าน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่อ่านหนังสือวัดนั้น ได้แก่ กรรมการที่อ่านสนใจทำงานเฉพาะช่วงเวลาเริ่มต้นเท่านั้น ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ดูแลประจำ มีผู้มาใช้บริการน้อยเพียง 8.69 คนต่อแห่งต่อวัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้นำเสนอแล้วนั้น โดยสรุปจะเห็นว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีความสำคัญและจำเป็นต่อประชาชนในชนบทเป็นอย่างยิ่งคือ เป็นคลังแห่งความรู้และเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลให้แก่ประชาชนในชนบท ได้ไปใช้บริการทำให้ได้ฝึกการอ่าน การเขียนเป็นการป้องกันการลืมหนังสือเป็นจุดก่อให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังช่วยให้ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่พลเมือง รู้จักการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รู้จักการมีส่วนร่วม และช่วยเหลือสังคม ตลอดจนสามารถนำข่าวสารข้อมูลที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการดำเนินงาน บางแห่งก็ประสบกับปัญหาอุปสรรค บางแห่งประสบความสำเร็จ สามารถพัฒนายกระดับเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านและมีบางแห่งได้พัฒนาเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จากมูลเหตุอันนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด้นว่ามีการพัฒนาการมาอย่างไร มีองค์ประกอบปัจจัยอะไรสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งอื่น ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศต่อไปในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยที่นำเสนอในบทนี้แบ่งเป็น 4 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. การคัดเลือกแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเลือกศึกษาเฉพาะแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานที่ดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12 แห่ง จากจำนวนแหล่งความรู้หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2533 จำนวน 136 แห่ง การคัดเลือกดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานฝ่ายการศึกษามวลชนซึ่งเป็นผู้นิเทศ ตรวจเยี่ยม ประเมิน ติดตามผล ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานข่าวสาร ข้อมูลด้านแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ติดตามประเมินฝ่ายแผนงาน และอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ผปอ.) โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

ขั้นที่ 1 การคัดเลือกเบื้องต้น เป็นการคัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี โดยเจ้าหน้าที่ได้เสนอรายชื่อแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น
มาคณะ 10 ชื่อ จากรายชื่อแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้งหมด 136 แห่ง

เนื่องจากรายชื่อแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นที่เจ้าหน้าที่เสนอมาตรงกันบ้างไม่ตรงกัน
บ้าง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องคัดเลือกต่อไปขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นโดยการให้คะแนนจากรายชื่อ
แหล่งความรู้ที่เจ้าหน้าที่เสนอมาดังนี้คือ

ให้	10	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	1
ให้	9	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	2
ให้	8	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	3
ให้	7	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	4
ให้	6	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	5
ให้	5	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	6
ให้	4	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	7
ให้	3	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	8
ให้	2	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	9
ให้	1	คะแนน	สำหรับแหล่งความรู้	ที่ได้รับการเสนอชื่ออันดับ	10

หลังจากนั้นจึงนำคะแนนแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้งหมดมาเรียงกัน ปรากฏว่ามี
แหล่งความรู้ที่ได้รับการเสนอชื่อมาทั้งหมด 43 แห่ง ผู้วิจัยจึงเรียงคะแนนจากมากที่สุดไปหา
คะแนนน้อยที่สุด ตามลำดับ และคัดเลือกเอาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 อันดับแรกที่มี
คะแนนสูงสุดและรองลงมา เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นที่จะทำการศึกษา ดังมีรายชื่อ
ต่อไปนี้

- 1.1 แหล่งความรู้หมู่บ้านหนองบัวแดง อำเภอเดชอุดม
- 1.2 แหล่งความรู้หมู่บ้านบัวยาง อำเภอม่วงสามสิบ

- 1.3 แหล่งความรู้หมู่บ้านโนนกง อำเภอตระการพืชผล
- 1.4 แหล่งความรู้หมู่บ้านห้วยน้ำใส อำเภอนิคมมังสาหาร
- 1.5 แหล่งความรู้หมู่บ้านศรีโค อำเภอวารินชำราบ
- 1.6 แหล่งความรู้หมู่บ้านห้วยละคาม อำเภอโขงเจียม
- 1.7 แหล่งความรู้หมู่บ้านสว่าง อำเภอเมือง
- 1.8 แหล่งความรู้หมู่บ้านสร้างช้าง อำเภอเขื่องใน
- 1.9 แหล่งความรู้หมู่บ้านพระโรจน์ อำเภอม่วงสามสิบ
- 1.10 แหล่งความรู้หมู่บ้านเวินบก อำเภอโขงเจียม
- 1.11 แหล่งความรู้หมู่บ้านตาโกษ อำเภอน้ำยืน
- 1.12 แหล่งความรู้หมู่บ้านแดงหม้อ อำเภอเขื่องใน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มที่ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

2.1 ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษา

แหล่งละ 3 คน 12 แห่ง รวม 36 คน

2.2 กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน แหล่งละ 6 คน 12 แห่ง รวม 72 คน

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน
ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่แหล่งความรู้ที่ตั้งอยู่ อันประกอบไปด้วยผู้ดำเนินงานด้านต่าง ๆ
แหล่งละ 5 คน 12 แห่ง รวม 60 คน ได้แก่

2.3.1 สาธารณสุขตำบลที่แหล่งความรู้ตั้งอยู่ แหล่งละ 1 คน 12

แห่ง รวม 12 คน

2.3.2 พัฒนาการตำบลที่แหล่งความรู้ตั้งอยู่ แหล่งละ 1 คน 12 แห่ง

รวม 12 คน

2.3.3 เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด เช่น เจ้าหน้าที่
ฝ่ายศึกษามวลชน และหรือเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ หรือครู
อาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนที่แหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นตั้งอยู่แหล่งละ 1 คน 12 แห่ง รวม
12 คน

2.3.4. เกษตรตำบลที่แหล่งความรู้ที่ตั้งอยู่ แห่งละ 1 คน 12 แห่ง

รวม 12 คน

2.3.5 ครูผู้ทำหน้าที่เลขา คปต. แห่งละ 1 คน 12 แห่ง รวม 12

คน

4. ประชาชนผู้ให้บริการ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มาให้บริการ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งละ 10 คน 12 แห่ง รวม 120 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 288 คน รายละเอียดข้อมูลแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 ชื่อแหล่งความรู้หมู่บ้านและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ชื่อแหล่งความรู้และสถานที่ ที่แหล่งความรู้ตั้งอยู่	ผู้นำหมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง		ประชาชน	รวม
		กรรมการ แหล่งความรู้ หมู่บ้าน	เจ้าหน้าที่ รัฐ		
1. บ้านหนองบัวแดง ตำบล นาเจริญ อำเภอดงหลวง	3	6	5	10	24
2. บ้านบัวยาง ตำบลคูบัว อำเภอม่วงสามสิบ	3	6	5	10	24
3. บ้านโนนสูง ตำบลโนนสูง อำเภอตรการพิชัย	3	6	5	10	24
4. บ้านห้วยน้ำใส ตำบลช่อง เม็ก อำเภอนิคมวังสาหราร	3	6	5	10	24

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อแหล่งความรู้และสถานที่ ที่แหล่งความรู้ตั้งอยู่	ผู้นำหมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง			รวม
		กรรมการ แหล่งความรู้ หมู่บ้าน	เจ้าหน้าที่ รัฐ	ประชาชน	
5. บ้านศรีโค ตำบลคูเมือง อำเภวารินชำราบ	3	6	5	10	24
6. บ้านห้วยสะคาม ตำบล โขงเจียม อำเภอโขงเจียม	3	6	5	10	24
7. บ้านสว่าง ตำบลหัวเรือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี	3	6	5	10	24
8. บ้านสร้างช้าง ตำบลหนอง เหล่า อำเภอโขงเจียม	3	6	5	10	24
9. บ้านพระโรจน์ ตำบลพระโรจน์ อำเภอม่วงสามสิบ	3	6	5	10	24
10. บ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม	3	6	5	10	24
11. บ้านตาโกย ตำบลตาเกา อำเภอน้ำขุ่น	3	6	5	10	24
12. บ้านแดงหม้อ ตำบลแดงหม้อ อำเภอโขงเจียม	3	6	5	10	24
รวม	36	72	60	120	288

วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ 3 วิธีคือ

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่งที่เป็นรายงานหรือโครงการของศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัด เอกสารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกการประชุม สถิติและทะเบียนต่าง ๆ ของหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้าน

2. การสังเกตและเยี่ยมชมหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในหมู่บ้านและที่แหล่งความรู้หมู่บ้านด้วยตนเอง โดยใช้เวลาไปอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้นแห่งละประมาณ 3 วัน เพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยวิธีการพูดคุย ชักถามและสังเกตเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง การมาใช้บริการและการให้การสนับสนุนร่วมมือของประชาชนที่มีต่อแหล่งความรู้หมู่บ้านตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ โดยการพูดคุยชักถามประชาชนทั่วไปและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ดังนี้คือ

3.1 ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนันและหรือผู้ใหญ่บ้านและกรรมการศึกษา

3.2 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน คือ กลุ่มบุคคลที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาเพื่อให้มีหน้าที่ดูแลและประสานงานและพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ สาธารณสุขตำบล พัฒนาการตำบล เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัด เกษตรตำบลและครูที่ทำหน้าที่เลขา คปต.

3.4 ประชาชนผู้มาใช้บริการ ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการหรือมีส่วนร่วมในแหล่งความรู้หมู่บ้าน

วิธีสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านจากเอกสาร คู่มือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางในการสร้าง เครื่องมือ

2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านจากแนวทฤษฎี ต่าง ๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้งในระดับกรม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

3. กำหนดขอบข่ายของปัญหาเกี่ยวกับสภาพแหล่งความรู้หมู่บ้านที่จะนำมาศึกษา โดยพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การบริการ การดำเนินงาน การจัดบริเวณอาคาร สถานที่ การดูแลจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์และการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนและ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยในแต่ละด้านได้นำมาแยกแตก ออกเป็นประเด็นคำถามย่อย ๆ

4. สร้างเครื่องมือฉบับร่างเสนอประธานกรรมการและกรรมการควบคุม ปฏิญยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในด้าน ขอบข่ายของงานแต่ละประเด็นคำถาม ตลอดจนการใช้ภาษาเพื่อให้เครื่องมือมีความ ชัดเจนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

4.1 ดร.บุญเลิศ มาแสง กรรมการศึกษาออกโรงเรียน

4.2 ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กรรมการศึกษาออกโรงเรียน

4.3 ดร.ประมวล อุ่นใจ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

4.4 อาจารย์ศรีเชาว์ วิหคโต ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี

5. นำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาจากประธานกรรมการ กรรมการผู้ควบคุม ปฏิญยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญแล้วไปปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังบกพร่องให้สมบูรณ์ แล้วนำไป จัดทำเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

1. แบบสังเกต เป็นแบบที่ผู้วิจัยใช้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ จากการไปเยี่ยมชมชมสังเกต หมู่บ้าน และแหล่งความรู้หมู่บ้าน การดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้าน เช่น การร่วมมือสนับสนุนและการมาใช้บริการของประชาชน สภาพบริเวณอาคารสถานที่ การจัดสื่อการอ่าน การจัดกิจกรรม ตลอดจนสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งประเด็นข้อสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพทางตำแหน่ง ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพ
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ
 - ก. การดำเนินการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่
 - ข. สื่อ-การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ
 - ค. การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน
 - ง. กิจกรรม
 - ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำหนังสือจาก นวัตกรรมวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ไปประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานีและนายอำเภอท้องที่ที่จะศึกษาเพื่อความสะดวกคล่องตัว ผู้วิจัยได้เดินทางไปในพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ทุกแห่ง โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ใช้เวลาในการไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านที่จัดแหล่งความรู้หมู่บ้านเพื่อทำการบันทึก ตลอดจน สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วย ใช้เวลาหมู่บ้านละประมาณ 3 วัน 12 แห่ง รวมเวลาประมาณ 36 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ รวบรวมข้อมูล เครื่องมือต่าง ๆ แล้วจัดแบ่งออกเป็นประเภท เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกโดยการสังเกต ได้แก่ สภาพทั่วไปของแหล่งความรู้ การจัดสื่อการอ่าน วัสดุอุปกรณ์และการจัดกิจกรรม ประชาชนผู้มาใช้บริการ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยนำเสนอในรูปตารางตามลักษณะของข้อมูลในแต่ละคำถามที่ได้จากการบันทึก

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ได้ทำการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ข้อมูลด้านส่วนตัวของผู้ตอบ นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ ร้อยละ โดยนำเสนอในรูปตาราง ตามลักษณะของข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถาม

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพในการดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้าน ได้แก่ การดำเนินงานดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การอ่านและสื่อวัสดุ การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน การจัดกิจกรรม โดยจัดข้อมูลเป็นกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ศึกษาโดยละเอียด และแยกศึกษาเป็นส่วน ๆ เกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การอ่านสื่อวัสดุ การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชนและการจัดกิจกรรม ตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาอัตราส่วนร้อยละ (ประกอบ กรรณสูตร. 2525 : 28)

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{n}{N} \times 100$$

เมื่อ n แทน จำนวนที่ต้องการจะศึกษา
 N แทน จำนวนทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น
3. การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น
4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนผู้มาใช้บริการ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้คือ หมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จำนวน 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งนำเสนอ ดังนี้

1. หมู่บ้านหนองบัวแดง ตำบลนาเจริญ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี
เดิมมีชื่อว่าหมู่บ้านหนองอกแดง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 42 ปี มี 44 ครัวเรือน จำนวนประชากร 185 คน เป็นชาย 90 คน เป็นหญิง 95 คน มีสมาชิก เลี้ยงครอบครัวละ 6 คน สภาพของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบที่เป็นเนินสูง พื้นที่เป็นดินร่วน

ปนทราย ในฤดูแล้งกันดารน้ำ ประชาชนมีอาชีพในการทำนา ทำไร่ป่อ และเผาถ่าน มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 10,000 บาทต่อปี ประชาชนร้อยละ 70 สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยอีสาน อีกร้อยละ 30 สืบเชื้อสายมาจากพม่า ลาว หมู่บ้านนี้มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ 1 แห่ง สอนจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมปีที่ 6 หมู่บ้านนี้ไม่มีวัด แต่จะไปร่วมหรือจัดพิธีทางศาสนาที่วัดในหมู่บ้านใกล้เคียง

หมู่บ้านหนองบัวแดง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเดชอุดม อยู่ห่างจากอำเภอเดชอุดมทางถนนสายเดชอุดม - โชคชัย 18 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศใต้ของตัวจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 57 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยทางถนนสถลมารค (สายวารินชำราบ - เดชอุดม) โดยเดินทางไปถึงกิโลเมตรที่ 39 แล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนเข้าหมู่บ้านนากระแซง ตำบลนาเจริญ ระยะทาง 18 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านหนองบัวแดง ในฤดูฝนมีปัญหาในด้านการคมนาคมติดต่อ แต่ขณะนี้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กำลังปรับปรุงซ่อมแซมให้สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล

เนื่องจากหมู่บ้านหนองบัวแดง ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบเนินสูง สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ในฤดูฝนหน้าดินถูกน้ำพัดพาไหลลงไปสู่ที่ต่ำ การทำนาได้ผลไม่ค่อยดีนักพืชอื่น ๆ ที่ปลูกได้ก็ได้น้ำ ป่อ ในฤดูแล้งจะแห้งแล้งไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ และจะมีปัญหาขาดแคลนน้ำ ดังนั้นเศรษฐกิจในหมู่บ้านไม่ค่อยดีนัก ในฤดูแล้งชาวบ้านไปทำงานต่างถิ่นกันมาก

การรวมกลุ่มในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรและคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งให้ความร่วมมือและมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างดียิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วย ซึ่งเป็นคนหนุ่มเอาใจใส่และให้ความร่วมมือกันทางราชการดีมาก

แหล่งความรู้บ้านหนองบัวแดง ตั้งอยู่ในที่ดินสาธารณประโยชน์กลางหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับศาลาประชาคมของหมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางวา ตัวอาคารแหล่งความรู้เป็นอาคารเอกเทศ สภาพตัวอาคารสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง พื้นลาดซีเมนต์ หลังคามุงสังกะสี ขนาดและลักษณะของตัวอาคารเป็นรูปทรงไทยประยุกต์โดยสร้างเป็น

มุขหน้าจั่ว 3 ด้าน มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 3 เมตร มีสภาพแข็งแรง และทนทาน

สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุในแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีหนังสือพิมพ์ รายวันที่ได้รับอยู่ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบัน เพราะ ได้รับความอนุเคราะห์ร่วมมือจากครูใหญ่ในหมู่บ้าน ซึ่งมีบ้านพักอยู่ในตัวอำเภอเดชอุดม ซึ่ง ครูใหญ่ไปรับหนังสือพิมพ์จากเอเยนต์แล้วนำไปส่งให้แหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน ส่วนหนังสือพิมพ์ ฝาผนังที่ได้รับคือ สารประชากรศึกษาและสารการศึกษานอกโรงเรียน หนังสือพิมพ์จะอยู่ใน แหล่งความรู้และวางอยู่บนที่วาง หนังสือเล่มจะถูกจัดวางไว้บนชั้น และในตู้เก็บเป็นหมวดหมู่ ในแหล่งความรู้จะมีป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ และป้ายโปสเตอร์อย่างละ 1 แผ่น รวม 3 แผ่น ส่วนสื่อเทคโนโลยีจะมีหอกระจายข่าวอยู่ที่ศาลาประชาคม ที่อยู่ใกล้เคียงกัน คือ ห่างไป ประมาณ 10 เมตร เป็นที่ใช้ประกาศข่าวประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนได้ทราบข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนชักชวนให้มาใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้าน

สื่อหนังสือและครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน แห่งนี้มีหนังสือนวนิยายอยู่ 20 เล่ม ความรู้ด้านการเกษตร 50 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย 40 เล่ม หนังสือความรู้วิชาชีพ 40 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมี 15 เล่ม หนังสือธรรมะมี 20 เล่ม หนังสือเด็กมี 70 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 100 เล่ม คู่มือเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะคู่มือ เรียนการศึกษาทางไกล (ทางวิทยุไปรษณีย์) มี 120 เล่ม ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ หมู่บ้านแห่งนี้มีโต๊ะ 2 ตัว ม้านั่ง 6 ตัว ชั้นและหิ้งวางหนังสือ 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือเล่ม 2 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์จำนวน 1 ที่ ป้ายประกาศ 1 ป้าย ป้ายนิเทศ 1 ป้าย ป้ายนิทรรศการ 1 ป้าย ค่มน้ำดื่ม 1 ค่ม

2. หมู่บ้านบัวยาง ตำบลคมใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 75 ปี มี 121 ครัวเรือน จำนวน ประชากร 888 คน เป็นชาย 429 คน เป็นหญิง 454 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ

7 คน เป็นหมู่บ้านปกติ สภาพของหมู่บ้านตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ ดินดีมีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใต้ดินซึมซับได้ดี หมู่บ้านนี้มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง วัด 1 แห่ง

หมู่บ้านบัวยาง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอม่วงสามสิบ ระยะทาง 18 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 52 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้ทางถนนสายกรู ถึงอำเภอม่วงสามสิบ กิโลเมตรที่ 34 แล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนลูกช้าง รพช. ระยะทาง 18 กิโลเมตรก็จะถึงบ้านบัวยาง เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มดินดี ประชาชนจึงประกอบอาชีพทางการทำนา ทำสวน ทำไร่ โดยทำนาข้าวซึ่งได้ผลผลิตดีมาก ปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง สภาพเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 10,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน และกลุ่มกองทุน พัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทและส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาหมู่บ้าน

แหล่งความรู้บ้านบัวยางนั้น ตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณะกลางหมู่บ้านติดกับรั้วกำแพงวัด มีเนื้อที่ประมาณ 100 ตารางวา ตัวอาคารเป็นอาคารเอกเทศ รูปทรงไทยมีจั่ว 2 ด้าน มีขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 9 เมตร สูง 3 เมตร ก่อด้วยอิฐหลังคามุงด้วยกระเบื้อง มีสภาพแข็งแรงทนทาน เป็นสถานที่ชุมนุมของประชาชนในหมู่บ้าน

สื่อการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุในแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีหนังสือพิมพ์รายวันที่ได้รับอยู่ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์รายวัน มีความเป็นปัจจุบัน เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากครูประถมศึกษาในหมู่บ้าน ซึ่งมีร้านค้าอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับแหล่งความรู้หมู่บ้าน ไปซื้อสิ่งของในอำเภอม่วงสามสิบทุกเช้าจะรับหนังสือพิมพ์จากเอเยนต์มาด้วยทุกวัน ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ได้รับคือ สารประชากรศึกษาและสารการศึกษานอกโรงเรียน เป็นหนังสือที่ออกเป็นรายเดือน สำหรับหนังสือพิมพ์จะวางอยู่บนที่วางทุกวัน เนื่องจากเป็นข้อตกลงของคณะกรรมการแหล่งความรู้ที่จะไม่ให้ยืมหนังสือพิมพ์ออกไปอ่าน นอกแหล่งความรู้ หนังสือเล่มจะถูกจัดวางไว้ในตู้เก็บซึ่งมีอยู่ 2 หลัง และชั้นเก็บอีก 1 หลัง โดยจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ ด้านข้างมุมหน้าจั่วทั้ง 2 ด้าน จะจัดทำเป็นป้ายประกาศและป้ายนิเทศด้านละ 1 แผ่น

ส่วนสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ มีวิทยุ 1 เครื่อง เครื่องขยายเสียง 1 ชุด หอกระจายข่าว 1 แห่ง ในหมู่บ้านนี้จะมีการถ่ายทอดข่าว 6 โมงเช้า จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ผ่านทางหอกระจายข่าว ซึ่งทำให้ได้ยินทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้จะมีการเคารพธงชาติเวลาเช้า 08.00 น. และเวลาเย็น 18.00 น. เมื่อมีข่าวสำคัญจะมีตัวแทนคณะกรรมการแหล่งความรู้มาพูดประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวเชิญชวนประชาชนให้ไปอ่านข่าวหรือติดตามข่าว ในแหล่งความรู้แห่งนี้ มีหนังสือนิยาย 40 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับด้านการเกษตร 50 เล่ม หนังสือสุขภาพอนามัย 60 เล่ม หนังสือด้านวิชาชีพต่าง ๆ 70 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย 20 เล่ม หนังสือธรรมะ 50 เล่ม หนังสือเด็ก 90 เล่ม หนังสือบันเทิง 100 เล่ม คู่มือเรียนนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนมี 150 เล่ม ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้มีโต๊ะม้าหินอ่อน 1 ตัว ม้านั่งหินอ่อน 4 ตัว ชั้นวางหนังสือเล่ม 1 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 2 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศ 2 แผ่น ตู้น้ำดื่ม 1 ตู้

3. บ้านโนนกง ตำบลโนนกง อำเภอดงระการนิพนธ์ จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านโนนกง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 110 ปี มี 130 ครัวเรือน จำนวนประชากร 677 คน เป็นชาย 345 คน เป็นหญิง 332 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน สถานที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบที่เป็นดินปนทราย น้ำซึมซับไม่ดี จึงมีปัญหขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง หมู่บ้านนี้มีวัดอยู่ 1 แห่ง มีโรงเรียนอยู่ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาสอนระดับ ม.1 - ม.3 จำนวน 1 แห่ง (ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ส่งเสริมให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษากันมาก)

หมู่บ้านโนนกง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอดงระการนิพนธ์ อยู่ห่างจากอำเภอดงระการนิพนธ์ 20 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 70 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยทางถนนสายอุบลราชธานี - ดงระการนิพนธ์ ถึงกิโลเมตรที่ 50 แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าไปตามถนนลูกรัง รพช. ระยะทาง 20 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านโนนกง

เนื่องจากหมู่บ้านโนนกง ตั้งอยู่บนพื้นที่ดินร่วนปนทราย ซึ่งไม่อุ้มน้ำ จึงมีปัญหาขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ในฤดูแล้งเป็นอย่างมาก ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่จึงใช้ทำนาในฤดูฝนเท่านั้น แต่ผลผลิตที่ได้ไม่ค่อยดีนัก อาชีพอื่นมีการทำเกลือสินเธาว์บ้าง แต่ไม่มาก หลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านส่วนมากจึงไปทำงานในต่างจังหวัด เศรษฐกิจในหมู่บ้านไม่ค่อยดีอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ คือ มีรายได้อverageครอบครัวละ 9,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และกองทุนยา กลุ่มทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาหมู่บ้าน แม้ว่า จะเป็นหมู่บ้านค่อนข้างยากจน แต่การให้ความร่วมมือกับทางราชการและส่วนรวมดีมาก

แหล่งความรู้หมู่บ้านโนนกง ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกกลางหมู่บ้าน อยู่ในบริเวณอาคารเดียวกับกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นอาคารก่อสร้างด้วยอิฐบล็อกฉาบซีเมนต์ทาสี มีสภาพแข็งแรงทนทาน มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร สูง 4 เมตร มุงหลังคาด้วยสังกะสี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนทางด้านทิศเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 18 ตารางเมตร ถูกกันแบ่งเป็นร้านค้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้าน อีกส่วนหนึ่งทางด้านทิศใต้มีพื้นที่ประมาณ 12 ตารางเมตร ถูกกันแบ่งไว้เป็นห้องสื่อข่าวประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือตอนกลาง ซึ่งมีพื้นที่ 42 ตารางเมตร จัดไว้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน

สื่อการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุในแหล่งความรู้นั้น มีหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอยู่ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และมติชน หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบันและจัดวางอยู่ในแหล่งความรู้ตลอดเวลา สำหรับหนังสือพิมพ์ฝ่ายหนึ่งที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ สารการศึกษา นอกโรงเรียนและสารประชากรศึกษา ส่วนหนังสือเล่มก็จะถูกจัดวางไว้ในตู้เก็บ 2 หลัง เรียงไว้เป็นหมวดหมู่ และอีกส่วนหนึ่ง จัดเรียงไว้บนชั้นวางหนังสืออย่างเป็นระเบียบ นอกจากนี้ยังมีป้ายประกาศและป้ายนิเทศ ขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 240 ซม. อยู่อย่างละ 1 แผ่น ใช้เขียนข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน 1 แผ่น อีก 1 แผ่น สำหรับติดข่าวและประกาศของทางราชการ สำหรับสื่อเทคโนโลยีที่มีก็ได้แก่ เครื่องขยายเสียง วิทยุ หอกระจายข่าว ซึ่งใช้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ โดยการประกาศและถ่ายทอดการกระจายเสียงจากวิทยุจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

สื่อหนังสือและสื่อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้
 เล่ม จำนวนหนังสือเล่มที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ นั้น หนังสือนิยายมี 50 เล่ม หนังสือความรู้
 เกี่ยวกับการเกษตร 70 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมี 45 เล่ม หนังสือ
 ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพมี 40 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมี 20 เล่ม หนังสือ
 ธรรมะมี 25 เล่ม หนังสือเด็กมี 125 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 150 เล่ม หนังสือคู่มือเรียน
 มี 100 เล่ม ส่วนวัสดุครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้มีโต๊ะ 2 ตัว ม้านั่งหินอ่อน 9 ตัว เก้าอี้
 5 ตัว ชั้นหรือหิ้งวางหนังสือ 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 2 หลัง ที่วางหนังสือนิพนธ์ 1 ตัว ป้าย
 นิเทศและป้ายประกาศอย่างละ 1 ป้าย ป้ายนิทรรศการ 1 ป้าย ค่มน้ำดื่ม 1 ค่ม

4. บ้านห้วยน้ำใส ตำบลช่องเม็ก อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมา 45 ปี มี 65 ครัวเรือน จำนวนประชากร
 388 คน เป็นชาย 198 คน เป็นหญิง 190 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน เป็น
 หมู่บ้านชายแดนติดต่อกับประเทศลาว สภาพของที่ตั้งหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มระหว่าง
 เนินเขาอยู่ในเขตสวนป่าของกรมป่าไม้ สภาพดินดีเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ทำสวน
 ทำไร่ หมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง

หมู่บ้านห้วยน้ำใส ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอพิบูลย์มังสาหาร อยู่
 ห่างจากอำเภอพิบูลย์มังสาหาร 48 กิโลเมตร (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสรินทรที่จัดขึ้นใหม่)
 อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 93 กิโลเมตร การคมนาคม
 ติดต่อได้โดยทางรถยนต์โดยไปตามถนนสถิติ์นิมานกาล-พิบูลย์มังสาหาร-ช่องเม็ก ถึงสามแยก
 บ้านเหล่าอินทร์แปลง กิโลเมตรที่ 74 เลี้ยวขวาไปประมาณ 500 เมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไป
 ตามถนนลูกรังของเขตสวนป่า ระยะทางประมาณ 19 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านห้วยน้ำใส

บ้านห้วยน้ำใส ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มระหว่างเนินเขาและเป็นหมู่บ้านที่ตั้งไม่นาน สภาพ
 พื้นดินจึงยังมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา ทำสวน ทำไร่ เช่น ปลูกมะขามหวาน
 มะม่วง ขนุน ปอแก้ว มันสำปะหลัง การเผาถ่าน เพราะป่าไม้ยังมีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนมี
 รายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 9,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรกองทุนพัฒนาหมู่บ้านและหน่วย
รักษาเขตสวนป่า ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาหมู่บ้าน การร่วมมือกับ
ทางราชการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

แหล่งความรู้หมู่บ้าน ตั้งอยู่ริมลำน้ำแยกกลางหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในบริเวณสถานที่ทำการ
หน่วยดูแลสวนป่า ซึ่งอยู่ใกล้กับโรงเรียนประจำหมู่บ้าน สถานที่ตั้งอยู่ในทำเลดีมาก ทาง
เจ้าหน้าที่สวนป่าก็ให้ความร่วมมือ ดูแลและอำนวยความสะดวกในเรื่องการให้ใช้กระแสไฟฟ้าเป็น
อย่างดี ประกอบกับประชาชนสะดวกในการมาใช้บริการ สภาพตัวอาคารสร้างจากไม้
เนื้อแข็งโปร่ง ทรงไทยประยุกต์ หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก จึงทำให้ไม่ร้อน มีขนาดกว้าง 9
เมตร ยาว 9 เมตร ด้านข้างต่อเสริมขึ้นเป็นปีกกันสาดออกไปทั้ง 2 ด้าน uly 3 เมตร
ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง บริการผู้อ่านได้ 30-50 คน หนังสือพิมพ์ได้รับวันละ 2 ฉบับคือ ไทยรัฐ
และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ผาผึ้งได้รับอยู่ 2 ฉบับ คือ สาร
การศึกษานอกโรงเรียน และสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์ที่ได้รับจะอยู่ในไม้ค้ำและวาง
อยู่บนที่วาง หนังสือเล่มจัดไว้เป็นระเบียบเรียงเป็นชั้นเป็นหมวดหมู่ มีป้ายนิเทศและป้าย
ประกาศขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 240 ซม. อย่างละ 1 แผ่น

สื่อเทคโนโลยีมีวิทยุและเครื่องขยายเสียงและหอกกระจายข่าว สื่อการอ่านหนังสือ
และสื่อครุภัณฑ์ได้รับการดูแลซ่อมแซมอยู่ในสภาพดี จำนวนหนังสือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่ง
ความรู้ มีหนังสือนวนิยาย 20 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตร 40 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับ
สุขภาพอนามัย 35 เล่ม หนังสือความรู้ด้านวิชาชีพ 60 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย
22 เล่ม หนังสือธรรมะ 30 เล่ม หนังสือเด็ก 50 เล่ม หนังสือบันเทิง 100 เล่ม หนังสือ
คู่มือเรียน 150 เล่ม วัสดุครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ คือ โต๊ะหินอ่อน 2 ตัว ม้าหินอ่อน
8 ตัว ชั้นวางหนังสือ 1 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศและ
ป้ายประกาศขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 240 ซม. อย่างละ 1 แผ่น รวม 2 แผ่น ตู้
น้ำดื่ม 1 ตู้

5. บ้านศรีโค ตำบลคูเมือง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านศรีโค เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 95 ปี มี 176 ครัวเรือน ต่อมาได้แยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ ศรีโค หมู่ 4 และศรีโค หมู่ 5 ในที่นี้จะกล่าวถึง บ้านศรีโค หมู่ 4 ซึ่งเป็นที่ตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มี 97 ครัวเรือน จำนวนประชากร 599 คน เป็นชาย 295 คน และเป็นหญิง 304 คน มีสมาชิก เลี้ยงครอบครัวละ 6 คน สภาพของที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ในที่ราบลุ่มฝั่งซ้ายของห้วยตองแหวด หล่องแหวง และหนองเตย พื้นที่จึงดินคือดินสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็น อู่ข้าวอู่น้ำแห่งหนึ่งของอำเภวารินชำราบ หมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง และพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (บริเวณมหาวิทยาลัย อุบลราชธานีนั้น มีเนื้อที่ประมาณ 4,300 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 8 หมู่บ้าน) ปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างก่อสร้างตึกสำนักงานอาคารเรียน

บ้านศรีโค ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภวารินชำราบ อยู่ห่างจากอำเภวารินชำราบ ระยะทางตามถนนสถลมารค - วารินชำราบ - เฉลิม 13 กิโลเมตร อยู่ทางทิศใต้ของ จังหวัดอุบลราชธานี ตามถนนอุบลราชธานี - วารินชำราบ - เฉลิม ระยะทาง 17 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มริมฝั่งซ้ายห้วยตองแหวดและมีหนองแหวง หนองเตย อยู่ใกล้เคียง จึงทำให้ดินดี ชุ่มชื้น เหมาะแก่การเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ป่อ และ เนื่องจากอยู่ใกล้อำเภวารินชำราบมาก สภาพในหมู่บ้านจึงมีสภาพเป็นสังคมเมือง นอกจาก ทำนา ทำไร่แล้ว ยังมีการทอดผ้าด้วยก็กระตือรือร้นเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนหนึ่ง ก็ไปรับจ้างเป็นแรงงานก่อสร้างในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และอีกส่วนหนึ่งก็ไปทำงานที่ โรงงานเย็บหนังที่อยู่เลขหมู่บ้านไปประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งโรงงานแห่งนี้มีแรงงานประมาณ 2,000 คน ประชาชนบางส่วนมีความชำนาญในงานช่างปูน ช่างไม้ ก็เข้าไปทำงานในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 13,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเลี้ยงไหม และทอดผ้า กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน การให้ความร่วมมือกับทางราชการให้ความร่วมมือปานกลาง

แหล่งความรู้หมู่บ้าน ตั้งอยู่บนที่ดินที่เป็นที่สาธารณะ เดิมเป็นศาลากลางบ้านมาก่อน อยู่กลางหมู่บ้าน มีถนนตัดผ่านหมู่บ้านติดต่อไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ อีก 7-8 หมู่บ้าน ต่อมาหมู่บ้านศรีโคมีความเจริญเติบโตขึ้น ราษฎรจากหมู่บ้านอื่น ๆ ย้ายเข้ามาอยู่ ทำให้หมู่บ้านขยายออกไปตามความยาวของถนนระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่ จึงถูกแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านศรีโค หมู่ 4 กับบ้านศรีโค หมู่ 5 แหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งนี้ขึ้นอยู่กับหมู่ 4 ทำเลที่ตั้งมีความร่มรื่น อยู่กลางชุมชน ประชาชนทั้งจากหมู่ 4 และหมู่ 5 สามารถที่จะมาอ่านหนังสือได้สะดวก (หมู่ 5 ยังไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน) สภาพตัวอาคารเป็นศาลากลางบ้านเก่าแก่แต่ถูกปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน สร้างจากไม้เนื้อแข็ง พื้นก่อด้วยอิฐยกเป็นฐานสูงประมาณ 50 ซม. เทพื้นด้วยซีเมนต์ มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 9 เมตร มีพื้นที่ 54 ตารางเมตร ขนาดและลักษณะของตัวอาคารแม้ว่าจะค่อนข้างเก่าแต่ก็มีความมั่นคงแข็งแรง และมีความกว้างขวาง ประชาชนเข้าไปใช้บริการได้ 20-30 คน ได้สะดวก มีรูปทรงแบบไทยโบราณ หลังคามุงด้วยสังกะสี รอบข้างเป็นรั้วโปร่งโดยใช้รั้วไม้ไผ่ติดกันเป็นรั้วไปรอบ ๆ อาคารถ่ายเทได้ดี สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ได้รับในแต่ละวันมีอยู่ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบัน เพราะลูกหลานของคณะกรรมการแหล่งความรู้ที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองอุบลราชธานี หลังเลิกงานจะแวะรับหนังสือพิมพ์แล้วนำส่งให้แหล่งความรู้หมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ผ่านั่งที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับคือ วารสารการศึกษาออกโรงเรียน และวารสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และวางอยู่บนที่วางตลอดเวลา เพราะเป็นข้อตกลงของคณะกรรมการและชาวบ้านที่จะไม่นำเอาหนังสือพิมพ์ออกจากแหล่งความรู้ ใครจะอ่านก็เข้าไปอ่านในแหล่งความรู้ สื่อหนังสือเล่มได้รับการดูแล จัดไว้อย่างเป็นระเบียบเรียงไว้เป็นชั้น เป็นหมวดหมู่ มีป้ายนิเทศที่มีขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 160 ซม. 1 แผ่น ป้ายประกาศที่มีขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 160 ซม. อีก 1 แผ่น และป้ายนิทรรศการที่มีขนาดกว้าง 100 ซม. ยาว 120 ซม. อีก 1 แผ่น ในตัวอาคารจะมีป้ายคำขวัญ สุภาษิต อีก 8 แผ่น

ส่วนสื่อเทคโนโลยีที่มีก็คือวิทยุซึ่งจะมีการเปิดถ่ายทอดข่าว 06.00 - 08.00 น. ตอนเช้า จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สื่อการอ่านและสื่อวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีอยู่ในสภาพใช้งานได้อย่างดี หนังสือที่มีอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้ หนังสือนวนิยายมี 50 เล่ม หนังสือความรู้ทางการเกษตรมี 80 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมี 60 เล่ม หนังสือวิชาชีพมี 70 เล่ม หนังสือกฎหมายมี 10 เล่ม หนังสือธรรมะมี 20 เล่ม หนังสือเด็กมี 90 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 100 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 150 เล่ม สำหรับครุภัณฑ์ที่มีคือ โต๊ะอ่านหนังสือ 3 ตัว ม้านั่ง 6 ตัว เก้าอี้ 4 ตัว ชั้นวางหนังสือ 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศและป้ายประกาศ อย่างละ 1 แผ่น ป้ายนิเทศการ 1 แผ่น ตู้น้ำที่บริการสำหรับผู้อ่านดื่ม 1 ตู้

6. บ้านห้วยสะคาม ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 80 ปี มี 48 ครัวเรือน จำนวนประชากร 267 คน เป็นชาย 137 คน เป็นหญิง 130 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน สภาพหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบสูงเนินเขาริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยปลูกสร้างบ้านเรือนขนานไปตามสองฟากฝั่งริมถนนสายนิบลม้งสาหาร - โขงเจียม - ผาแต้ม สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้อย พื้นหน้าดินบางมากใต้พื้นดินลงไปไม่ลึกจะเป็นหินดาน ไม่อำนวยต่อการเพาะปลูก การเพาะปลูกจะทำได้เป็นหย่อม ๆ ในฤดูแล้งจะกันดาร น้ำดื่ม ประชาชนมีอาชีพทางการประมง หาของป่า เผาถ่าน หมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง ไม่มีโรงเรียน นักเรียนเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนในตัวอำเภอโขงเจียมซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนัก

หมู่บ้านห้วยสะคาม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอโขงเจียม อยู่ห่างจากอำเภอโขงเจียมประมาณ 2 กิโลเมตร ทิศตะวันออกของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 105 กิโลเมตร ตามถนนสายอุบลราชธานี - วารินชำราบ - นิบลม้งสาหาร - โขงเจียม การคมนาคมติดต่อไปยังหมู่บ้านดังกล่าว โดยเดินทางไปตามถนนสายอุบลราชธานี - วารินชำราบ - นิบลม้งสาหาร - โขงเจียม ถึงสามแยกอำเภอโขงเจียม เลี้ยวซ้ายไปตามถนนดังกล่าวรวมระยะทางประมาณ 105 กิโลเมตร ก็จะถึงหมู่บ้านห้วยสะคาม ซึ่งปลูกบ้านเรียงรายขนานไปตามริมถนนสายดังกล่าว

เนื่องจากหมู่บ้านห้วยสะคาม ตั้งอยู่บนพื้นที่เนินสูงริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งมีสภาพพื้นที่เป็นหินดาน มีพื้นที่หน้าดินปกคลุมน้อยจึงทำนาได้เป็นบางส่วน เพื่อให้เลี้ยงครอบครัวประชาชนส่วนมากจะมีอาชีพทางการประมงในลำน้ำโขง การเผ่าถ่าน ในฤดูแล้งมีปัญหาขาดแคลนน้ำดื่ม เป็นหมู่บ้านค่อนข้างยากจน มีรายได้ครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 8,000 บาท ต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้านมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว จะมีบทบาทอย่างสำคัญมากในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะ นายสมัย พลันแสนพงษ์ ซึ่งเป็นแกนนำในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยใช้กิจกรรมทางศาสนาพุทธและทางกีฬาเป็นสื่อพัฒนา การให้ความร่วมมือกับทางราชการดีมาก

แหล่งความรู้หมู่บ้านบ้านห้วยสะคาม ตั้งอยู่ภายในบริเวณบ้านนายสมัย พลันแสนพงษ์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านได้ซื้อที่ดินพื้นที่ประมาณ 60 ตารางเมตร ให้แก่หมู่บ้านและสร้างเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน สถาปัตยกรรมที่ดัดก็มีความเหมาะสมกับสภาพของหมู่บ้านดี ตัวอาคารแหล่งความรู้นั้นก่อสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังคายกเป็นมุขสามเหลี่ยม หน้าจั่วทรงไทย 2 ด้าน หันด้านหน้าจั่วด้านหนึ่งออกสู่ถนน ส่วนชายคาทั้ง 2 ด้านต่อเป็นเพิงออกมาข้างละ 1.50 เมตร รวมความกว้างยาวของอาคารมีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 5 เมตร หรือ 25 ตารางเมตร สูง 2.50 เมตร มุงหลังคาด้วยสังกะสี พื้นภายในอัดด้วยหินลูกรัง สถาปัตยกรรมและพื้นมีความแข็งแรงดี

สื่อหนังสือพิมพ์ที่ได้รับในแต่ละวันมี 2 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบัน เพราะประธานคณะกรรมการแหล่งความรู้เป็นผู้ที่ไปรับหนังสือพิมพ์จากตัวแทนผู้ส่งมาให้ที่แหล่งความรู้ทุกวันในตอนเช้า ประกอบกับหมู่บ้านนี้อยู่ห่างจากร้านตัวแทนผู้ส่งหนังสือพิมพ์เพียง 2 กิโลเมตรเท่านั้น หนังสือพิมพ์ผาผางที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษานอกโรงเรียน และสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และอยู่ในไม้หนิวางอยู่บนชั้นที่วางหนังสือพิมพ์ตลอดเวลา เพราะเป็นข้อตกลงกันระหว่างคณะกรรมการและประชาชนที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้บริการยังแหล่งความรู้ และห้ามนำหนังสือพิมพ์ออกจากแหล่งความรู้ให้ยืมเฉพาะหนังสือเล่มเท่านั้น หนังสือ

เล่มถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบในตู้เก็บและบนชั้นวางอย่างเป็นหมวดหมู่ มีป้ายนิเทศ และป้ายประกาศขนาดกว้าง 60 ซม. ยาว 100 ซม. อย่างละ 1 แผ่น ป้ายคำขวัญต่าง ๆ อีก 7 แผ่น ขนาดประมาณกว้าง 20 ซม. ยาว 50 ซม.

สื่อเทคโนโลยีมีหอกระจายข่าววิทยุและมีโทรทัศน์ซึ่งเป็นของส่วนตัวของนายสมชัย พัฒน์เสนพงษ์ ซึ่งนำมาเปิดให้บริการชาวบ้านในช่วงเช้าและช่วงเย็น สื่อการอ่านและสื่อ วัสดุครุภัณฑ์ที่ได้รับการดูแลรักษาซ่อมแซมอยู่ในสภาพดี หนังสือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ แห่งนี้คือ นวนิยายมี 30 เล่ม หนังสือความรู้ด้านเกษตรมี 50 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพมี 70 เล่ม หนังสือด้านวิชาชีพมีประมาณ 50 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมี 25 เล่ม หนังสือธรรมะมี 40 เล่ม หนังสือเด็กมี 60 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 170 เล่ม และหนังสือคู่มือเรียนมี 150 เล่ม ครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ มีโต๊ะอ่านหนังสือ 3 ตัว ม้านั่ง 11 ตัว ชั้นวางหนังสือนิมน์ 1 ตัว ป้ายประกาศและป้ายนิเทศรวม 2 แผ่น ป้ายจัด นิทรรศการจำนวน 1 แผ่น ตุ่มน้ำดื่มสำหรับผู้มาใช้บริการอีก 1 ตุ่ม

7. บ้านสว่าง ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 63 ปี มี 172 ครัวเรือน จำนวน ประชากร 1,101 คน เป็นชาย 536 คน เป็นหญิง 565 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 6 คน เป็นหมู่บ้านปกติ สถานที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มดินร่วนอุดมดี มีน้ำซึมซับและ น้ำใต้ดินดี มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งน้ำดื่มน้ำใช้ หมู่บ้านนี้มีวัดอยู่ 1 แห่ง ตั้งพร้อมหมู่บ้าน มี โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง

หมู่บ้านสว่างตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองอุบลราชธานี อยู่ห่างจังหวัด อุบลราชธานี 17 กิโลเมตร โดยไปตามถนนชยางกูรถึงกิโลเมตรที่ 15 แล้วเลี้ยวซ้าย ไปตามถนนลูกรังเข้าหมู่บ้าน ระยะทาง 2 กิโลเมตร ก็จะถึงหมู่บ้านสว่าง

เนื่องจากหมู่บ้านสว่าง ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มดินดี มีน้ำใต้ดินซึมซับได้ดี จึงเป็นพื้นที่ เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น ทำนาได้ผลดีมาก เป็นอยู่ข้าวอู่ น้ำที่สำคัญของอำเภอเมือง นอกจากนี้ชาวบ้านยังทำสวนผักต่าง ๆ เช่น ผักกาด แตงกวา ถั่วฝักยาว แต่ที่สำคัญและ

ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านมากที่สุดก็คือ การทำไร่พริก ซึ่งพริกที่ปลูกนี้เรียกว่า "พริกพันธุ์หัวเรือ" ซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญที่สุดของบ้านสว่าง ตำบลหัวเรือ และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ว่างงานและมีรายได้ดีโดยไม่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน เศรษฐกิจของหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 25,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้านดีมาก เนื่องจากผู้นำหมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคนดีเอาใจใส่ และมีหัวก้าวหน้าในการพัฒนางานในหมู่บ้าน โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรรมพัฒนาและเยาวชนการเกษตร กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่อันสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้การให้ความร่วมมือกับทางราชการในกิจกรรมต่าง ๆ ดีมาก

แหล่งความรู้หมู่บ้านสว่าง ตั้งอยู่ในบริเวณที่ดินสาธารณะกลางหมู่บ้าน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ บริเวณสถานที่ทำเลเหมาะสมมาก เพราะเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และประชาชนมาร่วมกิจกรรมดังกล่าวกันมาก เนื่องจากอยู่กึ่งกลางหมู่บ้าน เป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน เพราะในบริเวณดังกล่าวจะมีอาคารแห่งความรู้ด้านหน้า ส่วนกลางจะเป็นศาลาประชาคมและเป็นที่จัดประชุมของชาวบ้านส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็จะจัดแบ่งเป็นร้านค้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้าน บริเวณที่เหลืออีกประมาณ 2 ไร่ ก็จะเป็นสนามที่ใช้เป็นที่จัดงานในหมู่บ้านในประเพณีต่าง ๆ และใช้เป็นสนามวอลเลย์บอล สนามตะกร้อ ตัวอาคารแหล่งความรู้สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง มีสภาพแข็งแรง มีขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 5 เมตร สูง 3 เมตร ยกพื้นปด้วยไม้กระดานเนื้อแข็ง มีมุขเป็นจั่วสามเหลี่ยมสามด้าน คือ ด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และทิศตะวันตก เป็นอาคารทรงไทย

สื่อหนังสือพิมพ์รายวันที่ได้รับมี 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์รายวันมีความเป็นปัจจุบัน เพราะอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านมีบ้านพักอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี จะเป็นผู้ที่ไปรับหนังสือพิมพ์จากตัวแทนผู้ส่งไปส่งให้แหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษา นอกโรงเรียนและสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้าน และวาง

อยู่บนชั้นวาง หนังสือเล่มถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบและเป็นหมวดหมู่ มีป้ายนิเทศ
จำนวน 1 แผ่น ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1.20 เมตร ป้ายประกาศและป้ายข้อมูล
หมู่บ้านรวม 2 แผ่น มีขนาดกว้าง 1.20 เมตร ยาว 2.40 เมตร ป้ายโปสเตอร์คำขวัญ
ต่าง ๆ อีก 5 แผ่น ส่วนสื่อเทคโนโลยีที่มีได้แก่ เครื่องขยายเสียง หอกระจายข่าว และ
วิทยุแท็บซึ่งใช้ในการประกาศประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดข่าวจากวิทยุผ่านหอกระจายข่าว
สื่อการอ่านและสื่อครุภัณฑ์ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี หนังสือเล่มที่มีอยู่ในแหล่งความรู้
แห่งนี้ นวนิยายมี 40 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตรมี 50 เล่ม หนังสือความรู้
เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมี 30 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับวิชาชีพมี 40 เล่ม หนังสือความรู้
กฎหมายมี 15 เล่ม หนังสือธรรมะมี 20 เล่ม หนังสือเด็กมี 60 เล่ม หนังสือบันเทิงมี
120 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 180 เล่ม ครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้ คือ โต๊ะ 1 ตัว
ม้านั่ง 4 ตัว เก้าอี้พับได้ 20 ตัว ชั้นวางหนังสือ 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง ที่วาง
หนังสือพิมพ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศและป้ายประกาศ 3 แผ่น ตุ่มน้ำดื่ม 1 ตุ่ม

8. บ้านสร้างช้าง ตำบลหนองเหล่า อำเภอู่เมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 40 ปี มี 50 ครัวเรือน จำนวน
ประชากร 467 คน เป็นชาย 228 คน เป็นหญิง 239 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ
9 คน สถานที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มดินร่วนน้ำใต้ดินไม่ลึกไม่มีปัญหาในเรื่องน้ำ
น้ำดื่ม น้ำใช้ หมู่บ้านนี้ไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน ต้องไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาและส่งลูก
หลานไปเรียนที่บ้านหนองเหล่าที่อยู่ห่างออกไป 1 กิโลเมตรครึ่ง

หมู่บ้านสร้างช้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอู่เมืองในอยู่ห่าง
จากอำเภอู่เมืองในไปตามถนนลูกรังประจำหมู่บ้านระยะทาง 12 กิโลเมตร และอยู่ทาง
ทิศเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 49 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยถนน
แจ้งสนิท เป็นถนนลาดยางเชื่อมติดต่อระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับจังหวัดยโสธร และ
ร้อยเอ็ด โดยเดินทางไปตามถนนแจ้งสนิทถึงกิโลเมตรที่ 37 อำเภอู่เมืองในเลี้ยวขวา

เข้าไปตามถนนลูกรังผ่านบ้านน้อย บ้านหนองเหล่า ระยะทาง 12 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านสร้างช้าง

หมู่บ้านสร้างช้าง ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มดินร่วนดินเค็ดม จึงสามารถทำการเพาะปลูกได้ดี โดยเฉพาะการทำนา การปลูกปอและพืชผักสวนครัวอื่น ๆ ซึ่งได้ผลผลิตดีไม่มีปัญหาในเรื่องขาดแคลนน้ำ ประชาชนในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 10,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนากิจกรรมในหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำยังเป็นคนหนุ่มอายุ 33 ปี ซึ่งมีหัวก้าวหน้าและให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

แหล่งความรู้หมู่บ้านสร้างช้าง ตั้งอยู่ริมสี่แยกอยู่ห่างบ้านผู้ใหญ่บ้านซึ่งอยู่กลางหมู่บ้าน จึงเป็นศูนย์รวมของชาวบ้านประกอบกับอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านเดิมสร้างขึ้นมาก่อนเป็นศาลากลางบ้าน เป็นที่รวมกิจกรรมและประชุมของชาวบ้าน แต่ต่อมาได้จัดตั้งให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านและใช้เป็นสถานที่ประชุมพบปะชาวบ้านด้วย ดังนั้นสถานที่ดังกล่าวจึงเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ชาวบ้านมาใช้บริการสะดวก สถานที่ทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสมมาก สถานที่อาคารสร้างด้วยไม้เนื้อแข็งมีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 9 เมตร ยกพื้นสูง 1.50 เมตร หลังคามุงด้วยสังกะสี มีรูปทรงเป็นอาคารแบบไทยโบราณประยุกต์ พื้นอาคารแบ่งออกเป็น 2 ระดับ พื้นชั้นบนยกสูงจากพื้นส่วนล่าง 50 เซนติเมตร พื้นส่วนล่างจัดเป็นม้านั่งสำหรับผู้มาใช้บริการหรือมาประชุมได้นั่ง พื้นส่วนบนเป็นที่ตั้งชั้นและตู้วางหนังสือเล่มและหนังสือพิมพ์สภาพของตัวอาคารมีความแข็งแรงคงทนถาวร มีขนาดใหญ่กว้างขวาง

หนังสือพิมพ์รายวันได้รับวันละ 2 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบันดี เพราะหมู่บ้านอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอ หนังสือพิมพ์จึงส่งถึงได้สะดวกรวดเร็ว ส่วนหนังสือพิมพ์ผาแดงที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษา นอกโรงเรียนและสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และวางอยู่บนที่วาง

เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านมีบ้านอยู่ใกล้กับแหล่งความรู้หมู่บ้านจึงให้ภรรยาและญาติช่วยดูแลหนังสือ จึงได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด หนังสือเล่มถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่อยู่บนชั้นวางและในตู้เก็บ มีป้ายนิเทศ ป้ายประกาศอย่างละ 1 แผ่น สำหรับป้ายคำขวัญและป้ายโปสเตอร์มี 10 แผ่น สื่อเทคโนโลยีที่มี ก็ได้แก่ หอกระจายข่าว เครื่องขยายเสียง วิทยุ สื่อการอ่านและสื่อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลรักษาให้มีสภาพดีอยู่เสมอ ส่วนหนังสือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้ นวนิยายมี 25 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับการเกษตรมี 40 เล่ม หนังสือสุขภาพอนามัยมี 60 เล่ม หนังสือวิชาชีพมี 75 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมีจำนวน 15 เล่ม หนังสือธรรมะมี 20 เล่ม หนังสือเด็กมี 100 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 120 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 150 เล่ม สำหรับครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ มีโต๊ะ 1 ตัว ม้านั่ง 6 ตัว เก้าอี้ 2 ตัว ชั้นวางหนังสือมี 4 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง ที่วางหนังสือนิพนธ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ป้ายนิเทศการมีอย่างละ 1 แผ่น ตุ่มน้ำดื่มสำหรับผู้มาใช้บริการ 1 ตุ่ม

9. บ้านพระโอรัน ตำบลพระโอรัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 90 ปี มี 149 ครัวเรือน มีประชากร 950 คน เป็นชาย 498 คน เป็นหญิง 452 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 6 คน เป็นหมู่บ้านปกติ สภาพที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มติดต่อกันระหว่างตำบลเตย ตำบลหนองเมือง และตำบลหนองช้างใหญ่ ดินมีความอุดม น้ำซึมซับใต้ดินดีบ่อน้ำลึก 3-4 เมตร ไม่มีปัญหาขาดแคลนน้ำ เป็นอยู่ข้าวอู่น้ำของอำเภอม่วงสามสิบ ผลผลิตข้าวจากการทำนาได้ผลสูง หมู่บ้านนี้มีวัดอยู่ 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง

หมู่บ้านพระโอรัน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอม่วงสามสิบ ระยะทาง 17 กิโลเมตร ตามถนนราดยางสายอำเภอม่วงสามสิบ - อำเภอนา อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 51 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี ได้โดยทางถนนราดยางขยางกูร ถึงกิโลเมตรที่ 34 สี่แยกอำเภอม่วงสามสิบ เลี้ยวขวา

ไปตามถนนลาดยางม่วงสามสิบ - พนา ถึงกิโลเมตรที่ 17 ริมฝั่งซ้ายของถนนก็จะถึงหมู่บ้านพระโรจน์

เนื่องจากหมู่บ้านพระโรจน์ ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มดินมีน้ำซึมซับดี จึงไม่มีปัญหาในด้านการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นพื้นที่จึงทำการเพาะปลูกได้ดี คือ การทำนาที่ได้ผลผลิตสูงเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของอำเภอม่วงสามสิบ นอกจากนี้ชาวบ้านยังทำการปลูกปอแก้วและปลูกมะขามหวาน โดยเฉพาะที่บ้านพระโรจน์นี้มีมะขามหวานที่มีชื่อของประเทศไทยที่มีรสหวาน เนื้อหนาผิวใหญ่ โดยมีต้นพันธุ์ดั้งเดิมอายุประมาณ 70 ปี เป็นพันธุ์พระโรจน์และพันธุ์ไผ่ใหญ่ ซึ่งชาวบ้านก็ได้พากันเอามาจากต้นพันธุ์มาปลูกแล้วนำมาขายพันธุ์เผยแพร่เป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่ง ซึ่งทำรายได้ให้ประชาชนในหมู่บ้านพอสมควร เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีปานกลาง ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 11,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ซึ่งเป็นคหบดี ก็ได้ร่วมบริจาคและสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านอยู่เสมอ การให้ความร่วมมือกับทางราชการของหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

แหล่งความรู้หมู่บ้านบ้านพระโรจน์ ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน อยู่ในบริเวณเดียวกับศูนย์ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านนี้ มีถนนหลักผ่านเชื่อมต่อกับอำเภอนา เขมราฐ และชานุมาน อยู่ในทำเลที่เหมาะสม แม้ว่าจะไม่ได้อยู่กลางหมู่บ้าน แต่ประชาชนสามารถที่จะไปใช้บริการได้สะดวก สภาพเป็นอาคารที่ทำการสถานีอนามัยประจำหมู่บ้านยกให้มีความกว้าง 6 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 4 เมตร เป็นอาคารทรงไทยประยุกต์หลังคาด้วยกระเบื้อง มีบริเวณพื้นที่กว้างขวางร่มรื่น

สื่อหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้มีหนังสือพิมพ์รายวัน 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์รายวันมีความเป็นปัจจุบัน เพราะแหล่งความรู้หมู่บ้านอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอ และอยู่ในเส้นทางที่รถประจำทางผ่านตลอดเวลา การรับส่งหนังสือพิมพ์จึงสะดวก สำหรับหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่มิได้แก่ วารสารการศึกษานอกโรงเรียน และสารประชากรศึกษา วารสารการพัฒนาของพัฒนากรและหนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้

และวางอยู่บนชั้นวาง หนังสือเล่มจะจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ ป้ายนิเทศเป็นป้ายกว้างขนาด 1.20 เมตร ยาว 2.40 เมตร บอกข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านในด้านพื้นฐาน เกษตร อนามัย ป้ายประกาศติดข่าวประกาศของหน่วยงานทางราชการ สื่อเทคโนโลยี มีหอกระจายข่าวหมู่บ้านอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง สื่อหนังสือและสื่อครุภัณฑ์มีบางส่วนชำรุด แต่ก็ได้รับการดูแลซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี หนังสือที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ มีหนังสือนวนิยาย 20 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับการเกษตรมี 70 เล่ม หนังสือความรู้สุขภาพอนามัยมี 60 เล่ม หนังสือวิชาชีพมี 50 เล่ม หนังสือกฎหมายมี 15 เล่ม หนังสือเด็กมี 80 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 100 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 120 เล่ม สื่อครุภัณฑ์มีโต๊ะหินอ่อน 1 ตัว ม้าหินอ่อน 6 ตัว ม้านั่งไม้ 2 ตัว เก้าอี้ไม้ 4 ตัว ชั้นวางหนังสือ 2 ตัว ที่วางหนังสือพิมพ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศมีอย่างละ 1 แผ่น ตู้มน้ำดื่มมี 1 ตู้

10. บ้านเวินบิก ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 70 ปี มี 86 ครัวเรือน มีประชากร 440 คน เป็นชาย 222 คน เป็นหญิง 218 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อปป.) สถานที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่เชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำโขง พื้นที่ส่วนมากจะเป็นโคกหินและหินดาน จะมีพื้นที่ที่เป็นดินบ้างเล็กน้อยก็ส่วนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งจะใช้เพาะปลูกได้บ้างก็ช่วงหลังฤดูน้ำหลากเท่านั้น จึงมีปัญหาในการเกษตรกรรม หมู่บ้านนี้กันดารน้ำดื่ม เพราะพื้นที่เป็นหินไม่สามารถขุดเจาะได้ ต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติเท่านั้น หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านยากจน ประชาชนสืบเชื้อสายมาจากพวกล่าและล่าสัตว์ร้อยละ 90 ส่วนอีกร้อยละ 10 สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยอีสาน หมู่บ้านนี้ไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนในหมู่บ้านคำหมากใต้ ซึ่งอยู่ห่างออกไปราว 1,500 เมตร

หมู่บ้านเวินบิก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอโขงเจียม อยู่ห่างจากอำเภอโขงเจียมมาทางบ้านท่าแพ ระยะทาง 17 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 110 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยถนนสาย

อุบลราชธานี - พิบูลมังสาหาร - ชื่องเม็ก ซึ่งเป็นถนนลาดยาง เชื่อมติดต่อไปจนถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เดินทางถึงกิโลเมตรที่ 72 เลี้ยวซ้ายไปตามถนนเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ระยะทาง 38 กิโลเมตร ผ่านน้ำตกตาดโตน บ้านคอนชาด บ้านท่าแพ เลี้ยวขวาไปตามถนนเลียบเนินเขาผ่านบ้านคำหมากใต้ก็จะถึงบ้านเวินบึก

หมู่บ้านเวินบึก ตั้งอยู่บนเนินเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำโขง สภาพพื้นที่ร้อยละ 80 เป็นเนินเขาและหินดานไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ อีกร้อยละ 20 เป็นพื้นดินริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งจะเพาะปลูกได้เฉพาะฤดูหนาวและฤดูแล้งเท่านั้น พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงกวา หอม เพื่อใช้ในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่เป็นหิน จึงมีปัญหาวาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะน้ำดื่มเป็นอย่างมาก หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชายแดนยากจน ประชากรมีอาชีพทางการประมง ในแม่น้ำโขงและการสวนหวดนึ่งข้าว และหมวกไม้ไผ่ เนื่องจากบนภูเขาไม้ไผ่ป่ามาก ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 7,000 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างมากในการร่วมมือพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความร่วมมือกับทางราชการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

แหล่งความรู้หมู่บ้าน บ้านเวินบึก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ส่วนที่เป็นแหลมยื่นออกไปในแม่น้ำโขงมีบรรยากาศดีร่มรื่น อยู่ภายใต้ร่มเงาของต้นสักและต้นไทรใหญ่ อยู่ใกล้กับท่าเรือของหมู่บ้าน สภาพตัวอาคารสร้างด้วยไม้มุงหลังคาด้วยสังกะสี พื้นเทราดด้วยซีเมนต์ มีขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 3 เมตร มีพื้นที่ 24 ตารางเมตร ลักษณะอาคารเป็นรูปอาคารทรงไทยประยุกต์

หนังสือพิมพ์รายวันที่แหล่งความรู้แห่งนี้ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับคือ ไทยรัฐและเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบันแต่มาถึงที่แหล่งความรู้ช่วงเกือบเที่ยงวัน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ได้รับมี 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษานอกโรงเรียนและสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และอยู่บนที่วาง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านเอาใจใส่ดูแลและเตือนชาวบ้านเวลามีการประชุมหมู่บ้านให้ชาวบ้านเคารพกติกาเสมอ หนังสือเล่มนี้ได้รับการดูแลและจัดไว้

เป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่โดยกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านช่วยกันดูแล ป้ายนิเทศและป้ายประกาศ มีอยู่ 1 แผ่น ขนาดกว้าง 120 ซม. ยาว 240 ซม. โดยแบ่งกันคนละครึ่ง ส่วนป้าย โปสเตอร์อื่น ๆ ก็เป็นการคำขวัญ เพช สุกษิต และข้อความเสริมแรงให้เกิดการรอกอ่าน อยากเรียน สื่อเทคโนโลยี มีหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เครื่องขยายเสียง และวิทยุ ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ สื่อข่าวและถ่ายทอดข่าวทางสถานีวิทยุผ่านเครื่องขยายเสียงทางหอกระจายข่าว สื่อการอ่านและสื่อครุภัณฑ์ที่ได้รับการดูแลอย่างดี สำหรับหนังสือที่มีอยู่ในแหล่งความรู้แห่งนี้ นวนิยายมี 20 เล่ม หนังสือความรู้ด้านเกษตรมี 80 เล่ม หนังสือความรู้ด้านสุขภาพอนามัยมี 50 เล่ม หนังสือวิชาชีวะมี 70 เล่ม ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมี 25 เล่ม หนังสือธรรมะมี 30 เล่ม หนังสือเด็กมี 80 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 90 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 120 เล่ม สำหรับครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้ มีโต๊ะ 2 ตัว ม้านั่ง 4 ตัว เก้าอี้พับได้ 2 ตัว ชั้นวางหนังสือ 4 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1 หลัง ที่วางหนังสือนิพนธ์ 1 ตัว ป้ายนิเทศ และป้ายประกาศใหญ่ 1 แผ่น ป้ายนิเทศการ 1 แผ่น ตุ่มน้ำดื่ม 1 ตุ่ม

11. บ้านตาโกย ตำบลตาเกา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านตาโกย เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 70 ปี มี 65 ครัวเรือน มีประชากร 413 คน เป็นชาย 207 คน เป็นหญิง 206 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 6 คน สภาพที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบสูง มีสองลักษณะคือ ที่ราบสูงดินมีสีแดง และดินร่วนสีดำ มีน้ำใต้ดินไม่ลึก บางแห่งมีน้ำซึมซับ ดินดีมีแร่ธาตุธรรมชาติยังสามารถเพาะปลูกได้ดี หมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง

หมู่บ้านตาโกย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอน้ำยืน อยู่ห่างจากอำเภอน้ำยืนไปตามถนนลูกรังเข้าหมู่บ้านระยะทาง 15 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 118 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยถนนราดยางสายอุบลราชธานี -เดชอุดม - น้ำยืน ระยะทาง 103 กิโลเมตร และเดินทางไปตามถนนลูกรังเข้าสู่หมู่บ้านตาโกย ระยะทาง 15 กิโลเมตร รวม 118 กิโลเมตร ก็จะถึงหมู่บ้านตาโกย

เนื่องจากหมู่บ้านตาโกย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงดินดีสีแดงและสีดำ แม้ว่าจะอยู่บนที่เนินสูง แต่ก็ยังมีน้ำซึมซับได้ดี จึงเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกได้อย่างดี ประกอบกับพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ การเพาะปลูกจึงได้ผลผลิตสูง ประชาชนร้อยละ 80 มีอาชีพทางทำไร่ คือ การทำไร่ข้าวโพด ถั่วลิสง พริก มันสำปะหลัง อีกร้อยละ 20 มีอาชีพทางทำนา ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากส่งเข้าไปขายตามอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง เป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดี ประกอบกับปัจจุบันนี้มีการขุดพบพลอยในพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย จึงทำให้มีคนหลั่งไหลเข้าไปซื้อที่ดินกันมาก และที่ดินมีราคาแพง ประชาชนจะอยู่ในพื้นที่ ไม่ทิ้งถิ่น และมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 12,500 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการให้ความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การร่วมมือกับทางราชการอยู่ในเกณฑ์ดี

แหล่งความรู้หมู่บ้านบ้านตาโกย ตั้งอยู่ในที่สาธารณะกลางหมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ อยู่ในทำเลที่เหมาะสมมาก เนื่องจากอยู่กลางหมู่บ้าน อยู่ในย่านชุมชน มีสนามเป็นที่เล่นกีฬาตะกร้อและวอลเลย์บอล และจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและมีบ่อน้ำบาดาลสาธารณะที่ชาวบ้านมาใช้บริการทุกวัน เดือนธันวาคมอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงด้วยสังกะสี พื้นลาดด้วยซีเมนต์ด้านข้างอาคารก่อด้วยอิฐบล็อกจากสูง 1 เมตร เพื่อนอกจากนี้ใช้ไม้เนื้อแข็งตีเป็นตาข่าย อาคารถ่ายเทได้ดีไม่ร้อน ขนาดของตัวอาคารมีความกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 3 เมตร ลักษณะเป็นอาคารทรงไทยโบราณ มีขนาดกว้างขวางแข็งแรงทนทานมั่นคง

สื่อหนังสือพิมพ์รายวันที่ได้รับวันละ 3 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน หนังสือพิมพ์ มีความเป็นปัจจุบันดีมาก เนื่องจากครูโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน มีบ้านพักอยู่ในอำเภอน้ำยืน จะรับหนังสือพิมพ์จากตัวแทนมาส่งให้แหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษานอกโรงเรียนและวารสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และวางไว้อยู่บนชั้นเสมอ โดยมีกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเปลี่ยนกันมาดูแล หนังสือเล่มจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่

เนื่องจากหมู่บ้านตาโกย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงดินดีสีแดงและสีดำ แม้ว่าจะอยู่บนที่เนินสูง แต่ก็ยังมีน้ำซึมซับได้ดี จึงเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกได้อย่างดี ประกอบกับพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ การเพาะปลูกจึงได้ผลผลิตสูง ประชาชนร้อยละ 80 มีอาชีพทางการทำไร่ คือ การทำไร่ข้าวโพด ถั่วลิสง พริก มันสำปะหลัง อีกร้อยละ 20 มีอาชีพทางการทำนา ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากส่งเข้าไปขายตามอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง เป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจดี ประกอบกับปัจจุบันนี้มีการขุดพบพลอยในพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย จึงทำให้มีคนหลั่งไหลเข้าไปซื้อที่ดินกันมาก และที่ดินมีราคาแพง ประชาชนจะอยู่ในพื้นที่ ไม่ทิ้งถิ่น และมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 12,500 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการให้ความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การร่วมมือกับทางราชการอยู่ในเกณฑ์ดี

แหล่งความรู้หมู่บ้านบ้านตาโกย ตั้งอยู่ในที่สาธารณะกลางหมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ อยู่ในทำเลที่เหมาะสมมาก เนื่องจากอยู่กลางหมู่บ้าน อยู่ในย่านชุมชน มีสนามเป็นที่เล่นกีฬาตะกร้อและวอลเลย์บอล และจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและมีบ่อน้ำบาดาลสาธารณะที่ชาวบ้านมาใช้บริการทุกวัน เดือนธันวาคมอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงด้วยสังกะสี พื้นลาดด้วยซีเมนต์ด้านข้างอาคารก่อด้วยอิฐบล็อกสูง 1 เมตร เหนือจากนั้นใช้ไม้เนื้อแข็งตีเป็นตาข่าย อาคารถ่ายเทได้ดีไม่ร้อน ขนาดของตัวอาคารมีความกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 3 เมตร ลักษณะเป็นอาคารทรงไทยโบราณ มีขนาดกว้างขวางแข็งแรงทนทานมั่นคง

หนังสือพิมพ์รายวันที่ได้รับวันละ 3 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน หนังสือพิมพ์ มีความเป็นปัจจุบันดีมาก เนื่องจากครูโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน มีบ้านพักอยู่ในอำเภอน้ำยืน จะรับหนังสือพิมพ์จากตัวแทนมาส่งให้แหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษานอกโรงเรียนและวารสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะอยู่ในแหล่งความรู้และวางไว้อยู่บนชั้นเสมอ โดยมีกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเปลี่ยนกันมาดูแล หนังสือเล่มจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่

ป้ายนิเทศมี 1 แผ่น ป้ายประกาศมี 1 แผ่น ขนาดกว้าง 1.20 เมตร ยาว 2.40 เมตร
 สื่อเทคโนโลยีมีวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นของครูที่มีบ้านพักอยู่ใกล้ ๆ กัน ห่างกัน 3-4
 เมตร นำมาบริการเวลามีข่าวสำคัญ สื่อการอ่านและครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลเป็น
 อย่างดีอยู่ในสภาพใช้งานได้ จำนวนหนังสือเล่มที่มีอยู่ในแหล่งความรู้นั้น นวนิยายมี 50
 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตรมี 70 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมี 80 เล่ม
 หนังสือวิชาชีพมี 60 เล่ม หนังสือกฎหมายมี 30 เล่ม หนังสือธรรมะมี 40 เล่ม หนังสือ
 เด็กมี 200 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 250 เล่ม หนังสือคู่มือเรียนมี 100 เล่ม ส่วนครุภัณฑ์
 ที่มีในแหล่งความรู้แห่งนี้ มีโต๊ะ 2 ตัว ม้านั่ง 6 ตัว ชั้นวางหนังสือขนาดสูง 1.80
 เมตร ยาว 3 เมตร กว้าง 40 เซนติเมตร มีชั้นวาง 5 ชั้น 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 1
 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์จำนวน 1 ตัว ป้ายนิเทศและป้ายประกาศอย่างละ 1 แผ่น ตุ่มน้ำดื่ม
 1 ตุ่ม

12. บ้านแดงหม้อ ตำบลแดงหม้อ อำเภอู่เชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งเป็นหมู่บ้านมานาน 80 ปี มี 132 ครัวเรือน มีประชากร
 1,271 คน เป็นชาย 606 คน เป็นหญิง 665 คน มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 9 คน เป็น
 หมู่บ้านปกติ สถานที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำชี ดินดี มีน้ำซึมซับดีจึงเหมาะ
 แก่การเพาะปลูกได้ดี เช่น การทำนา การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกปอ การปลูกข้าวโพด
 การประมง และที่หมู่บ้านนี้อุดมไปด้วยทรายที่ถูกลำน้ำชีพัดมาแต่ละปีล้นฝั่ง จึงทำให้เกิด
 การซื้อขายทรายเพื่อนำไปก่อสร้าง ได้เงินไว้บำรุงหมู่บ้านปีละหลายหมื่นบาท หมู่บ้านนี้
 อุดมสมบูรณ์มาก และเป็นหมู่บ้านใหญ่ จึงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 1
 และหมู่ 2 ซึ่งรวมกันเป็นตำบลแดงหม้อ สำหรับหมู่บ้านแดงหม้อที่เป็นที่ตั้งแหล่งความรู้
 หมู่บ้านนั้น คือ หมู่บ้านแดงหม้อ หมู่ 1 หมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1
 แห่ง สถานีอนามัย 1 แห่ง

หมู่บ้านแดงหม้อ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอู่เชียงใน อยู่ห่างจาก
 อำเภอู่เชียงใน 25 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี

อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 63 กิโลเมตร การคมนาคมติดต่อได้โดยถนนแจ้งสนิท ซึ่งเชื่อมติดต่อระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นถนนลาดยางถึงกิโลเมตรที่ 38 เลี้ยวซ้ายเข้าไปตามถนนหมู่บ้านผ่านบ้านกุดกระเสียน บ้านบุตร และบ้านแดงหม้อ ระยะทาง 25 กิโลเมตร ในฤดูฝน ถนนบางช่วงไปมาค่อนข้างลำบากยังไม่ได้รับการพัฒนา บ้านแดงหม้อตำบลแดงหม้อนี้ เป็นหมู่บ้านใหญ่เชื่อมติดต่อกับอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถใช้เส้นทางนี้คมนาคมติดต่อกันได้

เนื่องจากหมู่บ้านแดงหม้อ ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำชี ดินคือดินลุ่มน้ำ มีน้ำซึมซับดี จึงสามารถทำการเพาะปลูกได้ดี คือ การทำนาบางแห่งเป็นที่ลุ่ม สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง และได้ผลผลิตสูง นอกจากนี้มีการปลูกปอแก้ว มันสำปะหลัง ปลูกข้าวโพด และการประมงในแม่น้ำชี ทำให้ประชาชนมีสภาพเศรษฐกิจที่ดี ประกอบกับริมฝั่งแม่น้ำชีซึ่งมีความยาวเลียบตามหมู่บ้านนี้ราว 3 กิโลเมตร อุดมไปด้วยทรัพยากร ซึ่งสามารถนำมาก่อสร้างได้ อีกส่วนหนึ่งพ่อค้าในหมู่บ้าน อำเภอใกล้เคียงจะนำรถมาซื้อถึงที่ ได้เงินนำรุ่งหมู่บ้านปีละหลายหมื่นบาท หมู่บ้านนี้เนื่องจากดินคือลุ่มน้ำเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำของอำเภอโขงเจียม จึงเป็นชุมชนที่ใหญ่มีประชาชนมาอยู่หนาแน่น ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 12,500 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน จะมีกลุ่มผู้นำซึ่งจะประกอบไปด้วยเจ้าอาวาสและกำนัน ซึ่งทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านไปด้วย เป็นแกนนำ โดยมีกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนผู้นำคัมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การให้ความร่วมมือกับทางราชการอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

แหล่งความรู้หมู่บ้านบ้านแดงหม้อ ตั้งอยู่บนที่ดอนสาธารณะกลางหมู่บ้าน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 8 ไร่ เฉพาะบริเวณตัวอาคารสถานที่แหล่งความรู้มีพื้นที่ประมาณ 1 งาน สภาพทำเลที่ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านอยู่ในย่านชุมชน จึงมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านในการจัดกิจกรรมงานในเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน จึงเป็นที่ชุมนุมของชาวบ้าน ชาวบ้านมีความสะดวกในการมาใช้บริการในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก สภาพ

ตัวอาคารก่อสร้างอย่างดี มีความมั่นคงแข็งแรงคล้ายอาคารสำนักงานสมัย ภายในตัวอาคารติดตั้งพัดลมเพดานไว้ 2 ตัว หลอดไฟฟ้าฟลูออโร 3 หลอด และมีห้องน้ำภายในตัวอาคารด้วย อาคารนี้สร้างด้วยเงินของบุตรหลานชาวบ้านที่ไปทำงานอยู่บริษัทขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) สนับสนุนทุนมา 4 หมื่นบาท ชาวบ้านในหมู่บ้านบริจาคสมทบอีก 4 หมื่นบาท รวมเป็น 8 หมื่นบาท โดยอาศัยความร่วมมือแรงงานจากชาวบ้านช่วยกันก่อสร้าง ตัวอาคารมีความกว้าง 7 เมตร ยาว 8 เมตร สูง 4 เมตร เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ชั้นเดียว ลักษณะทรงไทยประยุกต์ มีความมั่นคงแข็งแรงและสวยงามมาก

สื่อหนังสือพิมพ์ที่ได้รับในแต่ละวันมีอยู่ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐและเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มีความเป็นปัจจุบัน เพราะผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้าน มีบ้านพักอยู่ในอำเภอเนื่องในเป็นผู้รับหนังสือพิมพ์จากตัวแทนผู้ส่งมาให้แหล่งความรู้หมู่บ้าน ส่วนหนังสือพิมพ์ผ่านที่ที่ได้รับมีอยู่ 2 ฉบับคือ วารสารการศึกษาออกโรงเรียน และวารสารประชากรศึกษา หนังสือพิมพ์จะวางอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านตลอดเวลา และอยู่บนที่วางหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่มไม่ได้รับการจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ บนชั้นวางและในตู้เก็บ มีป้ายนิเทศและป้ายประกาศอย่างละ 1 แผ่น ส่วนป้ายโปสเตอร์คำขวัญต่าง ๆ มีประมาณ 10 แผ่น สื่อเทคโนโลยีมีวิทยุหอยกระดุมขาว และเครื่องขยายเสียงใช้ในการประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดข่าวในเวลาเช้า สื่อการอ่านและสื่อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะใช้เสมอ สื่อหนังสือเล่มที่มีอยู่ในแหล่งความรู้นั้น นวนิยายมี 50 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตรมี 60 เล่ม หนังสือความรู้ด้านอนามัยมี 25 เล่ม หนังสือวิชาชีพนมี 65 เล่ม หนังสือความรู้กฎหมายมี 20 เล่ม หนังสือธรรมะมี 30 เล่ม หนังสือเด็กมี 70 เล่ม หนังสือบันเทิงมี 140 เล่ม คู่มือเรียนมี 160 เล่ม สำหรับครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ คือ มีโต๊ะ 2 ตัว ม้านั่ง 4 ตัว เก้าอี้พับได้ 4 ตัว ชั้นวางหนังสือซึ่งจัดทำให้ใช้ได้ทั้งด้านหน้าด้านหลัง 2 ด้าน มีอยู่ 2 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 2 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์มีอยู่ 1 ตัว ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ อย่างละ 1 แผ่น รวม 2 แผ่น ป้ายนิทรรศการ 1 แผ่น ตุ่มน้ำดื่ม 1 ตุ่ม

**ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของแหล่งความรู้หมู่บ้าน
ดีเด่น**

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของแหล่งความรู้หมู่บ้าน
ดีเด่นทั้ง 12 แห่ง โดยแบ่งออกเป็นประเด็นในตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 การดำเนินงานและการดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่

ข้อมูลด้านการดำเนินงานและการดูแลตกแต่งอาคาร และสถานที่	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่างแหล่งความรู้ศึกษา	12	100.00
1. แหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งนี้มีผู้รับผิดชอบอยู่ดูแลประจำ		
1.1 ปฏิบัติ	12	100.00
1.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-
2. บริเวณอาคารสถานที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่รักษา ความสะอาด		
2.1 ปฏิบัติ	12	100.00
2.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-
3. มีสมุดเยี่ยม สมุดบัญชีความพึงพอใจ		
3.1 ปฏิบัติ	12	100.00
3.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการดำเนินงานและการดูแลตกแต่งอาคาร และสถานที่	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
4. มีการตกแต่งปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม		
4.1 ปฏิบัติ	9	75.00
4.2 ไม่ปฏิบัติ	3	25.00
5. สภาพตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคง		
5.1 ปฏิบัติ	11	91.67
5.2 ไม่ปฏิบัติ	1	8.33
6. มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนมาใช้บริการ โดยใช้ป้ายประกาศ ป้ายโปสเตอร์ ทางหอกระจาย ข่าวหรือวิธีการอื่น ๆ		
6.1 ปฏิบัติ	12	100.00
6.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-
7. เปิดให้ประชาชนมาใช้บริการทุกวัน		
7.1 ปฏิบัติ	12	100.00
7.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-
8. มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโดยใช้แผนภูมิ หรือป้ายประกาศ		
8.1 ปฏิบัติ	12	100.00
8.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการดำเนินงานและการดูแลตกแต่งอาคาร และสถานที่	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
9. มีไฟฟ้าไว้บริการในเวลากลางวัน		
9.1 ปฏิบัติ	10	83.33
9.2 ไม่ปฏิบัติ	2	16.67
10. จัดทำทางเดินเข้าออกแหล่งความรู้หมู่บ้าน ให้สะดวกปลอดภัย		
10.1 ปฏิบัติ	12	100.00
10.2 ไม่ปฏิบัติ	-	-

จากตาราง 2 การดำเนินการการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ของแหล่งความรู้หมู่บ้าน 12 แห่ง ที่ทำการวิเคราะห์นั้น สรุปได้ดังนี้

เกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านมีผู้รับผิดชอบอยู่ดูแลประจำ พบว่า ทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษานั้น มีผู้รับผิดชอบอยู่ดูแลและปฏิบัติเป็นประจำ

ในด้านการดูแลเอาใจใส่รักษาความสะอาดนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษานั้น มีการดูแลรักษาความสะอาดเสมอ

เกี่ยวกับการดำเนินงานนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษาได้จัดให้มีสมุดเยี่ยมและสมุดบัญชีควบคุมหนังสืออย่างเป็นระเบียบ ทำให้ทราบว่าหนังสืออยู่ที่เล่ม มีหนังสือเก่าเลิกขาดสูญหายก็เล่ม

ในการตกแต่งปลูกไม้ดอก และไม้ประดับให้สวยงามนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้าน ที่ศึกษาทั้ง 12 แห่งได้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับทั้ง 12 แห่ง แต่ที่ยังมีสภาพสวยงามออก ดอกชูช่ออยู่นั้นมีอยู่ 9 แห่ง อีก 3 แห่ง ไม่ปฏิบัติเนื่องจากต้นไม้แห้งเหี่ยวเฉาเกินการน้ำ ไม่มีน้ำรดในฤดูแล้ง

เกี่ยวกับสภาพตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคงนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษานั้น พบว่า มีการปฏิบัติเอาใจใส่ดูแลรักษาให้มั่นคงนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษานั้น พบว่า มีการปฏิบัติเอาใจใส่ดูแลรักษาให้มั่นคง 11 แห่ง ส่วนอีก 1 แห่งนั้น พบว่า ปลอมยให้ปลวกขึ้นด้านหนึ่ง ทำให้เกิดความเสียหายเป็นบางส่วนให้กับอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนให้มาใช้บริการโดยใช้ป้ายประกาศ ป้ายโปสเตอร์ทางหอกระจายข่าวนั้น จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง พบว่า มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนไปใช้บริการที่แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง แต่ การประชาสัมพันธ์ที่ใช้มากที่สุดคือ การใช้หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน รองลงมา ก็โดยการ ใช้โปสเตอร์

ในการเปิดให้บริการแก่ประชาชนนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษานั้น พบว่า เปิดบริการให้ประชาชนไปใช้บริการทุกวันไม่มีวันหยุด

การแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโดยใช้แผนภูมิหรือป้ายประกาศนั้น จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง พบว่า มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแหล่งความรู้โดยใช้ป้ายประกาศทั้ง 12 แห่ง

ด้านการจัดให้มีไฟฟ้าไว้บริการในเวลากลางคืนนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านที่ศึกษาทั้ง 12 แห่ง พบว่า มีการจัดไฟฟ้าไว้บริการประชาชนผู้มาใช้บริการในเวลากลางคืน 10 แห่ง ส่วนอีก 2 แห่งไม่มีการจัดไฟฟ้าไว้บริการแก่ประชาชน

ด้านการจัดทำทางเดินเข้าออกแหล่งความรู้หมู่บ้านให้สะดวกปลอดภัยนั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านที่ศึกษาทั้ง 12 แห่ง พบว่า ทั้ง 12 แห่ง ได้จัดทำทางเดินเป็นถนนสามารถเดินเข้าออกแหล่งความรู้หมู่บ้านได้สะดวกและปลอดภัยทั้งในเวลากลางวันและเวลากลางคืน

สภาพหนังสือ สื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง

ตาราง 3 สภาพหนังสือ สื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง

หนังสือประเภท	จำนวนเล่ม
นวนิยาย	415
ความรู้ด้านการเกษตร	710
ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	625
ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ	690
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย	232
ธรรมะ	340
หนังสือเด็ก	1,075
หนังสือบันเทิง	1,540
หนังสือคู่มือเรียน	1,645
วัสดุครุภัณฑ์ที่มี	จำนวนหน่วย
โต๊ะ	22
ม้านั่ง	76
เก้าอี้	41
ชั้นหรือหิ้งวางหนังสือ	26
ตู้เก็บหนังสือ	15

ตาราง 3 (ต่อ)

วัสดุครุภัณฑ์ที่มี	จำนวนหน่วย
ที่วางหนังสือพิมพ์	12
ป้ายนิเทศ/ป้ายประกาศ	23
ป้ายนิทรรศการ	7
ตุ่มน้ำดื่ม	12

จากตาราง 3 สภาพสื่อหนังสือ สื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ที่ทำการศึกษา นั้น สรุปได้ดังนี้

สื่อประเภทหนังสือจากการศึกษา ปรากฏว่า ในแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง มีหนังสือคู่มือเรียนมากที่สุดคือ 1,645 เล่ม รองลงมาได้แก่ หนังสือบันเทิง 1,540 เล่ม หนังสืออ่านสำหรับเด็ก 1,075 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตร 710 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ 690 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 625 เล่ม หนังสือนวนิยาย 415 เล่ม หนังสือธรรมะ 340 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย 232 เล่ม

สื่อวัสดุครุภัณฑ์จากการศึกษา ปรากฏว่า ในแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง มีวัสดุครุภัณฑ์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ม้านั่งมีมากที่สุด คือ 76 ตัว รองลงมาคือ เก้าอี้ 41 ตัว ชั้นวางหนังสือ 26 ตัว ป้ายนิเทศและป้ายประกาศ 23 แผ่น โต๊ะ 22 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 15 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์ 12 ตัว ตุ่มน้ำดื่ม 12 ตุ่ม ป้ายนิทรรศการ 7 แผ่น

สถานการณ์มีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

ตาราง 4 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

ข้อมูลด้านการสังเกต	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
4.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนบริจาคทรัพย์สินของ		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
4.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งความรู้หมู่บ้าน		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
4.3 แหล่งความรู้หมู่บ้านมีประชาชนไปใช้บริการเสมอ		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
4.4 มีประชาชนมาใช้บริการวันละประมาณกี่คน		
- ปฏิบัติ	12	100.00
11-20 คน	6	50.00
21-30 คน	3	25.00
31 คนขึ้นไป	3	25.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-

จากตาราง 4 เกี่ยวกับสถานการณ์มีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน
ในแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ศึกษาทั้ง 12 แห่ง จากการศึกษาปรากฏผลสรุปดังนี้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนบริจาคทรัพย์สินของและพัสดุต่าง ๆ ให้
แหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่าได้มีการปฏิบัติทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00

ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า
ได้มีการปฏิบัติทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00

ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านเสมอ จากการศึกษาพบว่า ประชาชน
ไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านเสมอทั้ง 12 แห่ง

ประชาชนไปใช้บริการวันละกี่คน จากการศึกษาพบว่า มีประชาชนไปใช้บริการทั้ง
12 แห่ง โดย 6 แห่งมีประชาชนไปใช้บริการ 11-20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 อีก 2
กลุ่ม ๆ ละ 3 แห่ง มีประชาชนไปใช้บริการ 21-30 คน และ 31 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ
25.00 ทั้ง 2 กลุ่ม

กลุ่มบุคคลที่สนใจมาใช้บริการคือ กลุ่มผู้อยู่ในวัยกลางคนอายุ 30-45 ปี มาใช้
บริการมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มหนุ่มสาวอายุ 18-29 ปี และสุดท้ายคือ กลุ่มผู้อยู่ใน
วัยเรียนนักศึกษาอายุ 13-17 ปี

สถานการณ์ใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม

ตาราง 5 การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม

ข้อมูลด้านการสังเกต	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
1. ด้านการประชุม		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
2. ด้านการอบรม		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
3. ด้านการสาธิต		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
4. ด้านการสอนวิชาชีพ		
- ปฏิบัติ	12	100.00
- ไม่ปฏิบัติ	-	-
5. ด้านจัดนิทรรศการ		
- ปฏิบัติ	9	75.00
- ไม่ปฏิบัติ	3	25.00
6. ด้านการแสดงต่าง ๆ		
- ปฏิบัติ	7	58.33
- ไม่ปฏิบัติ	5	41.67

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการสังเกต	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	
	แห่ง	ร้อยละ
7. ด้านการกีฬา		
- ปฏิบัติ	6	50.00
- ไม่ปฏิบัติ	6	50.00
8. ด้านจัดกิจกรรมอื่น ๆ		
- ปฏิบัติ	7	58.33
- ไม่ปฏิบัติ	5	41.67

จากตาราง 5 สถานการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมนั้น จากการศึกษาสรุปได้ว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดประชุมกรรมการหมู่บ้าน ประชุมชาวบ้าน ประชุมคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน มีการใช้แหล่งความรู้จัดอบรมด้านการเกษตร ด้านอนามัยและสาธารณสุข ในด้านการสาธิตเกี่ยวกับด้านสาธารณสุข ด้านการเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ย การขยายพันธุ์พืช ด้านการสอนวิชาชีพ มีการใช้อาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านสอนวิชาชีพกลุ่มสนใจทั้ง 12 แห่ง ในด้านการจัดพิธีทางศาสนา มีการจัดพิธีทางศาสนาในแหล่งความรู้หมู่บ้าน 9 แห่ง เช่น งานบุญกลางบ้าน ทำบุญกัณฑ์หลอน ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัว และอีก 3 แห่ง ไม่มีการจัดพิธีทางศาสนา เนื่องจากในหมู่บ้านมีวัดและวัดอยู่ใกล้แหล่งความรู้ จึงไปจัดที่วัด ซึ่งมีความสะดวกคล่องตัวกว่าการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดการแสดงต่าง ๆ มีอยู่ 7 แห่ง เช่น จัดมโหรี และเซิ้งในงานเทศกาลต่าง ๆ ในงานวันเข้าพรรษา งานปีใหม่ ส่วนอีก 5 แห่ง ไม่มีการแสดงเนื่องจาก

ในหมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษา หรืออาคารหอประชุม ศาลากลางบ้าน จึงไปจัดแสดงต่าง ๆ ในสถานที่ดังกล่าว การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านดำเนินกิจกรรมด้านกีฬามีอยู่ 6 แห่ง ใช้บริเวณแหล่งความรู้หมู่บ้านเล่นกีฬาหรือแข่งกีฬาประเภท ตะกร้อ วอลเลย์บอล มวย อีก 6 แห่ง ไม่มีการใช้บริเวณแหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมกีฬาเลย เนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย สำหรับการให้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมอื่น ๆ มี 7 แห่ง ใช้เป็นที่จัดกิจกรรมตลาดนัด กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ที่พบกลุ่มนักศึกษาทางไกล และเป็นที่ฉายภาพยนตร์ของหน่วยโสตเคลื่อนไหวของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น

การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ เป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง การดำเนินงาน ดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อประเภทต่าง ๆ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งนำเสนอในตารางต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ในการศึกษาค้างนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ผู้นำหมู่บ้าน
2. กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่
4. ประชาชนผู้ใช้บริการที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน

ตาราง 6 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	203	70.49
หญิง	85	29.51
รวม	288	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	22	7.64
21-30 ปี	38	13.19
31-40 ปี	86	29.86
41-50 ปี	82	28.47
51 ปีขึ้นไป	60	20.83
รวม	288	100.00
3. สถานภาพ		
3.1 ผู้นำหมู่บ้าน	36	12.50
- กำนัน	3	1.04
- ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	18	6.25
- กรรมการหมู่บ้าน	15	5.21
3.2 กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน	72	25.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน		
แหล่งความรู้หมู่บ้าน	60	20.83
- พัฒนาการตำบล	12	4.17
- เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	12	4.17
- เกษตรตำบล	12	4.17
- สาธารณสุขตำบล	12	4.17
- ครูใหญ่ที่ทำหน้าที่เลขา คปต.	12	4.17
3.4 ประชาชนผู้ใช้บริการ	120	41.67
รวม	288	100.00
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่า ป.4	24	8.33
ป.4 หรือเทียบเท่า	138	47.92
ป.6 หรือเทียบเท่า	30	10.42
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	17	5.90
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	12	4.17
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	22	7.64
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	45	15.62
รวม	288	100.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
5. สถานภาพสมรส		
โสด	52	18.06
สมรสแล้ว	227	78.82
หม้าย/หย่าร้าง	9	3.12
รวม	288	100.00
6. อาชีพ		
เกษตรกร (ทำนา, ทำไร่, ทำสวน)	170	59.03
รับจ้าง	14	4.86
ค้าขาย	11	3.82
รับราชการ	86	29.86
อื่น ๆ (ครูอาสา, นักศึกษา)	7	2.43
รวม	288	100.00
จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น	288	100.00

จากตาราง 6 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างใน 12 แหล่งความรู้หมู่บ้าน ที่ให้การสัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น 288 คน เป็นเพศชายจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 70.49 เป็นเพศหญิงจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.51 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ช่วงอายุของผู้ให้การสัมภาษณ์มีตั้งแต่ต่ำกว่า 20 ปี จนถึงอายุ 78 ปี ช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 29.86 รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 28.47 ช่วงอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 และสุดท้ายคือ ช่วงอายุ 20 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 288 คน เป็นผู้นำในหมู่บ้านมีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 แยกเป็นตำแหน่งกำนัน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04 เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 เป็นกรรมการหมู่บ้าน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.21 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านในท้องถิ่นมีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นพัฒนากรตำบลจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 เป็นเกษตรตำบลจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 เป็นสาธารณสุขตำบล 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 เป็นครูใหญ่หรือครูเลขา คปต. 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และผู้ใช้บริการแหล่งความรู้ จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ด้านพื้นฐานการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มที่จบ ป.4 หรือเทียบเท่ามีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่จบปริญญาตรี มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.63 จบ ป.6 หรือเทียบเท่ามีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.42 จบต่ำกว่า ป.4 มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 จบอนุปริญญาตรี

หรือเทียบเท่ามีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 จบมัธยมต้นหรือเทียบเท่ามีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 ส่วนกลุ่มที่น้อยที่สุดคือ จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มที่สมรสแล้วมีจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 78.82 รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่เป็นโสดมีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.06 และสุดท้ายกลุ่มที่เป็นหม้ายหรือหย่าร้างมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ด้านอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 59.03 รองลงมา คือ กลุ่มรับราชการมีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 29.86 อาชีพรับจ้างมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86 ค้าขายมีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.82 ส่วนกลุ่มที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มอื่น ๆ (ครูอาสาและนักศึกษา) มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.43 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความคิดเห็นในการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

ความคิดเห็นในการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ของแหล่งความรู้ กลุ่มเป้าหมายทั้ง 12 แห่ง ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ความคิดเห็นในการดำเนินงาน
2. ความคิดเห็นในการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

ตาราง 7 ความคิดเห็นการดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง ในจังหวัด
อุบลราชธานี

ข้อมูลด้านการดำเนินงาน	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. การคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านใช้วิธี		
- ให้นำนามหมู่บ้านคัดเลือก	76	26.39
- ให้ประชาชนคัดเลือก	197	68.40
- ให้อาสาสมัครเอง	13	4.51
- อื่น ๆ	13	0.70
รวม	288	100.00
2. กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านปัจจุบันมีอายุอยู่ในช่วงใด		
- 17 - 26 ปี	14	4.86
- 27 - 36 ปี	64	22.22
- 37 - 46 ปี	115	39.93
- 47 ปีขึ้นไป	95	32.99
รวม	288	100.00
3. ในแต่ละวันกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านปฏิบัติงานด้านใด		
- ทำความสะอาด	236	39.53
- ดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ	195	32.66

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการดำเนินงาน	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
- ปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน	162	27.14
- อื่น ๆ	4	0.67
รวม	597	100.00
4. การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นบทบาทของใคร		
- ผู้นำหมู่บ้าน	77	26.74
- คณะกรรมการปรึกษาตนเอง	211	73.26
รวม	288	100.00
5. ลักษณะการทำงานของคณะกรรมการ		
- ร่วมมือกันทำงานทุกครั้ง	210	72.92
- ร่วมมือกันทำงานเป็นบางครั้ง	72	25.00
- มีกรรมการบางคนเท่านั้นดำเนินงาน	6	2.08
รวม	288	100.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการดำเนินงาน	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
6. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านใด		
- มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง	176	19.03
- มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด	162	17.51
- มีส่วนร่วมในการซ่อมแซมปรับปรุงพัฒนา	157	16.97
- มีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ	138	14.92
- ช่วยรับส่งหนังสือพิมพ์	62	6.70
- ช่วยประชาสัมพันธ์	114	12.33
- ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ	106	11.46
- อื่น ๆ	10	1.08
รวม	925	100.00
7. ผู้ที่ดูแลความสะอาดเรียบร้อยแหล่งความรู้หมู่บ้านคือ		
- กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน	59	20.49
- ประชาชนผลัดเปลี่ยนกันดูแล	20	6.94
- กรรมการและประชาชนช่วยกัน	209	72.57
รวม	288	100.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการดำเนินงาน	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
8. การปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน		
- กรรมการกับประชาชนช่วยกันพัฒนาทุกครั้ง	225	78.13
- กรรมการกับประชาชนช่วยกันพัฒนาบางครั้ง	45	15.62
- กรรมการร่วมมือกันพัฒนาเป็นบางครั้ง	14	4.86
- ไม่มีการปรับปรุงพัฒนา	4	1.39
รวม	288	100.00
9. กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านมีกำหนดการประชุมกันอย่างไร		
- ทุกเดือน	172	59.72
- ทุกสองเดือน	7	2.43
- ทุกสามเดือน	3	1.04
- เวลาไม่แน่นอน	106	36.81
รวม	288	100.00
จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

หมายเหตุ ข้อ 3 และ 6 กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 7 เกี่ยวกับความคิดเห็นการดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น ทั้ง 12 แห่งในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 288 คน สรุปได้ดังนี้

การคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนเป็นผู้คัดเลือกมากที่สุดคือ 197 คน คิดเป็นร้อยละ 68.40 รองลงมาคือ ผู้นำหมู่บ้านคัดเลือก 76 คน คิดเป็นร้อยละ 26.39 อาสาสมัครเข้ามาทำงาน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.51 โดยวิธีการอื่น เช่น ถูกขอร้องให้ทำหน้าที่เพราะบ้านอยู่ใกล้แหล่งความรู้หมู่บ้าน หรือถูกขอร้องให้ทำหน้าที่แทนญาติที่เสียชีวิตไป 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านมีอายุอยู่ในช่วงใดนั้น จากการศึกษาพบว่า มีอายุอยู่ในช่วง 37-46 ปี มากที่สุดคือ 115 คน คิดเป็นร้อยละ 39.93 รองลงมาคือ อายุ 47 ปีขึ้นไป 95 คน คิดเป็นร้อยละ 32.99 มีอายุ 27-36 ปี 64 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และมีอายุ 17-26 ปี 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86

เกี่ยวกับในแต่ละวันกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านปฏิบัติงานด้านใด จากการศึกษาพบว่า ช่วยทำความสะอาด 236 คน คิดเป็นร้อยละ 81.94 ช่วยดูแลรักษาสื่อ 195 คน คิดเป็นร้อยละ 67.71 ช่วยปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ช่วยในด้านอื่น ๆ เช่น แนะนำและช่วยประชาสัมพันธ์ 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 1.39

เกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านปรึกษาคำเนิการกันเองมากที่สุด 211 คน คิดเป็นร้อยละ 73.26 รองลงมาคือ ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ 77 คน คิดเป็นร้อยละ 26.74

ลักษณะการทำงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ร่วมมือกันทำงานทุกครั้งมี 210 คน คิดเป็นร้อยละ 72.92 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านร่วมมือกันทำงานเป็นบางครั้งมี 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านบางคนเท่านั้นที่ดำเนินงาน มี 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านในด้านใดบ้างนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างมี 176 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 มีผู้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด 162 คน คิดเป็นร้อยละ 17.51 มีผู้มีส่วนร่วมในการซ่อมแซมปรับปรุงพัฒนา 157 คน คิดเป็นร้อยละ 16.97 มีผู้มีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ 138 คน คิดเป็นร้อยละ 14.92 มีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์ 114 คน คิดเป็นร้อยละ 12.33 มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ 106 คน คิดเป็นร้อยละ 11.46 มีส่วนร่วมในด้านอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.08

เกี่ยวกับผู้ที่ดูแลความสะอาดเรียบร้อยแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการและประชาชนช่วยกันดูแลมี 209 คน คิดเป็นร้อยละ 72.67 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นผู้ดูแลมี 59 คน คิดเป็นร้อยละ 20.49 ประชาชนพลัดเปลี่ยนกันมาเป็นผู้ดูแลมี 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.94

ในด้านการปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนช่วยกันพัฒนาทุกครั้งมี 225 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 คณะกรรมการและประชาชนช่วยกันพัฒนาบางครั้ง 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.63 คณะกรรมการร่วมมือกันพัฒนาเป็นบางครั้ง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86 ไม่มีการปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านเลย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39

ในด้านคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีการกำหนดการประชุมกันอย่างไรนั้น จากการศึกษาพบว่า มีการประชุมกันทุกเดือน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 59.72 มีการประชุมกันแต่กำหนดเวลาไม่แน่นอน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 36.81 มีการประชุมกันทุกสองเดือน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.43 มีการประชุมกันทุกสามเดือน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

ตาราง 8 ความคิดเห็นในการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

ข้อมูลด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. มีการดูแลรักษาความสะอาด		
- มี	284	98.61
- ไม่มี	4	1.39
2. มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม		
- มี	272	94.44
- ไม่มี	16	5.56
3. มีการจัดตกแต่งภายในเป็นระเบียบ		
- มี	281	97.57
- ไม่มี	7	2.43
4. จัดให้มีทางเดินเข้าออกสะดวก/ปลอดภัย		
- มี	285	98.96
- ไม่มี	3	1.04
5. ปรับปรุงพัฒนาบริเวณให้สะอาดร่มรื่น		
- มี	287	99.65
- ไม่มี	1	0.35
6. ตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคงแข็งแรง		
- มี	285	98.96
- ไม่มี	3	1.04
จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

จากตาราง 8 เกี่ยวกับความคิดเห็นในการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม จำนวน 288 คน สรุปได้ดังนี้

ในด้านการดูแลรักษาความสะอาดนั้น พบว่า มีการดูแลรักษาความสะอาด 284 คน คิดเป็นร้อยละ 98.61 ไม่มีการดูแลรักษาความสะอาดมี 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39

ในด้านการปลูกไม้ดอกไม้ประดับแหล่งความรู้หมู่บ้านให้สวยงามนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลว่ามีการดำเนินการ 272 คน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ไม่มีการดำเนินการมีผู้ให้ข้อมูล 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56

เกี่ยวกับการจัดตกแต่งภายในเป็นระเบียบนั้น พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการจัดตกแต่งภายในเป็นระเบียบ 281 คน คิดเป็นร้อยละ 97.57 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการดำเนินการ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.43

ในด้านการจัดให้มีทางเดินเข้าออกสะดวกและปลอดภัยนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้มีทางเดินเข้าออกสะดวกและปลอดภัย 285 คน คิดเป็นร้อยละ 98.96 และมีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการดำเนินการ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาบริเวณให้สะอาดร่มรื่นนั้น พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการปรับปรุงพัฒนาบริเวณให้สะอาดร่มรื่น 287 คน คิดเป็นร้อยละ 99.65 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการปรับปรุงพัฒนาบริเวณให้สะอาดร่มรื่นเลย 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.35

ด้านตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคงแข็งแรงนั้น พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่าตัวอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคงแข็งแรง 285 คน คิดเป็นร้อยละ 98.96 และมีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการดูแลรักษาให้มั่นคงแข็งแรง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ

ตาราง 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ

ข้อมูลด้านสื่อหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. นวนิยาย		
- มี	283	98.26
- ไม่มี	5	1.74
2. หนังสือเกี่ยวกับการเกษตร		
- มี	288	100.00
- ไม่มี	-	-
3. สุขภาพอนามัย		
- มี	288	100.00
- ไม่มี	-	-
4. วิชาชีพ		
- มี	285	98.96
- ไม่มี	3	1.04
5. หนังสือเกี่ยวกับกฎหมาย		
- มี	280	97.22
- ไม่มี	8	2.78
6. ประเภทหนังสือเด็ก		
- มี	284	98.61
- ไม่มี	4	1.39

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อมูลด้านหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
7. หนังสือประเภทบันเทิง		
- มี	282	97.92
- ไม่มี	6	2.08
8. หนังสือประเภทธรรมะ		
- มี	281	97.57
- ไม่มี	7	2.43
9. หนังสือประเภทคู่มือเรียน		
- มี	280	97.22
- ไม่มี	8	2.78
จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

ตาราง 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านมีหนังสือจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม จำนวน 288 คน สรุปได้ดังนี้

หนังสือประเภทนวนิยายนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทนวนิยาย 283 คน คิดเป็นร้อยละ 98.26 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทนวนิยาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.74

หนังสือประเภทเกี่ยวกับการเกษตร จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทเกี่ยวกับการเกษตร 288 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

หนังสือประเภทเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 288 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

หนังสือประเภทเกี่ยวกับวิชาชีพ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทเกี่ยวกับวิชาชีพ 285 คน คิดเป็นร้อยละ 98.96 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทวิชาชีพ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

หนังสือประเภทเกี่ยวกับกฎหมาย จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทกฎหมาย 280 คน คิดเป็นร้อยละ 97.22 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทกฎหมาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78

หนังสือประเภทหนังสือเด็ก จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทหนังสือเด็ก 284 คน คิดเป็นร้อยละ 98.61 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทหนังสือเด็ก 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39

หนังสือประเภทบันเทิง จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทบันเทิง 282 คน คิดเป็นร้อยละ 97.92 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทบันเทิงเลยมี 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08

หนังสือประเภทธรรมะ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทธรรมะ 281 คน คิดเป็นร้อยละ 97.57 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทธรรมะ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.43

หนังสือประเภทคู่มือเรียน จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือประเภทคู่มือเรียน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 97.22 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือประเภทคู่มือเรียน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ตาราง 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ข้อมูลด้านการจัดเก็บรักษาสื่อ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. หนังสือพิมพ์รายวันอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน		
- มี	286	99.31
- ไม่มี	2	0.69
2. หนังสือเล่ม/หนังสือวารสารจัดไว้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบ		
- มี	286	99.31
- ไม่มี	2	0.69
3. มีการดูแลทำความสะอาดสื่อเสมอ		
- มี	284	98.61
- ไม่มี	4	1.39
4. มีการดูแลซ่อมแซม/เขียนหนังสือเก่าที่ชำรุด		
- มี	258	89.58
- ไม่มี	30	10.42
5. มีการดูแลซ่อมแซมโต๊ะ, ม้านั่งให้อยู่ในสภาพดี		
- มี	285	98.96
- ไม่มี	3	1.04
จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

จากตาราง 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้าน
ดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม จำนวน
288 คน สรุปได้ดังนี้

เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวันอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน จากการศึกษาพบว่า
มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีหนังสือพิมพ์รายวันอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้าน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 99.31
มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีหนังสือพิมพ์รายวันอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้าน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69

ในด้านหนังสือเล่มหนังสือวารสารได้ถูกจัดไว้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบนั้น จาก
การศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการจัดหนังสือหรือหนังสือวารสารไว้เป็นหมวดหมู่ เป็น
ระเบียบ 286 คน คิดเป็นร้อยละ 99.31 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการจัดหนังสือเล่มหรือหนังสือ
วารสารไว้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69

เกี่ยวกับการดูแลทำความสะอาดสื่อเล่มนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่า
มีการดูแลทำความสะอาดสื่อเล่ม 284 คน คิดเป็นร้อยละ 98.61 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการ
ดูแลทำความสะอาดสื่อ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39

ในการดูแลซ่อมแซม เย็บหนังสือเก่าที่ชำรุดนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้
ข้อมูลว่ามีการดูแล ซ่อมแซม เย็บหนังสือเก่าที่ชำรุด 258 คน คิดเป็นร้อยละ 89.58 มี
ผู้ให้ข้อมูลว่าไม่ทราบว่ามีการซ่อมหรือเย็บหนังสือเก่าที่ชำรุด 30 คน คิดเป็นร้อยละ
10.42 โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลจากบ้านพระโรจน์ 8 คน เวินบึก 7 คน ห้วยน้ำใส 5 คน
ศรีโค, สร้างช้าง และห้วยสะคามแห้งละ 2 คน บ้านโนนกง, ตาโกย และแดงหม้อ
แห้งละ 1 คน

เกี่ยวกับการดูแลซ่อมแซมโต๊ะ, เก้าอี้, ม้านั่งให้อยู่ในสภาพดีนั้น จากการศึกษา
พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการดูแลซ่อมแซมโต๊ะ, เก้าอี้, ม้านั่ง ให้อยู่ในสภาพดี 285 คน
คิดเป็นร้อยละ 98.96 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการดูแลซ่อมแซมโต๊ะ, เก้าอี้, ม้านั่งให้อยู่ใน
สภาพดีเลข 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

ตาราง 11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชนในแหล่ง
ความรู้หมู่บ้าน

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่ง แหล่งความรู้หมู่บ้านหรือไม่		
- มีส่วนร่วม	271	94.10
- ไม่มีส่วนร่วม	17	5.90
รวม	288	100.00
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแหล่งความรู้หมู่บ้านด้านใด		
- บริจาคทรัพย์สิน	154	21.07
- บริจาควัสดุ/สิ่งของ	140	19.15
- บริจาคหนังสือ	97	13.27
- ช่วยดูแลรักษา	175	23.94
- ช่วยทำความสะอาด	148	20.25
- อื่น ๆ (ช่วยแนะนำ/ช่วยประชาสัมพันธ์)	17	2.32
รวม	731	100.00

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
3. ท่านไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเดือนละกี่ครั้ง		
- 1-6 ครั้ง	117	40.63
- 7-13 ครั้ง	73	25.35
- 14-20 ครั้ง	52	18.05
- 21 ครั้งขึ้นไป	46	15.97
- อื่น ๆ	-	-
รวม	288	100.00
4. วันหนึ่ง ๆ มีประชาชนไปใช้บริการกี่คน		
- 5-10 คน	57	19.79
- 11-20 คน	122	42.36
- 21-30 คน	47	16.32
- 31 คนขึ้นไป	35	12.15
- ไม่ทราบจำนวนแน่นอน	27	9.38
รวม	288	100.00
5. ท่านไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเพื่อประโยชน์ด้านใด		
- ได้รับความรู้ ทราบข่าวสารข้อมูล นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	223	34.47

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการ	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
- ได้ฝึกการอ่านและเขียน	119	18.39
- ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	166	25.66
- ได้ใช้เป็นที่พักปะ ประชุม สันทนา	134	20.71
- อื่น ๆ (ใช้เป็นที่พักผ่อน)	5	0.77
รวม	647	100.00
6 ช่วงเวลาที่ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านมากที่สุดคือ		
- ช่วงเวลา 06.00 น. - 12.00 น.	75	26.04
- ช่วงเวลา 13.00 น. - 18.00 น.	88	30.56
- ช่วงเวลา 19.00 น. - 21.00 น.	73	25.35
- เวลาไม่แน่นอน	52	18.05
รวม	288	100.00
จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

หมายเหตุ ข้อ 2 และข้อ 5 เลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชนของแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 288 คน สรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งแหล่งความรู้หมู่บ้าน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 94.10 มีผู้ให้ข้อมูลในการไม่มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งแหล่งความรู้หมู่บ้าน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90

เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแหล่งความรู้หมู่บ้านด้านใดนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมในด้านการช่วยเหลือรักษา 175 คน คิดเป็นร้อยละ 23.94 มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมด้านบริหารจัดการทรัพย์สิน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 21.07 มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมด้านการช่วยทำความสะอาด 148 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมในด้านบริจาควัสดุสิ่งของ 140 คน คิดเป็นร้อยละ 19.15 มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมด้านบริจาคหนังสือ 97 คน คิดเป็นร้อยละ 13.27 มีผู้ให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมการแนะนำ และช่วยประชาสัมพันธ์ 17 คน คิดเป็นร้อยละ 2.32

ในด้านการไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเดือนละกี่ครั้งนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ไปใช้บริการ 1-6 ครั้งต่อเดือน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 40.63 มีผู้ไปใช้บริการ 7-13 ครั้ง 73 คน คิดเป็นร้อยละ 25.35 มีผู้ไปใช้บริการ 14-20 ครั้ง 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05 มีผู้ไปใช้บริการ 21 ครั้งขึ้นไป 46 คน คิดเป็นร้อยละ 15.97

ในวันหนึ่ง ๆ มีประชาชนไปใช้บริการกี่คนนั้น จากการศึกษาพบว่า มีผู้ไปใช้บริการ 11-20 คนต่อวัน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 42.36 มีผู้ไปใช้บริการ 5-10 คนต่อวัน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 19.79 มีผู้ไปใช้บริการ 21-30 คนต่อวัน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 16.32 มีผู้ไปใช้บริการ 31 คนขึ้นไปต่อวัน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 12.15 ไม่ทราบจำนวนแน่นอน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.83

การไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเพื่อประโยชน์ในด้านใดนั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้ไปใช้บริการได้รับความรู้ ข่าวสารข้อมูล นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด 223 คน คิดเป็นร้อยละ 34.47 รองลงมาคือ ผู้ไปใช้บริการได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 166 คน คิดเป็นร้อยละ 25.66 ได้ใช้เป็นที่พบปะประชุม สันทนาการ 134 คน คิดเป็นร้อยละ 20.71 ใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เช่น เป็นที่พักผ่อน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.77

ช่วงเวลาที่ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า มีผู้ไปใช้บริการช่วงเวลาระหว่าง 13.00 น.-18.00 น. มากที่สุด 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.56 รองลงมา มีผู้ไปใช้บริการช่วงเวลาระหว่าง 06.00 น.-12.00 น. 75 คน คิดเป็นร้อยละ 26.04 มีผู้ไปใช้บริการช่วงเวลาระหว่าง 19.00 น.-21.00 น. 73 คน คิดเป็นร้อยละ 25.35 มีผู้ไปใช้บริการแต่ช่วงเวลาไม่แน่นอน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ตาราง 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อมูลด้านการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
1. การประชุม		
- มี	279	96.88
- ไม่มี	9	3.12
2. การอบรม		
- มี	276	95.83
- ไม่มี	12	4.17
3. การสาธิต		
- มี	273	94.79
- ไม่มี	15	5.21
4. การสอนวิชาชีพ		
- มี	273	94.79
- ไม่มี	15	5.21
5. นิธิทางศาสนา		
- มี	235	81.60
- ไม่มี	53	18.40
6. การกีฬา		
- มี	221	76.74
- ไม่มี	67	23.26

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม	ผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
7. การแสดงต่าง ๆ		
- มี	241	83.68
- ไม่มี	47	16.32
กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	288	100.00

จากตาราง 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเดิมทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี จัดกิจกรรมโดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม จำนวน 288 คน สรุปได้ดังนี้

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมประชุม จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่ประชุม 279 คน คิดเป็นร้อยละ 96.88 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่ประชุม 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมอบรม จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่อบรม 276 คน คิดเป็นร้อยละ 95.83 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่อบรม 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมสาธิต จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่สาธิต 273 คน คิดเป็นร้อยละ 94.79 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่สาธิต 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.21

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่สอนวิชาชีพ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่สอนวิชาชีพ 273 คน คิดเป็นร้อยละ 94.79 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่สอนวิชาชีพ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.21

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่จัดนิทรรศการ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดนิทรรศการ 235 คน คิดเป็นร้อยละ 81.60 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดนิทรรศการ 53 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมกีฬา จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมกีฬา 221 คน คิดเป็นร้อยละ 76.74 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมกีฬา 67 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26

การใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดการแสดงต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลว่ามีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดการแสดงต่าง ๆ 241 คน คิดเป็นร้อยละ 83.68 มีผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดการแสดงต่าง ๆ เลข 47 คน คิดเป็นร้อยละ 16.32

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนที่มา ใช้บริการ

ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม อันประกอบด้วย กลุ่มผู้นำ ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ ประชาชนผู้ได้รับเลือกหรือมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านผู้เป็นแกนนำในการดูแลและพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน แหล่งความรู้หมู่บ้านอันประกอบด้วย พัฒนาการตำบล เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่และครูใหญ่ที่ทำหน้าที่เลขา คปต. และกลุ่มประชาชนผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านที่มารับบริการในแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งให้การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงนำมาสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำ

1.1 การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

1.1.1 การดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีปัญหาในเรื่องหมู่บ้านอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่ค่อยสะดวก ผู้นำ ประชาชน และกรรมการแหล่งความรู้มีอาชีพหลักในการเกษตรกรรม มีภาระในด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะฤดูทำนา การนัดแนะดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทำได้บ้าง แต่ไม่สะดวกและไม่พร้อมเพรียง

แนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น คือ จะต้องนัดประชุมประชาชนในหมู่บ้านเพื่อชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจถึงการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเข้าไปใช้บริการ การดูแล รักษา การร่วมปรับปรุงพัฒนา โดยใช้กระบวนการกลุ่มโดยการแบ่งหมู่บ้านออกเป็นคุ้ม ๆ แต่ละคุ้มจะมีคณะกรรมการตัวแทนเข้าร่วมในการดูแลรักษาปรับปรุงพัฒนา

1.1.2 อาคารสถานที่

ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ อาคารสถานที่ส่วนใหญ่จะมีสภาพมั่นคงแข็งแรง แต่จะมีบางส่วนถึงแม้จะสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง แต่ก็มีปัญหาในด้านชนบทมีปลวกมากและชอบขึ้นอาคาร ต้องคอยดูแลอยู่บ่อย ๆ ไม่มียาก็กำจัดปลวกและไม่มียาประมาณซื้อ ในชนบทบางแห่งอยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ กันดารน้ำ ต้นไม้ดอกไม้ที่ปลูกประดับแหล่งความรู้ขาดน้ำรดจะแห้งเหี่ยวและขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการปรับปรุงตกแต่งอาคาร เช่น ในพื้นที่ไม่มีไม้ ไม่มีงบประมาณที่จะจัดซื้อวัสดุ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจโครงการการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพัฒนาและบริหารจัดการทรัพย์สินของหรือชาวสตึกที่มีในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้จัดแบ่งหมู่บ้านออกเป็นคุ้ม ๆ อย่างน้อย 7 คุ้ม และให้แต่ละคุ้มส่งตัวแทนมาดูแลรักษาปรับปรุงพัฒนาโดยหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป โดยมีกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านคอยให้การแนะนำ

1.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

1.2.1 สื่อ

ปัญหาอุปสรรคในด้านสื่อโดยเฉพาะสื่อหนังสือเล่มและสื่อเทคโนโลยีนั้น มีปัญหาในด้านหนังสือเล่มยังมีน้อย ส่วนมากหนังสือที่มีก็เป็นหนังสือเก่า ที่ได้รับการบริจาคมาบางเล่มบางเรื่องก็เก่าไป ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว บางเล่มก็ชำรุดไม่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ไม่มีงบประมาณหรือทุนทรัพย์ที่จะจัดซื้อเพิ่มเติม ส่วนสื่อเทคโนโลยีนั้นส่วนมากที่มีก็จะเป็นหอกระจายข่าว วิทยุและเครื่องขยายเสียงซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยมอบให้หมู่บ้าน แต่ก็มีสภาพเก่าและไม่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ใช้งานได้ด้นัก เนื่องจากใช้งานมานาน ขาดงบประมาณบำรุง ดูแล ซ่อมแซม

แนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาให้ดีขึ้น ทำได้โดยการขอรับบริจาคหนังสือใหม่ ๆ จากผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน การจัดงานหาทุนซื้อ การให้ผู้นำในหมู่บ้าน ทำหนังสือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ มีปัญหาในด้านประชาชนผู้มาใช้บริการแล้วไม่ช่วยดูแลเก็บรักษา ไม่เก็บเข้าที่หลังจากได้รื้อค้นดูหรืออ่านแล้ว ไม่ช่วยจัดให้อยู่ในสภาพเดิม บางแห่งเด็ก ๆ ที่ติดตามผู้ปกครองมาอ่านหนังสือหรือมาเล่นในแหล่งความรู้หมู่บ้าน รื้อค้นหนังสือมาดुरुปลาร์ทุนหรือมาอ่าน บางครั้งก็ฉีกเอาภาพที่ตนเองพอใจไปหรือวางหนังสือไว้ไม่เป็นที่ ทำให้หนังสือถูกวางไม่เป็นระเบียบ ทำให้หนังสือชำรุดเสียหาย ในบางแห่งเด็กเก็บเอาเศษขอล้ดหรือเศษถ่านมาขีดเขียนฝา พื้นแหล่งความรู้ ทำให้สกปรกไม่น่าดู ถ้าเป็นถ่านก็ลบรอยขีดต่าง ๆ ได้ยาก อีกประการหนึ่งหนังสือเล่มที่มีอยู่ในแหล่งความรู้ส่วนมากจะเป็นหนังสือเก่าที่ได้รับบริจาคมาบางส่วนก็ชำรุด ประชาชนหรือคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านไม่มีความชำนาญ ไม่มีเทคนิคในการซ่อมแซม ตลอดจนขาดวัสดุอุปกรณ์ในการซ่อม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ไม่มีตู้กระจกสำหรับจัดเก็บหนังสือ และถนนในหมู่บ้านในชนบทเกือบทุกแห่งเป็นดินขุดขึ้นมาถมและอัดให้แน่นเท่านั้น บางแห่งก็เป็นถนนหินลูกรัง เมื่อมีรถหรือมีการใช้ถนนเพื่อสัญจรมากก็จะเกิดฝุ่นกระจายฝุ่นละอองจึงเกาะตามสื่อต่าง ๆ ในแหล่งความรู้ ทำให้เป็นปัญหาต่อการดูแลทำความสะอาดมาก และบางแห่งการทำความสะอาดเพียงครั้งเดียวไม่เพียงพอ ต้องทำ 2-3 ครั้งต่อวัน

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ควรนัดประชุมประชาชนในหมู่บ้าน และชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบว่า นอกจากมาใช้บริการแล้วจะต้องมีบทบาทหน้าที่ให้ความร่วมมือ ร่วมใจดูแลรักษาในการดำเนินงานแหล่งความรู้ โดยมีคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นแกนประสานงาน คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ถ้าเป็นไปได้ควรจะได้เปลี่ยนแปลงทุก ๆ ปี ก็จะทำให้การดำเนินงานได้ผลดีกว่าให้เป็นระยะเวลาวาระ 3-4 ปี ซึ่งนานเกินไป ผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้จะอ่อนล้าและให้ความเอาใจใส่สนใจน้อยลงไปเรื่อย ๆ แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง ในด้านการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อก็คือ การขอรับการบริจาคสนับสนุนจากนักการเมืองและผู้มีฐานะดีช่วยบริจาคทุนซื้อตู้หนังสือและโดยการดึงประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมโดยให้ทุกคนทุกคนรอบครัวในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมกิจกรรม ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจ รับผิดชอบที่

รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นการก่อให้เกิดแรงสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของหมู่บ้านที่จะพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.3 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

1.3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนไม่มีส่วนร่วมและไม่มาใช้บริการ จากการสัมภาษณ์ได้ทราบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทตามหมู่บ้าน จะมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี บางคนมีปัญหากับการทำมาหากิน ต้องทำนาในฤดูทำนา ทำสวน ทำไร่ หลังฤดูทำนา หรือบางส่วนก็ต้องไปทำงานต่างถิ่นต่างจังหวัด เพื่อหารายได้มาเสริมครอบครัว นอกจากนี้ยังมีบางส่วนอ่านหนังสือได้ไม่คล่อง บางคนมีปัญหามิในเรื่องสายตาไม่ดี บางคนซื้อหนังสือพิมพ์ วารสารมาอ่านเอง หรือมีโทรทัศน์ที่บ้าน จึงทำให้ไม่ไปใช้บริการที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน

1.3.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำซึ่งให้ข้อมูลว่าสามารถกระทำได้โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านมาเยี่ยม มาชมแหล่งความรู้ หรือนำกิจกรรมต่าง ๆ มาเปิดการแสดงที่บริเวณแหล่งความรู้ เช่น จัดนิทรรศการ จัดแสดงวงดนตรี หมอลำ จัดฉายภาพยนตร์ และให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วม เช่น เป็นคณะกรรมการต่าง ๆ และจัดให้มีการมาร่วมพัฒนา ตกแต่งแหล่งความรู้ในวันสำคัญต่าง ๆ ของปี

1.4 กิจกรรม

1.4.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากสถานที่จัดตั้งสร้างเป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านมีบริเวณคับแคบ บางแห่งมีขนาดพื้นที่เท่ากับตัวอาคารพอดี กิจกรรมต่าง ๆ จึงจำกัดจัดได้ไม่กว้างขวางและทั่วถึง เช่น กีฬาจะไปจัดที่บริเวณโรงเรียนในหมู่บ้าน นิทรรศการศาลาก็ไปจัดที่วัด งานการแสดงต่าง ๆ จัดที่โรงเรียน ดังนั้นกิจกรรมที่นำมาจัดในแหล่งความรู้หมู่บ้านจึงเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช้บริเวณกว้างมากนัก และมีจำนวนบุคคลไม่มากนักที่จะมาร่วมกิจกรรม เช่น กีฬาก็จะจัดได้เฉพาะสนามตะกร้อหรือวอลเลย์บอลเท่านั้น เกมสีกีฬาในร่มประเภทหมากรุกไทย หมากฮอสหรือ

เลือกกินหมู ประเภทการประชุมหรืออบรม แล้วส่วนมากจะจัดผู้เข้าร่วมประชุมได้ไม่เกิน 40-50 คน นอกจากนี้ยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีไม่พร้อม ไม่เพียงพอ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ต่าง ๆ เป็นต้น

1.4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น การจัดกิจกรรมในแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะประชาสัมพันธ์และดึงดูดให้ชาวบ้านมาใช้บริการในแหล่งความรู้มากขึ้น ดังนั้นกิจกรรมดังกล่าวจึงควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น จัดประกวดผลงานของชาวบ้าน เป็นผ้าที่ถักหรือทอทั้งฝ้ายและไหม การแกะสลัก การประดิษฐ์ การจักสานต่าง ๆ จัดให้มีชมรมนุคฺย (โลเหฺร) เพื่อนุคฺยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จัดให้มีเครื่องเล่นเกมส์ กีฬาในร่ม ประเภทกระดานหมากรุก หมากรอส เลือกกินหมู และจัดให้มีรายการวิดีโอหรือโทรทัศน์ โดยนำมาตั้งไว้ในแหล่งความรู้ เปิดให้ประชาชน 'เด็ก' ผู้ใหญ่ได้ดูด้วยกัน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในช่วงเวลากลางวัน เสาร์-อาทิตย์ วิดีโอและโทรทัศน์ในหมู่บ้านมีใช้แล้ว โดยการจัดตั้งคณะกรรมการแหล่งความรู้หรือกรรมการคุ้มที่มีสื่อเทคโนโลยีดังกล่าว ให้เป็นผู้นำมาเปิดรายการต่าง ๆ ให้ผู้สนใจชม สิ่งที่น่าสนใจควรเน้นในเรื่องของความรู้ เกษตร อนามัย บันเทิงที่มีสาระเสริมสร้างคุณธรรม มุ่งส่งเสริมให้ผู้ดูเป็นคนดี จะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนผู้สนใจมาใช้บริการแหล่งความรู้มากขึ้น

2. กลุ่มกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน

2.1 การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

2.1.1 การดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีปัญหาในด้านต้องทำมาหาเลี้ยงชีพทุกวัน การร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทำได้ไม่พร้อมเพรียง ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเต็มที่ ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการบางคนขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ไม่เห็นความสำคัญของแหล่งความรู้หมู่บ้าน และอีกประการหนึ่ง แหล่งความรู้หมู่บ้านจะดำเนินการได้ดีหรือไม่ก็อยู่ที่ผู้นำด้วย

แนวทาง ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาให้ดีขึ้นก็คือ ผู้นำจะต้องเข้มแข็ง ให้ความสนใจ เอาใจใส่และคณะกรรมการจะต้องแต่งตั้งเปลี่ยนหมุนเวียนกันทุก ๆ ปี และคัดเลือกเอาบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ เอาใจใส่มาดำเนินการและกรรมการที่ได้รับการคัดเลือก ควรได้รับการอบรมจากศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัด ในเรื่องการดำเนินการแหล่ง ความรู้หมู่บ้าน และควรดึงเอาประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม โดยแบ่งประชาชนออกเป็นคุ้ม ๆ และมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้ช่วยดำเนินการและช่วยดูแลด้วย

2.1.2 อาคารสถานที่

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ ขาดงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำหรือซ่อมแซมตกแต่งอาคารสถานที่ วัสดุที่มีในท้องถิ่นนำมาใช้ซ่อมแซมได้แต่ไม่สวยงาม และขาดคุณภาพ เช่น ไม้ไผ่

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ก็โดยการประชุมชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านและขอความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านทุกคน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยเฉพาะผู้มีฐานะดี ให้ช่วยในการบริจาคทรัพย์สิน และสิ่งของ เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาแหล่งความรู้ต่อไป

2.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

2.2.1 สื่อ

ปัญหาและอุปสรรคในด้านสื่อโดยเฉพาะสื่อหนังสือนั้น เมื่อประชาชนมายืมหนังสือ ไปอ่านแล้วทำหายหรือไม่นำส่งคืน บางคนมารื้อค้นหาหนังสือแล้วไม่จัดเก็บให้เข้าที่ ไม่ช่วยดูแลรักษา บางครั้งเด็ก ๆ ในหมู่บ้านมาเล่นในบริเวณแหล่งความรู้ แล้วรื้อหนังสือมาเปิดดูรูปภาพ ทำให้หนังสือยับสนไม่เป็นระเบียบ บางเรื่องก็ฉีกขาดเสียหาย และประการสุดท้ายคือ หนังสือเล่มที่มีเป็นหนังสือเก่าและค่อนข้างมีน้อย

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นก็กระทำได้โดยการให้ผู้นำหมู่บ้าน จัดประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องและเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมฟังและขอความร่วมมือกับทุกคน ในการช่วยกันดูแลรักษาและพัฒนาปรับปรุงต่าง ๆ โดยให้ทุกคนได้มีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยกันดูแลและรักษาแหล่งความรู้หมู่บ้าน เช่น ในด้านบริจาค แรงงาน

ทรัพย์สินของหรือหนังสือเพื่อเป็นกองทุนพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านต่อไป สำหรับการช่วยเหลือ
นั้น นอกจากคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านช่วยกันแล้ว ก็ควรแบ่งประชาชนในหมู่บ้าน
ออกเป็นคุ้มหมู่บ้าน แล้วให้แต่ละคุ้มส่งตัวแทนเข้าร่วมดูแลแหล่งความรู้เป็นวัน ๆ หมุนเวียน
เปลี่ยนกันไป

2.2.2 การดูแลจัดเก็บรักษาเพื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการดูแลจัดเก็บรักษาเพื่อการอ่านและสื่อวัสดุนั้น คณะ
กรรมการที่ดูแลรักษาสื่อจะเข้าดูแลจัดเก็บสื่อวัสดุวันละครั้ง บางทีอาจเป็นช่วงเช้า ช่วง
เย็น แต่ประชาชนผู้มาใช้บริการมาคันคูล มาอ่าน มาตลอดวัน เวลาไม่แน่นอน ผลัดเปลี่ยน
หมุนเวียนกันมา หนังสือที่ถูกจัดเรียบร้อยแล้วก็ถูกรื้อคันคูลอีกจึงเป็นปัญหาในการดูแลจัดเก็บ
รักษาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังขาดตู้เก็บหนังสือที่มีประตูเปิดปิดที่เป็นเครื่องมือที่จะช่วย
เก็บรักษาหนังสือให้คงทนถาวรใช้นาน

แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการประชุมชี้แจงกรรมการ
ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในหมู่บ้านทุกคนให้เข้าใจ ในการร่วมมือร่วมใจกันช่วยเหลือรักษา
เมื่อค่านำมาอ่านแล้วต้องเก็บให้เป็นที่ ช่วยกันจัดเก็บ ดูแลรักษาช่วยกันไม่ใช่รอให้แต่
กรรมการเท่านั้นดำเนินการ ก็จะช่วยให้เป็นระเบียบ สวยงาม หนังสือเป็นหมวดหมู่ไม่
สับสนและจะต้องจัดหาตู้จัดเก็บหนังสือชนิดที่มีประตูกระจกเปิดปิดได้ เพื่อนำมาเก็บหนังสือ

2.3 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

2.3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมและ
ไม่มาใช้บริการ ส่วนหนึ่งก็คือหนังสือเล่มมีน้อยและค่อนข้างเก่าไม่เข้าใจให้อ่าน หนังสือพิมพ์
มาถึงล่าช้า อีกประการหนึ่ง ประชาชนบางคน บางครอบครัวมีฐานะยากจน ต้องออกไป
ประกอบอาชีพตั้งแต่เช้าจนเย็น และพื้นที่ทำมาหากินอยู่ห่างไกล บางคนสุขภาพไม่ดี สบาย
ไม่ดี จึงไม่มาใช้บริการและไม่มีส่วนร่วม บางครอบครัวมีวิทยุ โทรทัศน์ หรือซื้อหนังสือพิมพ์
มาอ่านเอง จึงไม่มาใช้บริการที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน

2.3.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ก็โดยการจัด
ประชุมชาวบ้านเชิญชาวบ้านมาเยี่ยมชม มาอ่านข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนประชาสัมพันธ์

เชิญชวนให้ประชาชนมาใช้บริการทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้านทุกวัน และจัดหาหนังสือเล่มเพิ่มเติม โดยจัดตั้งกองทุน และขอรับการสนับสนุนจากนักการเมือง มอบหมายงานให้กรรมการติดตามหนังสือพิมพ์ให้มาถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านเร็วขึ้น

2.4 กิจกรรม

2.4.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากบริเวณที่จัดสร้างแหล่งความรู้หมู่บ้านมีบริเวณคับแคบ อีกประการคือ บางแห่งเป็นอาคารไม่เป็นเอกเทศ ต้องรวมอยู่กับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น อยู่ในสภาพตลาด ร้านค้ากองทุน พัฒนาหมู่บ้าน

2.4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นก็โดยการประชุมประชาสัมพันธ์ชาวบ้านให้มาใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยเชิญเข้ามาเยี่ยมชม มาพักผ่อน มาพบปะสนทนากันหรือจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น ตลาดนัดโชว์ผลงานกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้านที่ดีเด่น

3. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.1 การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

3.1.1 การดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน กรรมการไม่ค่อยมีเวลาว่าง เนื่องจากมีภารกิจในการทำมาหากิน หากมีการประชุมหรือมีการดำเนินงานอื่นเป็นเวลาติดต่อกัน 2 หรือ 3 วัน จะมีปัญหาไม่พร้อมเพรียงกัน บางส่วนมาร่วมดำเนินการได้ แต่บางส่วนก็ไม่มา อีกประการผู้นำต้องเข้มแข็งสนใจเอาใจใส่เป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินงาน

แนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้นำต้องสนใจเอาใจใส่การประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการเข้าใจในโครงการและเข้าร่วมดำเนินการเพื่อส่วนรวม และคอยกระตุ้นให้กรรมการได้ทำงานโดยพร้อมเพรียงกันและถือว่าคณะกรรมการคือตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นผู้มีเกียรติควรภูมิใจที่ได้รับการแต่งตั้ง

3.1.2 อาคารสถานที่

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่คณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีจำนวนไม่เพียงพอ ประกอบกับมีการกิจในการประกอบอาชีพเวลาระดมกันมาร่วมทำงาน จะมาเพียงบางส่วนประกอบกับขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณต่าง ๆ ในการนำมาตกแต่งอาคารสถานที่ ส่วนมากแล้วผู้ที่รับผิดชอบจะเป็นผู้เสียสละนำมาหรือหาเอง โดยเน้นวัสดุที่มีหรือหาได้ในท้องถิ่น จึงทำให้ไม่สวยงาม ในด้านการดูแลตกแต่งปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จะมีปัญหาในฤดูแล้งขาดน้ำรดต้นไม้ บางแห่งเหี่ยวเฉาตายไป ต้องปลูกใหม่ทุก ๆ ปี จึงทำให้เกิดความท้อใจ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ต้องจัดประชุมชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เข้าใจและร่วมมือในการดูแลพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน เพราะเป็นของส่วนรวม เป็นศูนย์รวมของประชาชน โดยขอความร่วมมือจากทุกคนทุกครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือโดยการขอความร่วมมือจากโรงเรียนจากคณะครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้เข้ามามีส่วนร่วมดูแลรักษาพัฒนา

3.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

3.2.1 สื่อ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อผู้มาใช้บริการบางคนมาค้น มาอ่านแล้วไม่ช่วยจัดเก็บเข้าที่เดิม บางครั้งมีปัญหามีเด็กมาเล่นในแหล่งความรู้นำหนังสือมาเปิดดูรูป ทำให้หนังสือถูกรื้อค้น ฉีกขาด ไม่เป็นระเบียบ เด็กบางคนเอาทรายมาเล่นขว้างปากัน ทำให้มีฝุ่นจับตามหนังสือ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้นำหมู่บ้านจะต้องนัดประชุมประชาชนผู้มาใช้บริการให้ช่วยดูแลรักษา เมื่ออ่านเสร็จแล้วต้องเก็บเข้าที่เดิม เมื่อเห็นว่าบริเวณแหล่งความรู้สกปรกในช่วงที่มาใช้บริการ ให้ช่วยทำความสะอาดด้วย และอีกแนวทางหนึ่งคือ ผู้นำจะต้องประสานกับครูใหญ่และคณะครูในโรงเรียนในหมู่บ้านให้ทางโรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนชั้น ป.5 - ป.6 มาค้นหนังสือเพื่อรายงานครู และในขณะเดียวกันก็ให้นักเรียนช่วยทำความสะอาดจัดเก็บแหล่งความรู้ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยลำดับตัวเลข 1-2 ครั้ง ก็จะทำให้แหล่งความรู้พัฒนาดีขึ้น

3.2.2 การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการบางคนมาอ่านมาค้นหนังสือแล้ว ไม่เก็บเข้าที่เดิม บางครั้งเด็กมาเล่น ทำความสกปรกในบริเวณแหล่งความรู้ เด็กบางคนเอาชอล์คหรือถ่านมาขีดเขียนตามโต๊ะ ม้านั่ง ตัวอาคาร ทำให้สกปรก ไม่น่าดู

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้นำหมู่บ้านจะต้องนัดประชุม ประชาชนในหมู่บ้านชี้แจงขอความร่วมมือผู้มาใช้บริการ ให้ช่วยดูแลจัดเก็บเข้าที่ หลังจากอ่านเสร็จ ตลอดจนขอความร่วมมือจากโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในหมู่บ้าน ให้จัดนักเรียนชั้น ป.5-6 มาช่วยจัดดูแลอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง ก็จะเป็นการพัฒนาได้มาก

3.3 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

3.3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนไม่มีส่วนร่วมและไม่มาใช้บริการ เนื่องจาก

ชาวบ้านบางคน บางครอบครัวมีปัญหาในการออกไปประกอบอาชีพในไร่นาสวน ที่อยู่ห่างไกล เข้าไป-เย็นกลับ บางทีนอนค้างคืนจึงไม่มีเวลามาใช้บริการ

ชาวบ้านบางคน บางครอบครัวอ่านหนังสือไม่เก่ง อ่านได้บ้างไม่ได้บ้าง จึงไม่มาใช้บริการ

ชาวบ้านบางคน บางครอบครัวสุขภาพไม่ดี สาเหตุไม่ดีจึงไม่มาใช้บริการ
หนังสือเล่มมีน้อยและเก่า หนังสือพิมพ์มาถึงล่าช้า

ชาวบ้านบางคน บางครอบครัวซึ่งมีฐานะดีจัดซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่านเองหรือที่บ้านมีวิทยุ โทรทัศน์ จึงไม่มาใช้บริการ

3.3.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นก็โดยการดึงเอาวัดโรงเรียน และคุ้มบ้านมาช่วยกันดูแลพัฒนาโดยการหมุนเวียนกันไป

3.4 กิจกรรม

3.4.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและดำเนินกิจกรรม
แหล่งความรู้หมู่บ้านที่ทำการวิเคราะห์ส่วนมากมีอาณาบริเวณไม่กว้าง การจัดกิจกรรมจึง

จัดได้เป็นบางกิจกรรมที่มีคนไม่มาก ใช้พื้นที่ไม่มาก ส่วนกิจกรรมใหญ่ที่ต้องใช้บริเวณกว้าง ๆ หรือมีคนมาก ๆ ไม่สามารถดำเนินการได้

3.4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น

จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพอาคารสถานที่ เช่น การจัดประชุมกลุ่มที่มีสมาชิกไม่เกิน 20-30 คน กิจกรรมกีฬา เช่น กีฬาในร่ม ได้แก่ หมากรุก หมากรอส ตะกร้อ จัดอบรมชี้แจงคณะกรรมการฯ ไปศึกษาดูงานแหล่งความรู้ที่ดีเด่นในจังหวัดอื่น ๆ ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาบริเวณสถานที่ ในกรณีที่สามารถขยายเพิ่มเติมได้

4. กลุ่มประชาชนผู้มาใช้บริการ

4.1 การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

4.1.1 การดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน คณะกรรมการหลายคนมีภารกิจในการประกอบอาชีพทำมาหากิน ทำให้การดำเนินงานไม่เต็มที่ คณะกรรมการขาดประสบการณ์ในการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านและไม่ได้รับการอบรมโดยตรง

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น คณะกรรมการจะต้องจัดประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ เมื่อมีปัญหา และช่วยกันพิจารณาแก้ปัญหาาร่วมกัน จัดส่งคณะกรรมการเข้ารับการอบรม การจัดแหล่งความรู้เพื่อให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตลอดจนพาไปศึกษาดูงานแหล่งความรู้ที่ดีเด่นมีชื่อของจังหวัดอื่น ๆ

4.1.2 อาคารสถานที่

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการนำมาปรับปรุงตกแต่ง ไม่มีงบประมาณหรือเงินทุนในการนำมาพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นไม่ค่อยมีคุณภาพและไม่สวยงาม ประชาชนส่วนมากมีฐานะยากจน การขอรับบริจาคทรัพย์สินสิ่งของไม่ค่อยได้ผลและไม่เพียงพอ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ให้ผู้นำแต่ละชุมชนประชาชนในหมู่บ้าน ขอความร่วมมือสนับสนุน ในด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะผู้มีฐานะดี ส่วนผู้ไม่ได้ บริจาคทรัพย์สิ่งของ ก็ให้เป็นผู้บริจาคแรงงานมาช่วยก่อสร้าง ปรับปรุง ตกแต่ง

4.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

4.2.1 สื่อ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลและเก็บรักษาสื่อ ผู้มาใช้บริการ บางคนมาใช้บริการแล้ว ไม่ช่วยดูแลรักษา อ่านแล้ววางไว้ตามโต๊ะ เมื่อลมพัดมาก็ทำให้ หนังสือปลิวไป บางทีฉีกขาดเสียหาย บางแห่งมีตุ๊กเก็บหรือชั้นเก็บจำกัดไม่พอเพียงจึงวาง กองไว้บนโต๊ะหรือกองไว้บนชั้น เมื่อถูกรื้อค้นบ่อย ๆ จึงทำให้ยากในการจัดเป็นหมวดหมู่ บางคนชอบรูปภาพสวย ๆ ก็ฉีกเอาไปไว้ดูไม่รักถนอมหนังสือ

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการให้ผู้นำหมู่บ้านประชุมชี้แจง ประชาชน ให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาสังคมและ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม แพล่งความรู้เป็นสมบัติ ส่วนรวม ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาและช่วยกันพัฒนาตามกำลังความสามารถ เช่น เสียสละ กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังวัสดุ มาช่วยกันคนละไม้คนละมือ การพัฒนานี้จะสำเร็จ โดยเฉพาะกระบวนการให้คุ้มบ้าน เข้ามามีบทบาทในด้านการดูแลรักษาพัฒนาด้วย

4.2.2 การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ คือ การ ขาดตู้กระจกเก็บหนังสือนอกจากสวยงาม แล้วยังรักษาหนังสือ ให้มีความคงทนถาวร ผู้มาใช้บริการหรือลูกหลานที่ติดตามมาด้วยมาใช้บริการ เปิดดู อ่าน หรือค้น ดูแลไม่ช่วย ดูแล จัดเข้าที่เดิม ทำให้หนังสือฉีกขาดเสียหาย บางคนไม่มีจิตสำนึกที่จะรักษาสื่อที่เป็น ของสาธารณะประโยชน์เห็นรูปไหนสวย ๆ ก็ฉีกเอาไปไว้ดูหรือเอาไปติดไว้ที่บ้าน บางคน ก็ฉีกหนังสือพิมพ์เอาไปมวนบุหรี่สูบ ประกอบกับสภาพถนนในชนบทจะเป็นถนนดินหรือลูกรัง เมื่อคนหรือสัตว์เดินและรถวิ่งจึงทำให้มีฝุ่นฟุ้งกระจายไปเกาะติดตามหนังสือต่าง ๆ ทำให้ สกปรกมาก ดูแลทำความสะอาดวันละครั้งไม่พอเพียง จึงเป็นปัญหามาก

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้นำกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านควรนัดประชุมประชาชนในหมู่บ้าน ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และช่วยกันดูแลรักษา โดยให้คณะกรรมการแหล่งความรู้เป็นที่ปรึกษา ประชาชนแต่ละคุ้มเป็นผู้มีส่วนร่วมในการช่วยดูแลรักษาโดยหมุนเวียนกันไปเป็นผลัด ๆ เป็นวัน ๆ ไป ในวันสำคัญหรือนัดประชุมใหญ่ให้จัดทำเป็นโครงการร่วมพัฒนาช่วยกันโดยจัดปีละ 3-4 ครั้ง ก็จะช่วยพัฒนาแหล่งความรู้ได้เป็นอย่างดี

4.3 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

4.3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมและไม่มาใช้บริการเนื่องมาจากชาวบ้านมีภารกิจในการทำมาหากิน บางครอบครัวยากจน พื้นที่ทำกินที่อยู่ไกลต้องไปตั้งแต่เช้าและกลับมืดค่ำแล้วบางครั้ง ต้องนอนค้างในไร่นาสวน บางคนสุขภาพไม่ดี หรือสายตาไม่ดี หรืออ่านหนังสือไม่คล่องจึงไม่มาใช้บริการ หรือบางครอบครัวที่บ้านเขาเองลูกหลานซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่าน หรือมีวิทยุโทรทัศน์ไว้ดู อ่านหรือฟังข่าวคราวต่าง ๆ อยู่แล้วจึงไม่มาใช้บริการ และอีกประการก็คือ แหล่งความรู้หมู่บ้านมีหนังสือน้อยและเป็นหนังสือเก่า หนังสือพิมพ์ก็มาล่าช้า เช่น มาถึงตอนเย็นของวันที่หนังสือพิมพ์ออก

4.3.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น อาจกระทำได้โดยการให้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เชิญชวนชาวบ้านมาใช้บริการและมาช่วยงานพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านในวันสำคัญ เช่น วันพืชมงคล งานเทศกาลต่าง ๆ ก็นัดชาวบ้านมาช่วยกันพัฒนา โดยเฉพาะต้องดึงเอาวัด โรงเรียนและคุ้มบ้านมาร่วมมือกัน จะทำให้มีพลังในการพัฒนา ส่วนในเรื่องหนังสือพิมพ์นั้น ก็ต้องแต่งตั้งให้คณะกรรมการติดตามหนังสือพิมพ์ติดต่อตัวแทนผู้ส่งให้ส่งถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านเร็วขึ้น

4.4 กิจกรรม

4.4.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและดำเนินกิจกรรม เนื่องจากสถานที่แหล่งความรู้ไม่อำนวยให้เล่นกีฬาใหญ่ ๆ ได้ จึงมีเพียงกีฬาอยู่ในร่ม ปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเล่น หรืออุปกรณ์การฝึกอบรม สาธิตต่าง ๆ ส่วนมากจึงมักใช้เป็นที่ประชุมที่อบรมไม่เกิน 10-20 คน ถ้ามากกว่านี้จะแออัดไม่เหมาะสม กิจกรรมที่จัดส่วนมากจึงเน้นที่จำนวนผู้เข้าร่วมไม่มาก ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นเท่านั้น

4.4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น ควรจัดปรับปรุงหรือประยุกต์กิจกรรมที่จะเล่นหรือแสดงให้เหมาะสมกับสภาพอาคารสถานที่แหล่งความรู้ ไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์เครื่องมือหายากเกินไป เช่น จัดให้มีกีฬาในร่มหมากรุก หมากรอกฮอส ตะกร้อ หรือเล่นห่วงยาง ซึ่งสามารถที่จะจัดเล่นได้

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการแสวงหาแนวทางในการที่จะพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน หรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเด่น ๆ เช่น มีการพัฒนาอย่างไร มีการดำเนินงานอย่างไร การดูแล ตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ การจัดกิจกรรม ตลอดจนองค์การของรัฐในท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการนำเอาไปพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น สามารถที่จะเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูล ที่เป็นมาตรฐานในหมู่บ้าน เป็นที่ฝึกการอ่าน การเขียน สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา สภาพทั่วไป ลักษณะแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น ในจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการดำเนินงาน การดูแล ตกแต่งอาคารสถานที่ สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ การจัดกิจกรรม
2. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วม การมาใช้บริการและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากแหล่งความรู้หมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่น กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน และประชาชนผู้มาใช้บริการ เกี่ยวกับแนวทางปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน ในจังหวัดอุบลราชธานี ให้มีคุณภาพดี สนองตอบต่อความต้องการชุมชนยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีคุณประโยชน์คือ ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น การดำเนินงาน การจัดองค์กรรับผิดชอบ การบริการสื่อและจัดกิจกรรม ได้แนวทางและแนวปฏิบัติ ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งอื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีและของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ตามเกณฑ์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านอื่น ๆ ของประเทศต่อไปในอนาคต

พื้นที่ที่ทำการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

1. พื้นที่ที่ทำการวิจัย การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 อำเภอ กับอีก 1 กิ่งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2533 และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้น 136 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่การปกครองดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ได้คัดเลือกไว้ จากดิเค้นอันดับ 1 ถึงอันดับ 12 ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง ซึ่งแยกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการศึกษา แห่งละ 3 คน 12 แห่ง รวม 36 คน

2.2 กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน แห่งละ 6 คน 12 แห่ง รวม 72 คน

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จำนวนแหล่งละ 5 คน 12 แห่ง รวม 60 คน

2.4 ประชาชนผู้ให้บริการ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่แหล่งความรู้หมู่บ้านตั้งอยู่ ซึ่งเป็นผู้มาให้บริการและให้ความร่วมมือสนับสนุนในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านแหล่งละ 10 คน 12 แห่ง รวม 120 คน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 288 คน

วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ 3 วิธีคือ

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ที่เป็นรายงานหรือโครงการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี เอกสารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกการประชุม สถิติและทะเบียนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และแหล่งความรู้หมู่บ้าน

2. การสังเกตและเยี่ยมชมหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในหมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้านด้วยตนเอง โดยใช้เวลาไปอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้นแหล่งละ 3 วัน เพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยวิธีการพูดคุย ซักถาม และสังเกตเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง การมาให้บริการและการให้การสนับสนุนร่วมมือของประชาชนที่มีต่อแหล่งความรู้หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อสอบถามความคิดเห็นในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านด้านต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนันและหรือผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการศึกษา

3.2 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน คือ บุคคลที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาเพื่อให้มีหน้าที่ดูแลประสานงานและพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ สาธารณสุขตำบล พัฒนาการตำบล เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เกษตรตำบล และครูที่ทำหน้าที่เลขา คปต.

3.4 ประชาชนผู้มาใช้บริการ ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการหรือมีส่วนร่วมในแหล่งความรู้หมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. แบบสังเกต เป็นแบบที่ผู้วิจัยใช้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ จากการไปเยี่ยมชม หมู่บ้านและแหล่งความรู้หมู่บ้าน การดำเนินงานของแหล่งความรู้หมู่บ้าน เช่น การร่วมมือสนับสนุน การมาใช้บริการของประชาชน สภาพบริเวณอาคารสถานที่ การจัดสื่อการอ่าน การจัดกิจกรรม ตลอดจนสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม เพื่อสอบถามความคิดเห็นการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) การดำเนินงาน การดูแล ตกแต่งอาคารสถานที่ (2) สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การอ่านและสื่อวัสดุ (3) ด้านกิจกรรม (4) การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน (5) ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเองโดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้นำพาไปในพื้นที่ การไปเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต จดบันทึก ถ่ายภาพไว้ประกอบด้วย และสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามประเด็นที่ได้ระบุไว้ ในแบบสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ลงไว้ในแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมเนื้อหาเป็นกลุ่ม เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปตารางค่าความถี่ และค่าร้อยละ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิเคราะห์ได้นำเสนอใน 5 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ การวิเคราะห์สภาพสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ การวิเคราะห์สภาพการจัดกิจกรรม การวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน และการวิเคราะห์ความคิดเห็นข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

1. สถานการณ์การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดีเด่น 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินงาน แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จำนวน 12 แห่งในจังหวัดอุบลราชธานี ในด้านการคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นผู้คัดเลือก คิดเป็นร้อยละ 68.40 คณะกรรมการแหล่งความรู้จะมีอายุในช่วงระหว่าง 37-46 ปีมากที่สุด ในแต่ละวันกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านจะทำความสะอาดและดูแลจัดเก็บรักษาสื่อต่าง ๆ ในการดำเนินงานคณะกรรมการจะปรึกษาหารือกันและร่วมมือกันทำงานทุกครั้งคิดเป็นร้อยละ 72.92 ในด้านการปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น กรรมการแหล่งความรู้และประชาชนช่วยกันทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 78.13 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือน คิดเป็นร้อยละ 59.72 มีสมุดเยี่ยมสมุดควบคุมหนังสือประจำที่แหล่งความรู้หมู่บ้านครบทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00

1.2 ด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง ตั้งอยู่ริมสี่แยกถนนกลางหมู่บ้าน 8 แห่ง และตั้งอยู่ริมถนนที่ตัดผ่านกลางหมู่บ้าน 4 แห่ง ประชาชนเดินไปใช้บริการได้สะดวกทั้ง 12 แห่ง สภาพของตัวอาคารก่ออิฐเป็นตึก 2 แห่ง สร้างจากไม้เนื้อแข็ง 10 แห่ง มุงหลังคาหลังกะลีสี 9 แห่ง มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง 2 แห่ง มุงหลังคาด้วยหญ้าแฝก 1 แห่ง ตัวอาคารมีขนาดพื้นที่เล็กที่สุด 20 ตารางเมตร 1 แห่ง มีพื้นที่ขนาดกลาง 24-25 ตารางเมตร 2 แห่ง มีพื้นที่ขนาดใหญ่ 36-81 ตารางเมตร 9 แห่ง ตัวอาคารเป็นลักษณะทรงไทยประยุกต์ 11 แห่ง เป็นลักษณะตึกเพิงหมาแหงน 1 แห่ง มีการตกแต่งปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 75.00 มีไฟฟ้าไว้บริการในเวลา กลางคืน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 83.33

2. สภาพสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาเพื่อการอ่านและสื่อวัสดุ จากการศึกษาแหล่ง ความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ สรุป ได้ดังนี้

2.1 สื่อการอ่าน แหล่งความรู้หมู่บ้าน 12 แห่งนั้น ได้รับหนังสือพิมพ์ รายวัน ๆ ละ 2 ฉบับ มี 11 แห่ง ได้รับหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 3 ฉบับ มี 1 แห่ง หนังสือพิมพ์ผ่านังจะได้รับแห่งละ 2 ฉบับทั้ง 12 แห่ง สื่อการอ่านได้รับการดูแลเป็น อย่างดี โดยจัดเรียงไว้ในตู้และบนชั้นวางอย่างเป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบ สื่อหนังสือที่มีใน แหล่งความรู้หมู่บ้านแบ่งเป็นประเภทและจำนวนได้ดังนี้ หนังสือประเภทคู่มือเรียนมีมากที่สุด 1,645 เล่ม รองลงมาได้แก่ หนังสือบันเทิงมี 1,540 เล่ม หนังสืออ่านสำหรับเด็กมี 1,075 เล่ม หนังสือความรู้ด้านการเกษตรมี 710 เล่ม หนังสือวิชาชีพมี 690 เล่ม หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมี 625 เล่ม หนังสือนวนิยายมี 415 เล่ม หนังสือธรรมะมี 340 เล่ม หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมี 232 เล่ม แต่หนังสือที่ประชาชนชอบอ่านมาก ที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ รองลงมาคือ หนังสือบันเทิงและหนังสือความรู้เกี่ยวกับการเกษตร

2.2 สื่อวัสดุ แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่งนั้น มีสื่อวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ สำหรับช่วยในการดำเนินงานและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาใช้บริการคือ ม้านั่งมีมาก ที่สุด 76 ตัว รองลงมาคือ เก้าอี้ 41 ตัว ชั้นวางหนังสือ 26 ตัว ป้ายนิเทศและ

ป้ายประกาศ 23 แผ่น โต๊ะสำหรับวางหนังสือนั่งอ่านและเขียน 22 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 15 หลัง ที่วางหนังสือพิมพ์ 12 ตัว ตู้น้ำดื่ม 12 ตู้ สื่อวัสดุคงกล่าวทุกชนิดได้รับการดูแลรักษาอยู่ในสภาพดี พร้อมทั้งจะใช้วัสดุสื่อเทคโนโลยีมีวิทยุ เครื่องขยายเสียง หอกระจายข่าวอยู่ในอาคารมี 7 แห่ง มีเฉพาะโทรทัศน์มี 2 แห่ง มีสื่อเทคโนโลยีในหมู่บ้าน แต่ไม่อยู่ในอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านมี 3 แห่ง สื่อเทคโนโลยี สื่อวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการอ่านต่าง ๆ ได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ

3. สภาพการจัดกิจกรรม จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในแหล่งความรู้หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 มีการจัดกิจกรรมในแหล่งความรู้หมู่บ้านดังนี้คือ ใช้เป็นสถานที่จัดประชุม อบรม สาธิต และสอนวิชาชีพในกิจกรรมทั้ง 4 ประการทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00 ใช้จัดนิทรรศการ 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 75.00 ใช้เป็นสถานที่จัดการแสดงและจัดกิจกรรมอื่น ๆ 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 58.33 ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมกีฬา 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.00

4. สภาพการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชนในแหล่งความรู้หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วม ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด มีส่วนร่วมในการไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านครบทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00 นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินหรือวัสดุและกำลังงานช่วยในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่ง แหล่งความรู้หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 94.10 ในด้านการสนับสนุนแหล่งความรู้หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่จะช่วยดูแลรักษา

4.2 การมาใช้บริการของประชาชน จากการศึกษาพบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้าน 6 แห่ง หรือร้อยละ 50.00 มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 11-20 คน อีก 3 แห่งหรือร้อยละ 25.00 มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 21-30 คน และอีก 3 แห่งหรือ

ร้อยละ 25.00 มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 31 คนขึ้นไป สำหรับกลุ่มประชาชนผู้มาใช้บริการในแหล่งความรู้มากที่สุดคือ กลุ่มวัยกลางคน ซึ่งมีอายุระหว่าง 30-45 ปี รองลงมาคือ กลุ่มวัยหนุ่มสาว มีอายุระหว่าง 18-29 ปี และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา อายุระหว่าง 13-17 ปี

4.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า ประชาชนได้รับความรู้ข่าวสารข้อมูลและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 223 คน คิดเป็นร้อยละ 34.47 ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 166 คน คิดเป็นร้อยละ 25.66 ได้ใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่พบปะ สันทนาการ ผักผ่อน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 20.71 ได้ใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่ฝึกอ่านเขียน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 18.39

4.4 ช่วงเวลาที่ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ช่วงเวลา 13.00 น. - 18.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงเวลา 06.00 น. - 12.00 น. และอันดับสุดท้ายคือ ช่วงเวลา 19.00 น. - 21.00 น.

5. ความคิดเห็นข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วย ผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน และประชาชนผู้ไปใช้บริการ ในแหล่งความรู้หมู่บ้าน 12 แห่ง จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1 การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

5.1.1 ด้านการดำเนินงาน

5.1.1.1 ปัญหาอุปสรรคด้านการดำเนินงานคือ ผู้นำบางคนไม่ให้ความสนใจ และคณะกรรมการมีการต้องประกอบอาชีพ ทำมาหากิน การนัดหมายไม่ค่อยพร้อมเพรียงกัน กระทำได้เป็นครั้งคราว การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและไม่เต็มที่ กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการดำเนินงาน แหล่งความรู้หมู่บ้านไม่ได้รับการฝึกอบรม

5.1.1.2 แนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นคือ การเลือกหรือแต่งตั้งกรรมการ จะต้องเลือกเอาผู้ที่มีความตั้งใจเสียสละในการทำงาน ผู้นำหมู่บ้านต้องเข้มแข็งเอาใจใส่ให้ความสนใจร่วมมือกับคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน และประชาชนจะต้องมีการประชุมหารือกันเพื่อแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน ในการดำเนินงานกรรมการแหล่งความรู้ จะต้องประสานขอความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านทุกคุ่มบ้าน ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและการเป็นเจ้าของร่วมกัน กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านจะต้องได้รับการอบรมในด้านการดำเนินการจัดการและการพัฒนาจากศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด

5.1.2 การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

5.1.2.1 ปัญหาอุปสรรคการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่คือ มีปัญหาเรื่องปลวกขึ้นทำลายอาคารสถานที่ ขาดแคลนวัสดุที่จะใช้ในการตกแต่งอาคาร ฤดูแล้ง มีปัญหาเรื่องน้ำที่จะใช้รดต้นไม้

5.1.2.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาคือ ผู้นำต้องนัดประชุมชี้แจงและขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และพัฒนา โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะดีในหมู่บ้าน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และพัฒนา มีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สิน สิ่งของ วัสดุ และแรงงาน เพื่อร่วมในการปรับปรุงพัฒนา

5.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

5.2.1 สื่อ

5.2.1.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านสื่อ ได้แก่ หนังสือเล่มมีน้อย และค่อนข้างเก่า บางส่วนฉีกขาดและสูญหาย ประชาชนบางส่วนมาใช้บริการแล้วไม่ช่วยดูแลรักษา ขาดสื่อโทรทัศน์และวิทยุ หนังสือพิมพ์มาถึงล่าช้า

5.2.1.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น โดยผู้นำหมู่บ้านต้องนัดประชุมขอความร่วมมือจากชาวบ้านทุกคนให้ช่วยดูแลและรักษา และขอรับการสนับสนุนจากผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน ทำหนังสือขอรับการสนับสนุนด้านสื่อจาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มอบหมายให้คณะกรรมการติดต่อตัวแทนผู้ส่งหนังสือพิมพ์ ให้ส่งถึง
แหล่งความรู้หมู่บ้านเร็วขึ้นและทันตามกำหนด

5.2.2 การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

5.2.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อ การอ่านและสื่อวัสดุ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า กรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมาดูแล
จัดเก็บรักษาสื่อในช่วงเช้าหรือบ่ายวันละเพียง 1 ครั้ง แต่ผู้ที่มาให้บริการจะมาให้บริการ
ตลอดวัน สื่อที่ได้รับการดูแลจัดไว้อย่างดี ก็จะถูกรื้อคันอีก ประชาชนผู้มาใช้บริการบางคน
หยิบอ่านดูแล้วไม่นำไปวางไว้ที่เดิม เด็ก ๆ มาเล่นในแหล่งความรู้หมู่บ้าน นำหนังสือมา
เปิดดูรูปการ์ตูน ทำให้ฉีกขาดสูญหาย และแหล่งความรู้หมู่บ้านขาดแคลนตู้เก็บสื่อ

5.2.2.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง
ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ให้ผู้นำหมู่บ้านนัดประชุมชาวบ้าน ขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มาใช้
บริการ แล้วให้ช่วยดูแลรักษาเก็บเข้าที่เดิมให้เป็นระเบียบ แบ่งชาวบ้านออกเป็นคุ้ม ๆ
มอบหมายให้ช่วยดูแลหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปเป็นวัน ๆ หรือประสานกับครูใหญ่ในหมู่บ้าน
ขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้น ป.5-ป.6 มาให้บริการ และดูแลจัดเก็บสื่อและทำความสะอาด
แหล่งความรู้หมู่บ้านด้วย

5.3 การจัดกิจกรรม

5.3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและดำเนินกิจกรรม
กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านบางแห่งมีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์
การจัดกิจกรรมบางประเภทต้องใช้พื้นที่มาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนมาก ไม่สามารถ
จัดได้ กิจกรรมที่จัดจึงเป็นกิจกรรมที่ใช้พื้นที่ไม่มาก และจำนวนสมาชิกไม่เกิน 10-30 คน

5.3.2 แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างให้
ข้อเสนอแนะว่า กิจกรรมที่นำมาจัดควรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ สถานที่
ต้องสะอาดร่มรื่น เราใจให้มาใช้ และการจัดประชุม อบรม ควรจัดให้มีที่นั่งพอเพียง
ไม่อึด ถี่นักควรจัดเป็นกีฬาในร่ม เช่น ประเภทหมากรูกไทย หมากฮอส จัดรายการ
โทรทัศน์หรือวิทยุทัศน์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เสนอรายการในรูปแบบส่งเสริมความรู้ เช่น ให้

ความรู้ในด้านส่งเสริมอาชีพ ให้ความรู้ในด้านเกษตรและอนามัย และประการสุดท้าย ก็คือ ควรคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปดูงานแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด เพื่อนำไปเป็นแนวในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านในหมู่บ้านตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

5.4 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน กลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

5.4.1 ปัญหาอุปสรรคในการที่ประชาชนไม่มาใช้บริการเนื่องจาก มีภารกิจในการประกอบอาชีพทำมาหากิน บางคนมีสุขภาพไม่ดีหรือสายตาไม่ดี บางคนอ่านไม่เก่งไม่คล่อง จึงไม่มาใช้บริการ บางคนที่บ้านมีวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์มาอ่านที่บ้าน จึงไม่มาใช้บริการ แหล่งความรู้หมู่บ้านมีหนังสือไม่มากและส่วนมากเป็นหนังสือเก่าซึ่งไม่น่าอ่าน หนังสือพิมพ์มีน้อยเพียง 2 ฉบับ และมาถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านค่อนข้างล่าช้า

5.4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การที่จะดึงเอาประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและมาใช้บริการนั้น ประการแรกคือต้องจัดหาหนังสือเล่มใหม่ ๆ มาเพิ่มโดยการขอรับบริจาคหรือขอรับการสนับสนุนจากผู้มีฐานะดี นักการเมือง และหน่วยงานของรัฐและเอกชน โรงเรียนหรือวัด หนังสือพิมพ์ก็ต้องติดต่อตัวแทนผู้ส่งให้ส่งถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านเร็วขึ้น ประการที่สองควรจัดแหล่งความรู้หมู่บ้านให้สะอาดร่มรื่นสวยงามและประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนให้มาเยี่ยมชมและมาใช้บริการโดยการประกาศทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน หรือเชิญชวนโดยวิธีอื่น ๆ ประการที่สามในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ควรประชุมขอความร่วมมือและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน เช่น ร่วมบริจาคทรัพย์สิน สิ่งของ ร่วมดูแล ร่วมปรับปรุงพัฒนาในวันสำคัญต่าง ๆ

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี
สมควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่

1.1 สภาพการดำเนินงานด้านกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน พบว่า
ประชาชนในหมู่บ้านมีความรับผิดชอบ รู้จักคิดเป็นและรู้จักแนวทางประชาธิปไตย กรรมการ
ที่มาจากประชาชนคัดเลือก จะทำงานได้ดีกว่ากรรมการที่มาจากผู้นำหมู่บ้านคัดเลือก และ
จากข้อมูลที่ได้ศึกษา พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นผู้คัดเลือก คิดเป็นร้อยละ 68.40
ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ล้นทนา หนูสุข (2531 : 99) ที่ว่า กรรมการที่มาจากการ
คัดเลือกของประชาชน มีความสนใจ ตั้งใจและเอาใจใส่ในการดำเนินงานดีกว่า กรรมการ
ที่มาจากการคัดเลือกของผู้นำหมู่บ้าน ด้านช่วงอายุของกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านจะมีอายุ
ในช่วงระหว่าง 37-46 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เก็บ ศรีสง่า (2528 : 64)
ที่ว่า ประชากรที่มีอายุมากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่า
ประชากรที่มีอายุน้อย ในการดำเนินงานคณะกรรมการจะปรึกษาหารือกัน และร่วมมือกัน
ทำงานทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 72.92 ในด้านการปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น
กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านและประชาชนช่วยกันทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 78.13 ซึ่ง
สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ เก็บ ศรีสง่า (2528 : 62) ที่ว่า ประชาชนส่วนใหญ่
ในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมาก คณะกรรมการ
แหล่งความรู้หมู่บ้านมีการประชุม ปรึกษาหารือกันทุกเดือน คิดเป็นร้อยละ 59.72 แหล่ง
ความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง มีสมุดเยี่ยม สมุดควบคุม หนังสือครบทั้ง 12 แห่ง คิดเป็น
ร้อยละ 100.00

1.2 ด้านการดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่นั้น แหล่งความรู้หมู่บ้านควรตั้ง
อยู่ในทางแยกกลางหมู่บ้าน ประชาชนสามารถจะเดินทางไปใช้บริการได้สะดวก และจาก
การศึกษา พบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่งนั้น ท่าเลที่ตั้งอยู่ริมสี่แยกของถนน
กลางหมู่บ้าน 8 แห่ง และอีก 4 แห่ง ตั้งอยู่ริมถนนที่ตัดผ่านกลางหมู่บ้าน ประชาชนสามารถ

เดินทางไปใช้บริการได้สะดวกทั้ง 12 แห่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงษ์พันธ์
สุนทรชัย (2532 : 97) ที่ว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านควรตั้งอยู่ในที่ประชาชนเดินทางไป
ใช้บริการได้สะดวก สถานตัวอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง เป็นอาคารมั่นคง
แข็งแรงทั้ง 12 แห่ง โดยสร้างเป็นตึกด้วยอิฐบล็อก 2 แห่ง อีก 10 แห่งสร้างด้วยวัสดุ
ไม้เนื้อแข็ง มีความแข็งแรงทนทานดี สถาปัตยกรรมตัวอาคารเป็นทรงไทยโบราณและทรงไทย
ประยุกต์ 11 แห่ง เป็นตึกหลังคาเพิงหมาแหงน 1 แห่ง พื้นที่ตัวอาคารมีขนาด 20 ตาราง
เมตร 1 แห่ง มีพื้นที่ขนาด 24-25 ตารางเมตร 2 แห่ง และมีพื้นที่ขนาดใหญ่ 36-81
ตารางเมตร 9 แห่ง ทำให้ผู้ไปใช้บริการได้สะดวกปลอดภัยไม่แออัด ซึ่งแหล่งความรู้หมู่บ้าน
ทั้ง 12 แห่งนี้ มีพื้นที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 1 แห่ง เท่ากับเกณฑ์มาตรฐาน 1 แห่ง และ
สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 10 แห่ง ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2531 : 74) เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน
ตัวอาคารแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 75.00
มีไฟฟ้าไว้บริการตอนกลางวัน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 83.33

2. สภาพสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

2.1 ด้านสื่อการอ่าน พบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง มี 11 แห่ง
ที่ได้รับหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 2 ฉบับ และมี 1 แห่ง ได้รับหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 3
ฉบับ ส่วนหนังสือพิมพ์สัปดาห์นั้นมี 2 ฉบับ คือ วารสารการศึกษานอกโรงเรียนและวารสาร
ประชากรศึกษา แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง จะได้รับหนังสือ 2 ฉบับต่อเดือน สื่อหนังสือ
ได้รับการดูแลและจัดอย่างเป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่หนังสือเล่มมีประกอบไปด้วย หนังสือคู่มือ
เรียน หนังสือบันเทิง หนังสืออ่านสำหรับเด็ก หนังสือความรู้ด้านการเกษตร หนังสือวิชาชีพ
หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หนังสือนวนิยาย หนังสือธรรมะและหนังสือความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมาย หนังสือคู่มือเรียนมีมากที่สุด คือมี 1,645 เล่ม ประชาชนให้ความสนใจและมาใช้
บริการกันมาก ทั้งนี้เพราะผู้นำหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้ให้ความร่วมมือเอาใจใส่เป็น
อย่างดี ประกอบกับประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้ จึงมี
ความตั้งใจในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2527 : 18) เรื่อง ผลกระทบของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ต่ออัตราการลิ้มหนังสือ จำนวนหนังสือและการพัฒนาตนเองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่กล่าวว่า การมีหนังสือมากเพียงพอ และหนังสือเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจของประชาชน จะทำให้ประชาชนสนใจการอ่านมากขึ้น

2.2 ด้านสื่อวัสดุ พบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง มีหนังสือนั่ง 76 ตัว เก้าอี้ 41 ตัว ชั้นวางหนังสือ 26 ตัว ป้ายนิเทศและป้ายประกาศ 23 แผ่น โต๊ะใช้อ่าน และเขียนหนังสือ 22 ตัว ตู้เก็บหนังสือ 15 หลัง ที่วางหนังสือนิพนธ์ 12 ตัว ตู้มน้ำดื่ม 12 ตู้ นอกจากนี้ยังมีสื่อวัสดุที่เป็นสื่อเทคโนโลยี มีวิทยุ เครื่องขยายเสียง หอกระจายข่าว และโทรทัศน์ แหล่งความรู้หมู่บ้านที่มีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ เครื่องขยายเสียง หอกระจายข่าว อยู่ในตัวอาคาร 7 แห่ง นอกตัวอาคาร 3 แห่ง มีเฉพาะโทรทัศน์ 2 แห่ง สื่อเทคโนโลยีดังกล่าวมีบทบาทและอิทธิพลต่อการรับข่าวสารข้อมูลของประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลเพิ่มพูนความรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาวัณย์ ศรีศิลป์ (2531 : 89) ที่ว่า ประชาชนในชนบทส่วนมากรับทราบข่าวสารข้อมูลจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ (หนังสือนิพนธ์)

3. สภาพการจัดกิจกรรม

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรม จัดประชุม ชาวบ้าน ประชุมกรรมการหมู่บ้าน กรรมการแหล่งความรู้ อบรรม สาธิตเกี่ยวกับเรื่อง การเกษตรและอนามัย สอนวิชาชีพกลุ่มสนใจ ทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00 ใช้จัดกิจกรรมนิสิตทางศาสนา 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 75.00 ใช้เป็นสถานที่จัดการแสดงและจัดกิจกรรมอื่น ๆ 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 58.33 ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมกีฬา 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.00 การนำกิจกรรมต่าง ๆ ไปจัดในแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้นก็ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะดึงประชาชนเข้าไปเยี่ยมชม ไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักการอ่านและก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ตลอดจนรู้จักใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ล้นทนา บุญสุข (2531 : 99) ที่ว่า การใช้ที่อ่านเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นการนำประชาชนเข้าไปใช้บริการที่อ่านอีกวิธีหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาในการประชาสัมพันธ์

4. สถานการณ์มีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

4.1 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนบริหารจัดการพื้นที่ สิ่งของ มีส่วนร่วมในการดูแล รักษาความสะอาด มีส่วนร่วมในการไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นทั้ง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ วัสดุ และกำลังแรงงานในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่ง แหล่งความรู้หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 94.10 ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ให้ความร่วมมืออย่างดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านที่ดำเนินงานประสบความสำเร็จทั้ง 12 แห่งนี้ นอกจากมีผู้นำหมู่บ้านเข้มแข็งและคณะกรรมการเอาใจใส่ในหน้าที่แล้วประชาชนในหมู่บ้านยังมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2530 : 3) ที่ว่า การดำเนินงานที่อ่านควรเป็นความร่วมมือระหว่างประชาชนในหมู่บ้านช่วยกัน รัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นค่าหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 2 ฉบับ และเอกสารวารสารหรือสิ่งพิมพ์

4.2 ด้านการมาใช้บริการของประชาชน พบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้าน 6 แห่ง ใน 12 แห่ง หรือร้อยละ 50.00 มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 11-20 คน อีก 3 แห่ง ใน 12 แห่ง หรือร้อยละ 25.00 มีประชาชนไปใช้บริการวันละ 21-30 คน และอีก 3 แห่ง ใน 12 แห่ง เช่นกันหรือร้อยละ 25.00 มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 31 คนขึ้นไป กลุ่มประชาชนที่มาใช้บริการในแหล่งความรู้มากที่สุด เป็นผู้อยู่ในวัยกลางคน อายุระหว่าง 30-45 ปี รองลงมาคือ กลุ่มผู้อยู่ในวัยหนุ่มสาวอายุระหว่าง 18-29 ปี และสุดท้ายคือ กลุ่มผู้อยู่ในวัยนักเรียนนักศึกษาอายุระหว่าง 13-17 ปี กลุ่มประชาชนที่มาใช้บริการดังกล่าวซึ่งนับว่ามีจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบกับแห่งอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ดีเด่น อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด้นั่นเอง จึงเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนสนใจมาร่วมใช้บริการมากดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาราทิศย์ เลิศศรี (2532 : 93) ที่ว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จูงใจให้ประชาชนสนใจการอ่านหนังสือและเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก โดยทางราชการได้จัดหนังสือพิมพ์และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ ตามความต้องการให้แก่ประชาชนได้อ่านและมาใช้บริการ

4.3 ด้านประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 288 คน พบว่า ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 223 คน คิดเป็นร้อยละ 34.47 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นรินทร์ ญวงค์ (2529 : 75 - 76) ที่ว่า การรับรู้ข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้รับทราบข่าวสารเร็วกว่าประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 166 คน คิดเป็นร้อยละ 25.66 ได้ใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่พบปะสนทนาและพักผ่อน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 20.71 ได้ใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่ฝึกอ่านเขียน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 18.39 ซึ่งประชาชนจะได้รับและใช้ประโยชน์อย่างมากจากแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของรวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 9 โดยเรวัฒน์ สุธรรม (2535 : 226) เรื่อง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งเพิ่มพูนภูมิปัญญาชาวชนบท ซึ่งกล่าวว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นที่สร้างนิสัยให้ชาวบ้านชอบแสวงหาความรู้หรือการอ่านหลังจากจบกระดัดประถมศึกษาแล้ว ทำให้เขาไม่ล้มหนังสือ สำหรับช่วงระยะเวลาที่ประชาชนมาใช้บริการมากที่สุดอยู่ในช่วงเวลา 13.00 - 18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ประชาชนว่างจากภารกิจในเวลาเช้าแล้ว

5. ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

5.1 ด้านการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่

5.1.1 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงาน จากผลการศึกษา ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า การคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านควรให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้คัดเลือก บุคคลที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จะต้องเข้าใจในกิจกรรม เป็นผู้มีความตั้งใจและมีความเลิสละในการทำงานผู้นำหมู่บ้านจะต้องเป็นผู้ที่เข้มแข็งสนใจและเอาใจใส่ในกิจกรรมแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นนักประสานงานและนักประชาสัมพันธ์ เพราะกิจกรรมแหล่งความรู้หมู่บ้านจะดำเนินการได้ดีหรือไม่องค์ประกอบที่สำคัญก็อยู่ที่ผู้นำและกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ในการดำเนินงานนั้นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จะต้องได้รับการอบรมหรือผ่านการอบรมการจัดเก็บ

ออกทางหนังสือ การดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่

กิจกรรมการดำเนินงานดูแลแหล่งความรู้หมู่บ้านโดยหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปตามความเหมาะสม

5.1.2 การดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่ กลุ่มตัวอย่างให้

กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จะต้องนัดประชุมชาวบ้าน

ดูแล ซ่อมสื่อ และแนวทางการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัด คณะกรรมการจะต้องมีการประชุมหารือกันเสมออย่างน้อยเดือนละ
1 ครั้ง หรือทุกครั้งที่มีความจำเป็นต้องปรึกษาหารือแก้ปัญหาร่วมกัน อันเป็นแนวทางพัฒนา
ประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง และข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน
อีกทางหนึ่งคือ การนำเอาประชาชนคุ้มบ้านต่าง ๆ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มาร่วม
กิจกรรมการดำเนินงานดูแลแหล่งความรู้หมู่บ้านโดยหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปตามความเหมาะสม

5.1.2 การดูแลตกแต่งอาคารและสถานที่ กลุ่มตัวอย่างให้

ข้อเสนอแนะว่า ผู้นำและคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน จะต้องนัดประชุมชาวบ้าน
ตัวแทนคุ้มต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือร่วมใจในการดูแล รักษา และปรับปรุงพัฒนา
โดยเฉพาะผู้มีฐานะดีก็บริจาคเป็นทรัพย์สิน สิ่งของต่าง ๆ ช่วยในการพัฒนา ส่วนชาวบ้าน
ทั่วไปมาร่วมดูแลร่วมพัฒนา สำหรับการตกแต่งอาคารนั้น กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ
ว่า ควรหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาตกแต่ง สำหรับไม้ดอกไม้ประดับนั้น กลุ่มตัวอย่างได้
เสนอแนะให้ปลูกไม้ให้ร่มเงา เช่น มะม่วง มะขาม หรือต้นไทร เพราะจะได้ประโยชน์
ทั้งร่มเงาและผลรับประทานได้ ส่วนไม้ประดับนั้นกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะว่า ควรหา
ไม้ดอกไม้ประดับมาปลูก เพราะในชนบทฤดูแล้งจะกันดารน้ำ ไม้ดอกไม้ประดับได้แก่
ต้นเข็มแดง ชบา มะลิ และเฟื่องฟ้า ส่วนตัวอาคารแหล่งความรู้ทั้ง 12 แห่งนั้น มี
ความกว้างขวาง ประชาชนสามารถไปใช้บริการได้ 20 - 30 คน พร้อมกัน อากาศ
ถ่ายเทได้ดี

5.2 สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

5.2.1 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะด้านสื่อการอ่าน กลุ่มตัวอย่าง

ให้ข้อเสนอแนะว่า หนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านวันละ 2 ฉบับนั้น น้อยเกินไป
ไม่เพียงพอสำหรับผู้ไปใช้บริการอ่าน กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเป็นแห่งละ 3
ฉบับ หรือถ้าไม่เพิ่มหนังสือพิมพ์เป็น 3 ฉบับ ก็ให้เพิ่มวารสารรูปเล่มรายสัปดาห์ ๆ ละ
1 ฉบับ หนังสือพิมพ์ตัวแทนผู้ส่งถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านล่าช้า เช่น ไปถึงเวลาบ่ายหรือ
เย็น ทำให้ความสนใจผู้ที่อ่านลดลง สำหรับหนังสือเล่มนั้นแหล่งความรู้หมู่บ้านแต่ละแห่ง
มีค่อนข้างมาก แต่หนังสือเหล่านั้นส่วนมากเป็นหนังสือเก่าที่ได้อ่านบริจาคมานาน เล่มบาง

เรื่องข้อมูลได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านควรที่จะต้องหาหนังสือใหม่ตามประเภทต่าง ๆ ที่มีมาเพิ่มเติมโดยติดต่อขอจากหน่วยงานของรัฐ 6 กระทรวงหลัก หรือขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อเสนอแนะยินดีจะบริจาคสมทบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของรวมบทความการศึกษาออกโรงเรียน เล่ม 11 โดย ชุมพล หनुสง (2535 : 214) เรื่อง ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งกล่าวว่า ควรสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการสนับสนุนหนังสือพิมพ์รายวันให้กับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยร่วมสนับสนุนบริจาคเป็นรายเดือนหรือรายปี

5.2.2 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะด้านสื่อวัสดุ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านดังกล่าวทั้ง 12 แห่ง ยังขาดตู้เก็บหนังสือที่เป็นตู้กระจกมีประตูปิดเปิดได้ จะทำให้เก็บหนังสือได้ดี และช่วยให้หนังสือคงทนมองดูสวยงาม ส่วนมากตู้เก็บหนังสือที่มีที่แหล่งความรู้หมู่บ้านจะเป็นตู้ไม่มีบานประตูปิดเปิด แต่เป็นตู้ที่ชาวบ้านทำเอง ฝีมือหยาบ ๆ ใช้ไม้ไผ่หรือใช้เศษไม้ผ่ามาประกอบขึ้น ไม่มีประตูปิดเปิด มองดูไม่สวยงาม เก็บรักษาหนังสือได้ไม่ดีเท่าที่ควร ฝุ่นละอองปลิวเข้าไปเกาะในหนังสือได้ ซึ่งทำให้สีหนังสือต่าง ๆ เก่า และชำรุด สุกหายเร็วกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2531 : 74 - 75) เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน ที่ว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านจะต้องจัดให้มีตู้เก็บหนังสืออย่างน้อย 1 หลัง และต้องหาหนังสือมาอย่างน้อยจำนวนหนึ่ง และต้องเพิ่มขึ้นทุกปี อีกประการหนึ่งแหล่งความรู้หมู่บ้านมีเก้าอี้จำนวนน้อย เจลีสแล้วมีแหล่งละ 3 ตัว เวลามีการจัดกิจกรรมจัดงานหรือประชุมจึงไม่พอให้สมาชิกนั่ง ส่วนมากที่แหล่งความรู้หมู่บ้านจะมีม้านั่งที่ทำจากปึกไม้ยาว ๆ ตอกติดตรึงไว้กับข้างฝา ตัวหนึ่งสามารถนั่งได้ 5-7 คน แต่ยกเคลื่อนที่ไม่ได้ ส่วนสื่อวัสดุเทคโนโลยี หอกระจายข่าว เครื่องขยายเสียง วิทยุ ก็เก่าใช้งานไม่ได้ดี ขาดงบประมาณและเป็นภาระของผู้นำหมู่บ้านหาเงินมาซ่อม กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า หากทางราชการสามารถจัดหาวิทยุทัศน์หรือโทรทัศน์มอบให้แหล่งความรู้หมู่บ้านแหล่งละ 1 เครื่องแล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของประชาชน

ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะสื่อเทคโนโลยีดังกล่าวมีบทบาทช่วยให้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้ผลสะดวกและรวดเร็วขึ้น

5.3 การจัดกิจกรรม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง กิจกรรมที่จัดในแหล่งความรู้หมู่บ้านตามที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีการประชุมคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ประชุมกรรมการหมู่บ้าน ใช้เป็นสถานที่สอนกลุ่มสนใจวิชาขึ้น สาธิต อบรม จัดนิทรรศการ ด้านโสตทัศนศึกษา ทำบุญหรือเลี้ยงพระในวันสำคัญ จัดการแสดงต่าง ๆ และกิจกรรมกีฬา กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น จัดได้อย่างจำกัดเฉพาะบางกิจกรรมไม่ครอบคลุม เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีก อาทิ สถานที่ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมไม่อำนวย เช่น การจัดประชุมก็จัดได้เฉพาะที่มีสมาชิกไม่เกิน 20-30 คน กีฬาจัดได้เฉพาะกีฬาในร่ม หมากรุก หมากอส อุปกรณ์ต่าง ๆ ชาวบ้านทำขึ้นอย่างง่าย ๆ นิธิทางศาสนาส่วนมากมักจะจัดที่วัด เพราะสะดวก คล่องตัว มีอุปกรณ์พร้อมกว่า เป็นต้น แต่การให้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมเอาโทรทัศนส์ไปตั้งไว้เปิดรายการให้ประชาชนได้ดูได้ชม ประชาชนจะมาร่วมดูร่วมชมกันมาก โดยเฉพาะรายการวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะในชนบทครอบครัวที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ ยังมีไม่มากนัก ประชาชนจึงสนใจมาร่วมดูร่วมชมและใช้บริการกันมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของรวมบทความการศึกษาออกโรงเรียน เล่ม 4 โดย นิเชต สุนทรนิทกซ์ (2525 : 151) เรื่อง ทศณคติเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งกล่าวว่า การจัดกิจกรรมในหมู่บ้านโดยใช้สถานที่ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นที่จัดกิจกรรม จะเป็นการแนะนำให้ประชาชนรู้จักสนใจมาเยี่ยมชมและมาอ่านในโอกาสต่อไป

5.4 การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

5.4.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างซึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า ในการดำเนินงานดูแลตกแต่ง ปรับปรุงหรือพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ประชาชนทุกคนยินดีและเต็มใจร่วมมืออย่างเต็มที่ แต่การดำเนินการดังกล่าวไม่ควรให้ยึดถือเป็นเวลาติดต่อกันเกินไป ส่วนในเรื่องการให้การสนับสนุนด้านบริจาคทรัพย์สิน วัสดุ สิ่งของนั้น กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า ประชาชนส่วนมากเห็นด้วย

และให้การสนับสนุนด้านบริจาคตฤษฎี สิ่งของนั้น ให้เป็นความสมัครใจของแต่ละครอบครัว โดยประชาชนผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ควรให้การสนับสนุนให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ โกวิท วรนิพนธ์ ที่เสนอแนะไว้ในงานวิจัยเรื่อง ความจำเป็นของการมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในการพัฒนาประชากรว่า (โกวิท วรนิพนธ์. 2527 : 74) ควรพยายามให้เอกชนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบในการสนับสนุนที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รวมถึงการประสานงานให้หน่วยงานราชการสนับสนุนด้วย ในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลจัดเก็บ ทำความสะอาดแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น กลุ่มตัวอย่างเสนอว่า ลำพังจะมอบหมายให้คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านดำเนินการคนเดียวย่อมไม่ได้ผลเต็มที่ และถึงแม้ดำเนินการได้ก็จะประสบผลสำเร็จยาก จะต้องให้ประชาชนในหมู่บ้านทุกครอบครัวได้มีส่วนร่วมโดยให้ผู้นำแบ่งชาวบ้านออกเป็นคุ้ม ๆ อย่างน้อย 7 คุ้ม และมอบหมายให้ชาวบ้านแต่ละคุ้มส่งตัวแทนมาดูแลจัดทำความสะอาดแหล่งความรู้หมู่บ้าน หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปจนครบ 7 วัน โดยมีกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

5.4.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมาใช้บริการของประชาชน กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า การที่กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านหรือผู้นำได้จัดให้มีการถ่ายทอดข่าวหรือสรุปข่าวและประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้านก็เป็นวิธีการหนึ่งที่กระตุ้นให้ประชาชนสนใจมาติดตามข่าวหรืออ่านรายละเอียดของข่าวในหนังสือพิมพ์ที่แหล่งความรู้เพิ่มเติมจะทำให้มีผู้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น และในทำนองเดียวกันหนังสือที่มีในแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ส่วนมากมักจะเป็นหนังสือเก่าที่มีผู้บริจาคให้ เนื้อหาและหน้าปกไม่ดึงดูดความสนใจ ควรจัดหาหนังสือใหม่ ๆ ปกสวย ๆ เพิ่มขึ้น โดยติดต่อขอจากผู้ที่มีชื่อมาอ่านอ่านจบแล้ว ขอมอบให้แหล่งความรู้หมู่บ้านต่อ หรือติดต่อชาวบ้านผู้ที่ไปทำงานต่างจังหวัดให้จัดตั้งกองทุนหรือกองผ้าป่าหนังสือมาทอดที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน 1-2 ปีต่อครั้ง ก็จะทำให้ได้หนังสือเพิ่ม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดก็จะต้องสนับสนุนหมุน ให้มีการเวียนหนังสือเล่มส่วนหนึ่งจากห้องสมุดประชาชนในอำเภอนั้น ๆ มามอบให้กรรมการแหล่งความรู้ดูแลและบริการให้ประชาชนอ่านหรือยืมอ่าน หมุนเวียน 1 เดือนต่อครั้ง ครั้งละ 15-30 เล่ม องค์ประกอบสุดท้ายคือ การจัดส่งหนังสือพิมพ์มายังแหล่ง

ความรู้หมู่บ้านนั้น ขอให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดดูแลและกำชับให้ตัวแทนผู้จัดส่งหนังสือพิมพ์ให้ถึงแหล่งความรู้หมู่บ้านภายในวันที่หนังสือพิมพ์ออกหรือพิมพ์ระบุไว้ เพราะประชาชนผู้สนใจมาใช้บริการก็จะมารออ่าน แต่หากหนังสือพิมพ์ส่งมาล่าช้ามาก ความสนใจที่จะมาใช้บริการก็จะลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินดา นูเร (2531 : 67) เรื่อง ปัญหาการดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดมหาสารคาม ที่ว่า ความเป็นปัจจุบันของหนังสือพิมพ์ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะประชาชนผู้มาใช้บริการจะรู้สึกกระวนกระวายใจเมื่อไม่ได้อ่านหนังสือตามเวลา ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าหากเป็นเช่นนั้นตลอดไป จะทำให้ประชาชนผู้มาใช้บริการเกิดความเบื่อหน่ายต่อที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และจะเป็นสาเหตุให้ประชาชนไม่มาใช้บริการอีก

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัย การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี พอสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งความรู้หมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีความสนใจและตั้งใจปฏิบัติงานในระยะแรก ๆ เท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปเข้ามึงจะท้อแท้ถดถอย ขาดความกระตือรือร้น ขาดความเอาใจใส่ ดังนั้นการแต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ควรแต่งตั้งคนใหม่หมุนเวียนกันไป ให้มีวาระคณะละ 1 ปี ทุก ๆ ปี

1.2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ควรเน้นการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน แหล่งความรู้หมู่บ้านให้แก่ผู้นำและคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ภาควิชาการและเทคนิค)

1.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์การศึกษาอกโรงเรียนจังหวัด ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือเล่มที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านให้แก่แหล่งความรู้หมู่บ้านหรือโดยการประสานขอรับการ

สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้แก่แหล่งความรู้หมู่บ้านโดยตรง เพื่อสนองตอบต่อความสนใจและความต้องการของประชาชนในชนบทอย่างจริงจังและมากยิ่งขึ้น

1.4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ควรส่งเสริมและดำเนินการในด้านปลูกจิตสำนึกและสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชนในชนบทให้มากยิ่งขึ้น โดยหาสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มาสนับสนุนให้สนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มคนวัยเด็ก กลุ่มหนุ่มสาว และกลุ่มผู้ใหญ่มากที่สุด

1.5 กรมการศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี ควรส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ประชาชนผู้เสียสละ ทำหน้าที่เป็นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยมอบใบเกียรติบัตรให้แก่ผู้ทำหน้าที่ครบวาระ และเกียรติบัตรนี้สามารถนำไปเทียบความรู้ในการเรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียนได้ 1 ราชวิชา(ขึ้น)

1.6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ควรพัฒนาระบบการจัดส่งหนังสือพิมพ์จากตัวแทนผู้จัดส่งไปสู่แหล่งความรู้หมู่บ้านหรือที่อ่านให้ทันตามกำหนด โดยต้องปฏิบัติอย่างเข้มแข็งและจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแหล่งความรู้หมู่บ้าน โดยเน้นหนักในเรื่องการดำเนินงาน การกระจายสื่อให้ประชาชนได้รับบริการในหมู่บ้านมากที่สุด และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่สุด

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องแหล่งความรู้หมู่บ้านในพื้นที่ของจังหวัดอื่น และภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและหารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพดีที่สุดใน

2.3 ควรทำการศึกษาและวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านให้เป็นห้องสมุดประชาชนตำบลต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. การดำเนินงานแก้ไขการไม่รู้หนังสือในประเทศไทยอดีต-ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2531.
- _____ . การประเมินผลโครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ปีงบประมาณ 2524. เล่ม 1, 2. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยและประเมินผลกองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2525. อัดสำเนา.
- _____ . คู่มือครูประจำกลุ่มการศึกษาทางวิทยุไปรษณีย์. กรุงเทพฯ : องค์การทหารผ่านศึก, 2529.
- _____ . สถิติเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน. 2529. อัดสำเนา.
- _____ . รายงานผลการดำเนินงานปี พ.ศ. 2531. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- _____ . สถิติการศึกษานอกโรงเรียน ปี 2533. 2533. อัดสำเนา.
- _____ . แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 6 (2530 - 2534). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2529.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. กองปฏิบัติการ. คู่มือการจัดตั้งและปรับปรุงที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน. 2530.
- _____ . คู่มือการจัดตั้งและปรับปรุงที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2531.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. กรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ห้างจัดการพิมพ์, 2526.
- การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี, ศูนย์. แผนการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2532. 2532. อัดสำเนา.
- _____ . แผนการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2533. 2533. อัดสำเนา.

การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ศูนย์. ผลกระทบของที่อ่านต่ออัตราการ
ลืมนหนังสือ จำนวนหนังสือ และการพัฒนาตนเองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ. 2527. อุดลำนเนา.

_____ . การเสริมสมรรถภาพผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ และครุ
อาสา. อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,
2531.

โกวิท วรนิพนธ์. ความจำเป็นของการมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในการพัฒนาประชากร.
การศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ปีการ
ศึกษา 2527. อุดลำนเนา.

เก็บ ศรีสง่า. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
ของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์.
ปริญญาณิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2528. อุดลำนเนา.

เกศินี โชติกเสถียร. การใช้เทคโนโลยีทางการสอนในห้องเรียน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

จินดา นูเร. ปัญหาการดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม.
ปริญญาณิพนธ์ ศค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.
อุดลำนเนา.

ชุมพล หนอง. "ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน," ใน รวม
บทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 11. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอก
โรงเรียน, 2535.

เชิธรศรี วิวิธสิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2530. อุดลำนเนา.

- ธาราทิตย์ เลิศศรี. การศึกษาองค์ประกอบที่จูงใจให้ประชาชนในชนบทไทยสนใจการอ่านหนังสือในจังหวัดสกลนคร. ปรินญาพิมพ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- นรินทร์ ญวงค์. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านที่มีและไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในอำเภอสามง่าม จังหวัดนิจิตร. ปรินญาพิมพ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. "ทัศนะเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน," ใน การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 4. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2525.
- นิพนธ์ ศุภปริดี. โสตทัศนศึกษา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.
- น้อมฤดี จงพฤษะ. แบบเรียนหลักการสอน 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ก้าวหน้าการพิมพ์, 2524.
- พงษ์พันธ์ สุนทรชัย. การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลเพื่อชุมชนชนบท : วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าวในกรณีจังหวัดหนองคาย. ปรินญาพิมพ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- พัฒน์ สัจจานงค์ และคนอื่น ๆ. การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ญูเลิศ มาแสง. เรียนนอกรั้ว. กรุงเทพฯ : วชิรรินทร์การพิมพ์, 2530.
- ประคอง กรรณสุต. สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- เรวัฒน์ สุธรรม. "ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งเพิ่มพูนภูมิปัญญาชาวชนบท," ใน รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 9. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535.

- วิจิต ธรรมชาติ. การศึกษาลักษณะการใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในจังหวัดนราธิวาส. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- วิลาวัณย์ ศรีศิลป์. สภาพ ปัญหาและความต้องการในการรับข่าวสารข้อมูลของประชาชนในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531. อัดสำเนา.
- วลิตชัย อนันต์คุณ. การศึกษาแนวทางพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- สามัญศึกษา, กรม. การวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2512. อัดสำเนา.
- _____. คู่มือการจัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, 2518.
- _____. คู่มือการจัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2520.
- _____. แนวการจัดศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับชุมชน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2523. อัดสำเนา.
- สันทนา บุญสุข. การวิเคราะห์ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านดีเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- สำรวย นาคลำภา. การศึกษาสภาพที่อ่านหนังสือวัดในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- สุนทร โคตรบรรเทา. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2526.
- แสงจันทร์ อินทนนท์. แหล่งความรู้สู่การพัฒนา. กรุงเทพฯ : 2532. อัดสำเนา.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company, 1959.

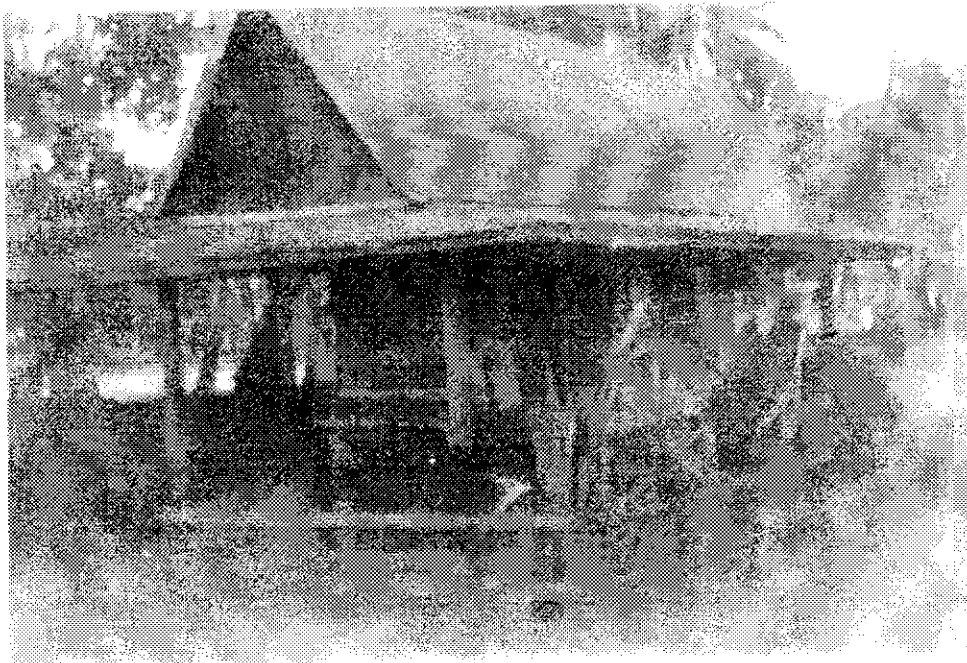
Jarolimek, John. Social Studies in Elementary Education. 3rd ed. New York : The Macmillan Company, 1969.

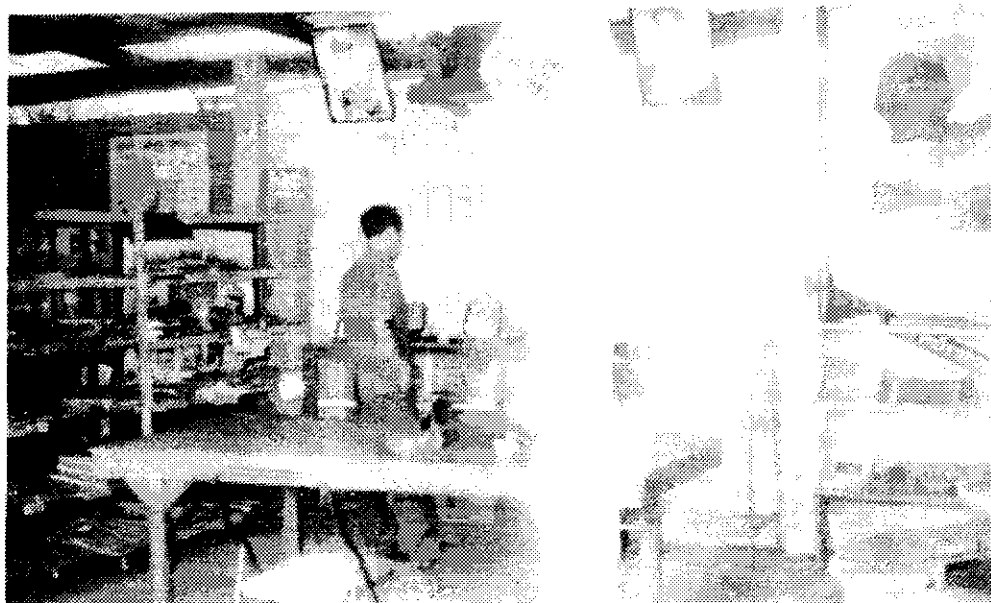
Ramirez, Emiliano C. Some Community School Practices. Quezon City : National Printing Co., 1954.

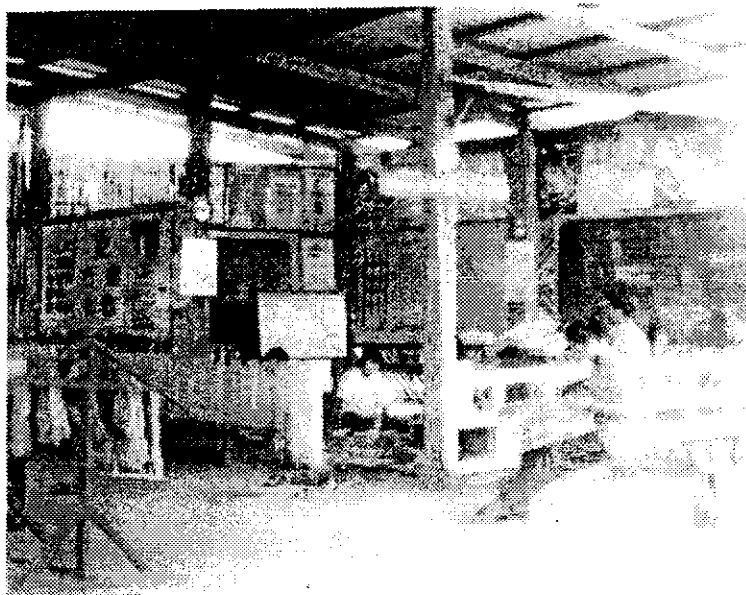
การพิจารณา

ภาคผนวก ก

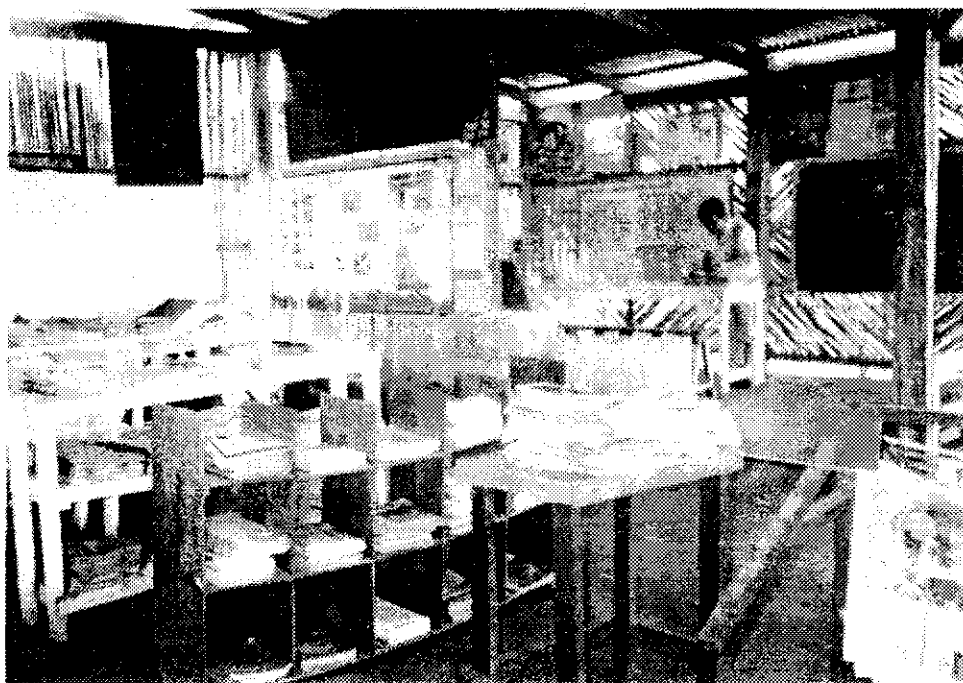
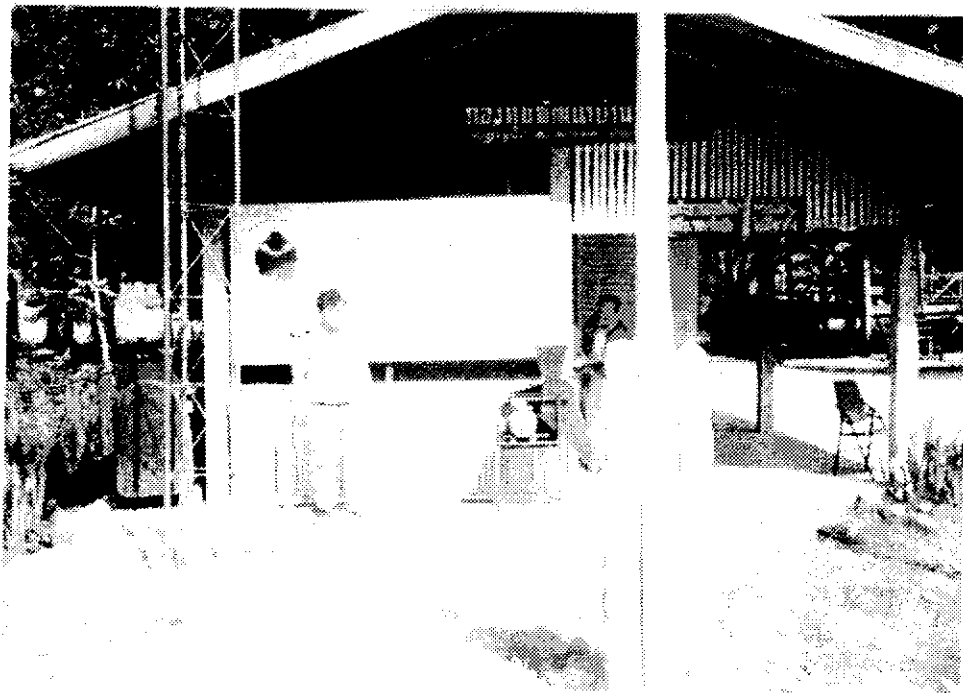

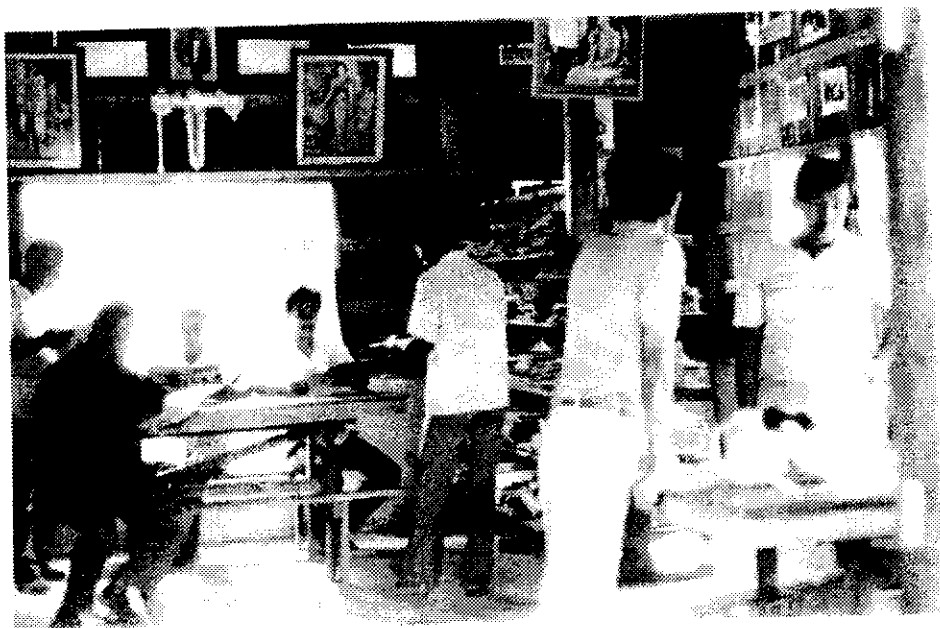

สภาพเด่น ๆ ที่ไปและข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน 12 แห่ง

สภาพเด่น ๆ ที่ไปและข้อมูลพื้นฐาน	หมู่บ้านเป้าหมาย											หมายเหตุ
	หนองบัวแดง	บัวยาง	โนนสูง	ห้วยน้ำใส	ศรีโค	ห้วยสะคาม	สว่าง	สว่างช้าง	พระโธรมณ์	เวียงนิค	ตาบอย	
1. สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน												
1.1 จำนวนครัวเรือน	44	121	130	65	97	48	172	50	149	86	65	132
1.2 จำนวนประชากร	185	883	677	388	599	267	1,101	467	950	440	413	1,271
ชาย	90	429	345	198	295	137	536	228	498	222	207	606
หญิง	95	454	332	190	304	130	565	239	452	218	206	665
1.3 เจดีย์จำนวนและต่อครอบครัว	6	7	5	5	6	5	6	9	6	5	6	9
1.4 ระยะเวลาก่อตั้งหมู่บ้าน	42	75	110	45	95	80	63	40	90	70	70	80
1.5 ประเภทของหมู่บ้าน	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	ปรกต	อพ.บ.	ปรกต	ปรกต
1.6 สภาพพื้นที่	ราบสูง	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบสูง	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	เนินเขา	ราบสูง	ราบลุ่ม
	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.	ตม.บ.
	ทราย	น้ำซึมซับ	ทราย	น้ำซึมซับ	น้ำซึมซับ	บึง	น้ำซึมซับ	น้ำซึมซับ	น้ำซึมซับ	หินดาน		น้ำซึมซับ
	ภูเขา		ภูเขา							ก้นธารน้ำ		
	ลาดน้ำ											

สภาพเด่น ๆ หัวโขนและข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน 12 แห่ง

สภาพเด่น ๆ หัวโขนและข้อมูลพื้นฐาน	หมู่บ้านเป้าหมาย										หมายเหตุ	
	หนองบัวแดง	บ้วยาง	โนนยาง	หัวน้ำใส	ศรีโค	หัวสาม	สว่าง	สร้างช้าง	พระโอรส	เงินปัก		ตาไทย
1.7 การคมนาคมติดต่อ												
- เส้นทางเข้าออกหมู่บ้าน	2 ทาง	2 ทาง	2 ทาง	1 ทาง	2 ทาง	1 ทาง	1 ทาง	1 ทาง	2 ทาง	1 ทาง	2 ทาง	1 ทาง
- การติดต่อกับอำเภอ/จังหวัด	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	สะดวก	ไม่สะดวก	สะดวก	สะดวก
- ระยะทางจากอำเภอ	18	18	20	40	13	3	17	12	18	17	15	25
- ระยะทางจากจังหวัด	58	52	70	93	17	105	17	43	52	110	118	63
- การใช้บริการจากติดต่อ	สถานีรถไฟเกษตรกรรม รถโดยสาร	ขบวนรถ	ถนน- การจราจร	สถานีรถไฟ- การจราจร	สถานีรถไฟ การจราจร	ขบวนรถ	ขบวนรถ	ขบวนรถ	ขบวนรถ	ขบวนรถ	ขบวนรถ	ขบวนรถ
1.8 การประกอบอาชีพ/สภาพ												
เศรษฐกิจอาชีพ	ทำนา/ไร่	ทำนา/สวน ทำนา		ทำนา/ ไร่	ทำนา/ สวน	ประมง ทำนา	ทำนา/ ทำสวน	ทำนา/ ทำไร่	ทำนา/ ทำสวน	ปลูกสวน/ ประมง	ทำไร่/ ทำสวน	ทำนา/ ทำสวน ประมง

หมายเหตุ

4

สภาพแผ่นดิน ๑ ส่วนประกอบข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน 12 แห่ง

สภาพเด่น ๆ ส่วนและข้อมูลพื้นฐาน	หมู่บ้านเป้าหมาย											หมายเหตุ
	ทอง วันแดง	บัวยาง	โหนดง	ห้วย ฝาง	ศรีโค สะคาม	ห้วย ฝาง	สร้าง ช้าง	พระโรง	เวียง	คาไทย	แดงมือ	
- สภาพทางเศรษฐกิจ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ดี	ค่อมช้าง ปากง	ดี	ปานกลาง	ดี	ค่อมช้าง ปากง	ดี	ดี
- รายได้ครัวเรือนต่อครอบครัว	10,000	10,000	9,000	9,000	13,000	8,000	25,000	10,000	11,000	7,000	12,500	12,500
1.9 การรวมกลุ่มและการร่วมมือ												
- การรวมกลุ่มต่าง ๆ	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร	กลุ่ม แม่บ้าน เกษตร
- การร่วมมือกับทางราชการ	ดี	ดีมาก	ดีมาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ดี	ดี	ดี	ปานกลาง	ปานกลาง	ดี	ดี

การดำเนินงาน การดูแลรักษาต้นไม้และสภาพทั่วไปของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง

ภาพตัวอย่าง	แหล่งความรู้ภูมิปัญญาบ้านป่าหอย												หมายเหตุ
	ทอง	บัวแดง	ใบแดง	ห้วย น้ำใส	ศรีโค	ห้วย สะคาม	สว่าง	สว่าง ช้าง	พระโรงอัน	ใบผอก	ตาไทย	แดงมือ	
12. ขนาดและลักษณะ													
	ทองไทย	ทองไทย	เหล็กดา ดาบ(1 ฟัน ทาบพจน	ทองไทย	ไทยโบราณเหล็กดา	ทองไทย	ทองไทย	ไทย โบราณ	ทองไทย	ทองไทย	ทองไทย	ทองโบราณ	ทองไทย
- ลักษณะ						ทองไทย							
- ขนาด (กxขxค. เมตร)	6x6x3	4x9x3	6x7x4	9x9x3	6x9x3	5x5x2.5	4x5x3	6x9x3	6x6x4	4x6x3	6x10x3	7x8x4	

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือ

1. ดร.บุญเลิศ มาแสง ผู้อำนวยการกองพัฒนาการศึกษา
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.ประมวล อุ่นใจ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดอุบลราชธานี
4. อาจารย์ศรีขาว วิหคโต ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดอุบลราชธานี
5. รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิบูลย์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสังเกต

แหล่งความรู้หมู่บ้าน หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัดอุบลราชธานี

สังเกตและบันทึกข้อมูลเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. 253....

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
1. การดำเนินงานการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่			
1.1 แหล่งความรู้หมู่บ้านแห่งนี้มีผู้รับผิดชอบอยู่คนละประจำ			
			
			
1.2 บริเวณอาคารสถานที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่รักษาความสะอาด			
			
			
1.3 มีสมุดเยี่ยม สมุดบัญชีควบคุมหนังสือ			
			
			
1.4 มีการตกแต่งปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม			
			
			
1.5 สภาพตัวอาคารได้รับการดูแลบำรุงรักษาให้มั่นคงแข็งแรง			
			

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
1.6 มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชน มาใช้บริการโดยใช้ป้ายประกาศ ป้าย โปสเตอร์ทางหอกระจายข่าวหรือ วิธีการอื่น ๆ			
1.7 เปิดให้ประชาชนมาใช้บริการทุกวัน			
1.8 มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของกรรมการ โดยให้แผนภูมิหรือป้ายประกาศ			
1.9 มีไฟฟ้าไว้บริการในเวลากลางคืน			
1.10 จัดทำทางเดินเข้าออกแหล่งความรู้ หมู่บ้านให้สะดวกและปลอดภัย			
1.11 อาคารสถานที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน			
1.11.1 สภาพทำเลที่ตั้ง			
1.11.2 สภาพของตัวอาคาร			

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
1.11.3 ขนาดและลักษณะ			
2. <u>สื่อ การดูแลและจัดเก็บรักษาสื่อการอ่าน</u> <u>และสื่อวัสดุ</u>			
2.1 จำนวนหนังสือพิมพ์รายวันที่ได้รับใน แต่ละวันคือ (จำนวน/ชื่อหนังสือ)			
2.2 หนังสือพิมพ์รายวันมีความเป็นปัจจุบัน หรือไม่			
2.3 หนังสือพิมพ์ผ่านวันที่ได้รับแต่ละครั้ง คือ (จำนวน/ชื่อ)			
2.4 หนังสือพิมพ์อยู่ในแหล่งความรู้และ วางอยู่บนชั้น			
2.5 หนังสือเล่มจัดไว้เป็นระเบียบเรียง เป็นชั้นเป็นหมวดหมู่			
2.6 มีป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ป้าย โปสเตอร์			
2.7 มีสื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ เทป โทรทัศน์หรือหอกระจายข่าว			
2.8 สื่อการอ่านและสื่อวัสดุครุภัณฑ์ ได้รับการดูแลรักษาซ่อมแซม			

2.9 จำนวนหนังสือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หนังสือวนิยายมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือความรู้ด้านการเกษตรมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือธรรมะมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือเด็กมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือบันเทิงมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม
หนังสือคู่มือเรียนมีประมาณ.....เล่ม	เล่ม

2.10 วัสดุครุภัณฑ์ที่มีอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านคือ

โต๊ะ	มี.....ตัว
ม้านั่ง	มี.....ตัว
เก้าอี้	มี.....ตัว
ชั้นหรือหิ้งวางหนังสือ	มี.....ตัว
ตู้เก็บหนังสือ	มี.....ตัว
ที่วางหนังสือพิมพ์	มี.....ตัว
ป้ายนิเทศ/ป้ายประกาศ	มี.....ป้าย
ป้ายนิทรรศการ	มี.....ป้าย
ตุ่มน้ำดื่ม	มี.....ตุ่ม

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
3. <u>การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน</u>			
3.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนบริจาคทรัพย์สินของ			
3.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งความรู้หมู่บ้าน			
3.3 ที่แหล่งความรู้หมู่บ้านมีประชาชนไปใช้บริการเสมอ			
3.4 จำนวนประชาชนที่มาใช้บริการวันละประมาณ			
11-20 คน			
21-30 คน			
31 คนขึ้นไป			
3.5 ช่วงเวลาที่ประชาชนมาใช้บริการมากที่สุดคือ			
3.6 กลุ่มบุคคลที่สนใจมาใช้บริการคือ			
3.7 แหล่งความรู้หมู่บ้านให้ประโยชน์ต่อประชาชนคือ			

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
4. กิจกรรม มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัด กิจกรรมไคบ้าง			
ด้านการประชุม			
			
ด้านการอบรม			
			
ด้านการสาธิต			
			
ด้านการสอนวิชาชีพ			
			
ด้านจัดนิทรรศการ			
			
ด้านการแสดงต่าง ๆ			
			
ด้านการกีฬา			
			
ด้านการจัดกิจกรรมอื่น ๆ			
			
			

หัวข้อที่สังเกต	รายการปฏิบัติ		หมายเหตุ (บันทึกเพิ่มเติม)
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
5. <u>ข้อสังเกตอื่น ๆ</u>			
5.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน			
			
5.2 สภาพการคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน			
กับอำเภอและจังหวัด			
5.3 การประกอบอาชีพและสภาพทาง			
เศรษฐกิจ			
5.4 การรวมกลุ่มและการให้ความร่วมมือ			
			
5.5 อื่น ๆ			
			
			

สังเกตเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. 253....

.....

(.....)

ผู้สังเกต/บันทึก

แบบสัมภาษณ์

ที่อยู่ของผู้ให้สัมภาษณ์ บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพทางตำแหน่ง

☐ ผู้นำ (.....กำนัน.....ผู้ใหญ่บ้าน.....กรรมการหมู่บ้าน)

☐ กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน

☐ พัฒนาการตำบล

☐ เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอก

☐ เกษตรตำบล

โรงเรียนจังหวัด

☐ ประชาชนผู้ใช้บริการ

☐ ครูใหญ่ที่ทำหน้าที่เลขา คปต.

☐ สาธารณสุขตำบล

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

.....

4. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่า ป.4

☐ ป.4 หรือเทียบเท่า

☐ ป.6 หรือเทียบเท่า

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

หรือเทียบเท่า

☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพสมรส

- ☐ เป็นโสด ☐ สมรสแล้ว
☐ หม้าย/หย่าร้าง

6. อาชีพ

- ☐ เกษตรกร (ทำนา, ไร่, สวน)
☐ รับจ้าง
☐ ค้าขาย
☐ รับราชการ
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งคำถามออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

ก. การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

1. การคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ใช้วิธี

☐ ให้ผู้นำหมู่บ้านคัดเลือก ☐ ให้ประชาชนคัดเลือก
☐ ให้อาสาสมัครเอง ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ปัจจุบันมีอายุอยู่ในช่วงใด

☐ อายุระหว่าง 17-26 ปี ☐ อายุระหว่าง 27-36 ปี
☐ อายุระหว่าง 37-46 ปี ☐ อายุ 47 ปีขึ้นไป
3. ในแต่ละวันกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านปฏิบัติงานด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำความสะอาดแหล่งความรู้หมู่บ้าน
☐ ดูแลจัดเก็บรักษาสิ่งต่าง ๆ
☐ ปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นบทบาทของใคร
- [] ผู้นำหมู่บ้าน [] คณะกรรมการปรึกษาดกลองทำกันเอง
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-
5. ลักษณะการทำงานของคณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน
- [] ร่วมมือกันทำงานทุกครั้ง [] ร่วมมือกันทำงานเป็นบางครั้ง
- [] มีกรรมการบางคนเท่านั้นที่ดำเนินงาน
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-
6. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [] มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง
- [] มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด
- [] มีส่วนร่วมในการซ่อมแซมปรับปรุงพัฒนา
- [] มีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินของ
- [] มีส่วนร่วมในการรับส่งหนังสือพิมพ์
- [] มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาใช้บริการ
- [] มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำ
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-
7. ผู้ที่ดูแลความสะอาดเรียบร้อยแหล่งความรู้หมู่บ้านคือ
- [] กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน [] ประชาชนผลัดเปลี่ยนกันมาดูแล
- [] กรรมการและประชาชนช่วยกัน
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-

8. การปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน ดำเนินการอย่างไร

- ☐ คณะกรรมการกับประชาชนช่วยกันพัฒนาทุกครั้ง
☐ คณะกรรมการกับประชาชนช่วยกันพัฒนาเป็นบางครั้ง
☐ คณะกรรมการร่วมมือกันพัฒนาเป็นบางครั้ง
☐ ไม่มีการปรับปรุงพัฒนา
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

9. คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีการกำหนดเวลาประชุมกันอย่างไร

- ☐ ทุกเดือน ☐ ทุกสองเดือน
☐ ทุกสามเดือน ☐ ทุกหกเดือน
☐ เวลาไม่แน่นอน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

10. การจัดและตกแต่งอาคารสถานที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน มีการดำเนินการดังต่อไปนี้หรือไม่

หัวข้อการสัมภาษณ์	การดำเนินการ		สอบถามเพิ่มเติม
	มี	ไม่มี	
1. การดูแลรักษาความสะอาด			
			
2. การปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม			
			
3. การจัดตกแต่งภายในเป็นระเบียบเป็นสัดส่วน			
			

หัวข้อการสัมภาษณ์	การดำเนินการ		สอบถามเพิ่มเติม
	มี	ไม่มี	
4. จัดทำทางเดินเข้าออกให้มีความสะดวกปลอดภัย			
5. การปรับปรุงพัฒนาบริเวณให้สะอาด ร่มรื่น			
6. สภาพตัวอาคารได้รับการดูแลรักษาให้มั่นคงแข็งแรง			

ข. สื่อ-การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

1. หนังสือพิมพ์รายวันที่มีอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านปัจจุบันคือ (จำนวน/ชื่อ)

- [] มี 2 ฉบับคือ.....
- [] มี 3 ฉบับคือ.....
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-

2. หนังสือวารสารซึ่งมีอยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านปัจจุบันคือ (จำนวน/ชื่อ)

- [] วารสารรายสัปดาห์.....ฉบับ ชื่อ.....
- [] วารสารรายักษ์.....ฉบับ ชื่อ.....
- [] วารสารรายเดือน.....ฉบับ ชื่อ.....
- [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-

3. ในแหล่งความรู้หมู่บ้านนี้มีหนังสือประเภทใดบ้าง

หัวข้อการสัมภาษณ์	การดำเนินการ		สอบถามเพิ่มเติม
	มี	ไม่มี	
1. นวนิยาย			
			
2. ความรู้ด้านการเกษตร			
			
3. ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย			
			
4. ความรู้วิชาชีพ			
			
5. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย			
			
6. หนังสือเด็ก			
			
7. หนังสือบันเทิง			
			
8. หนังสือธรรมะ			
			
9. หนังสือคู่มือเรียน			
			

4. การดูแลเก็บรักษาสื่อในแหล่งความรู้หมู่บ้านมีการดำเนินการดังต่อไปนี้หรือไม่

หัวข้อการสัมภาษณ์	การดำเนินการ		สอบถามเพิ่มเติม
	มี	ไม่มี	
4.1 ดูแลให้มีหนังสือพิมพ์อยู่ในแหล่งความรู้หมู่บ้านทุกวัน			
4.2 หนังสือเล่ม หนังสือวารสารจัดไว้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบบนชั้น			
4.3 ดูแลทำความสะอาดสื่อต่าง ๆ เสมอ			
4.4 ดูแลซ่อม-เย็บหนังสือเก่าหรือหนังสือขาด			
4.5 ดูแลซ่อมแซม โต๊ะ ม้านั่งให้อยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะใช้			

ค. การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

- ท่านมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งแหล่งความรู้หรือไม่
 - ☐ มีส่วนร่วมในด้าน.....
 - ☐ ไม่มีส่วนร่วม
- ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแหล่งความรู้หมู่บ้านในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ การบริจาคทรัพย์สิน ☐ การบริจาควัสดุสิ่งของ
 - ☐ การบริจาคหนังสือ ☐ การช่วยดูแลรักษา
 - ☐ การทำความสะอาด ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเดือนละประมาณกี่ครั้ง
- ☐ 1 - 6 ครั้ง ☐ 7 - 13 ครั้ง
- ☐ 14 - 20 ครั้ง ☐ 21 ครั้งขึ้นไป
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-
4. ในวันหนึ่ง ๆ มีประชาชนไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านประมาณกี่คน
- ☐ 5-10 คน ☐ 11-20 คน
- ☐ 21-30 คน ☐ 31 คนขึ้นไป
- ☐ ไม่ทราบจำนวนแน่นอน
5. ท่านไปใช้บริการแหล่งความรู้หมู่บ้านเพื่อประโยชน์ด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ ทำให้ได้รับความรู้ ทราบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- ☐ ได้ฝึกการอ่านและเขียน
- ☐ ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- ☐ ได้ใช้เป็นที่พักบปะ ประชุม สันทนา
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-
6. ช่วงเวลาที่ประชาชนไปใช้บริการในแหล่งความรู้หมู่บ้านมากที่สุดคือ
- ☐ ช่วงเช้าเวลา 6.00 - 12.00 น.
- ☐ ช่วงบ่ายเวลา 13.00 - 18.00 น.
- ☐ ช่วงกลางคืนเวลา 19.00 - 21.00 น.
- ☐ เวลาไม่แน่นอน

ง. กิจกรรม

มีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมใดบ้าง

หัวข้อการสัมภาษณ์	การดำเนินการ		สอบถามเพิ่มเติม
	มี	ไม่มี	
การประชุม			
			
การอบรม			
			
การสาธิต			
			
การสอนวิชาชีพ			
			
ทำพิธีทางศาสนา			
			
การกีฬา			
			
การแสดงต่าง ๆ			
			

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

1.1 การดำเนินงาน

ก. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

.....

ข. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

.....

1.2 อาคารสถานที่

ก. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่

.....

ข. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

.....

2. สื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่าน
และสื่อวัสดุ

.....

2.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

.....

3. การมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน

3.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนไม่มีส่วนร่วมและไม่มาใช้บริการ

.....

3.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

.....

4. กิจกรรม

4.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดและการดำเนินกิจกรรม

.....

4.2 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2534

.....

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ค

ที่ ทม 1007/2570

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

8 ตุลาคม 2534

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายนิติ อรรณบลยุคล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเค่นในจังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์

ประธาน

รศ. ดร. ผดุง อารยะวิญญู

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และ
ขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. สมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ครุฑ

ที่ ทม 1007/2601

บัณฑิตวิทยาลัย

186

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

11 ตุลาคม 2534

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายนิวัติ อรรถพลยุคล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์

ประธาน

รศ.ดร.ผดุง อารยะวิญญู

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขออนุญาตสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
กรรมการฝ่ายการศึกษา กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาการตำบล เกษตรตำบล
สาธารณสุขตำบล ครูที่ทำหน้าที่เลขาคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล
(คปต.) และประชาชนผู้มาใช้บริการที่แหล่งความรู้หมู่บ้าน ในระหว่างเดือนตุลาคม -
พฤศจิกายน 2534 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และ
ขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ นายนิติ อรรถพลยศ
 สถานที่เกิด อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 53 บ้านเทวาทิพัทธ์ ถนนเทศบาล 58
 อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2496 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวารินวิชาชาติ
 อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2503 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีทองวิทยา 1
 อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2504 เตรียมวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสิทธิธรรมศาสตร์ศิลป์
 อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2507 ป.กศ. วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
 อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2512 พ.ม.(พิเศษक्रमมัธยม) ศึกษาด้วยตนเอง
- พ.ศ.2519 ค.บ.(สังคมศึกษา) วิทยาลัยครูอุตรธานี
 อ.เมือง จ.อุตรธานี
- พ.ศ.2536 กศ.ม.(การศึกษาผู้ใหญ่)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2507 ครูจั่ว โรงเรียนนพเทริก อ.นพเทริก จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2512 ครูตรี โรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ
 อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2519 ศึกษาพิเศษ กอการศึกษาเทศบาล เทศบาลตำบลวารินชำราบ
 อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

- พ.ศ.2521 ครู 4 ระดับ 4 (ครูโท) โรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ
อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2524 อาจารย์ 1 ระดับ 4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คณอ.) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2526 อาจารย์ 2 ระดับ 5 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คณอ.) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2529 ศึกษาพิเศษ 5 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดหนองคาย
อ.เมือง จ.หนองคาย
- พ.ศ.2532 ศึกษาพิเศษ 6 หน่วยศึกษาพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คณอ.) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ.2535 - ปัจจุบัน
ศึกษาพิเศษ 6 หน่วยศึกษาพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านศิเค่นในจังหวัดอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

ของ

นิวัติ อรรถพลกุล

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
สิงหาคม 2536**

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ สภาพการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ สภาพสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ สภาพการจัดกิจกรรม สภาพการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีโดยเลือกศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่งในพื้นที่ 9 อำเภอ กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 288 คน การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงาน การดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ จากการศึกษาพบว่า การคัดเลือกกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประชาชนจะเป็นผู้คัดเลือก กรรมการจะมีอายุในช่วงระหว่าง 37-46 ปี ในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่กรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านจะปรึกษาหารือและร่วมมือกันทุกครั้ง การปรับปรุงพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น กรรมการและประชาชนช่วยกันทุกครั้ง คณะกรรมการจะมีการประชุมหารือกันประจำทุกเดือน

สภาพการดูแลตกแต่งอาคารสถานที่ จากการศึกษาพบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมสี่แยกถนนกลางหมู่บ้าน ประชาชนสามารถไปใช้บริการได้สะดวก ตัวอาคารสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง มุงหลังคาด้วยสังกะสี มีไฟฟ้าใช้เวลากลางคืน มีการตกแต่งปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

2. สภาพสื่อ การดูแลจัดเก็บรักษาสื่อการอ่านและสื่อวัสดุ จากการศึกษาพบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านส่วนใหญ่ได้รับหนังสือพิมพ์รายวัน ๆ ละ 2 ฉบับ มีสื่อหนังสือเล่มประเภทต่าง ๆ เรียงตามลำดับตามปริมาณดังนี้ หนังสือคู่มือเรียน หนังสือบันเทิง หนังสือเด็ก หนังสือความรู้ด้านการเกษตร หนังสือวิชาชีพ หนังสือสุขภาพอนามัย หนังสือนวนิยาย หนังสือธรรมะ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย สื่อหนังสือ สื่อวัสดุ และสื่อเทคโนโลยี ได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีเสมอ

3. สภาพการจัดกิจกรรม จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง พบว่า ส่วนมากมีการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดประชุม อบรม สาธิต และสอนวิชาชีพ รองลงไปเป็นการใช้แหล่งความรู้หมู่บ้านจัดกิจกรรมนันทนาการ ใช้เป็นที่จัดแสดงและจัดกิจกรรมกีฬา

4. สภาพการมีส่วนร่วมและการมาใช้บริการของประชาชน จากการศึกษาแหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น 12 แห่ง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนบริจาคทรัพย์สิน สิ่งของ และดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งความรู้หมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งแหล่งความรู้หมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาการมาใช้บริการของประชาชน พบว่า แหล่งความรู้หมู่บ้านส่วนใหญ่มีประชาชนมาใช้บริการวันละ 11-20 คน ที่เหลือมีประชาชนมาใช้บริการวันละ 21-30 คน และวันละ 31 คนขึ้นไป ตามลำดับ ประชาชนผู้มาใช้บริการมากที่สุดคือ กลุ่มผู้อยู่ในวัยกลางคน อายุระหว่าง 30-45 ปี รองลงมาคือ กลุ่มหนุ่มสาว อายุระหว่าง 18-29 ปี และกลุ่มผู้มาใช้บริการ อันดับสุดท้ายคือ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา อายุระหว่าง 13-17 ปี

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการมาใช้บริการ พบว่า ประชาชนผู้มาใช้บริการจะได้รับความรู้ข่าวสารข้อมูล ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด รองลงมาคือ ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้ใช้เป็นที่พบปะสนทนา และได้ใช้เป็นที่ฝึกอ่านเขียน ป้องกันการลืมหืมือ

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาที่ประชาชนมาใช้บริการ พบว่า ประชาชนมาใช้บริการมากที่สุดในช่วงเวลา 13.00-18.00 น. รองลงมาคือ ช่วงเวลา 06.00-12.00 น. และสุดท้ายคือ ช่วงเวลา 19.00-21.00 น.

5. ความคิดเห็นข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาแหล่งความรู้หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า ในการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านนั้น ผู้นำหมู่บ้านและกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านต้องเข้มแข็ง เอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลย คณะกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้านที่เข้ามาดำเนินงานนั้น จะต้องเข้าใจในกิจกรรมแหล่งความรู้หมู่บ้าน และเป็นผู้ได้รับการเลือกจากประชาชนเข้ามา ผู้ที่เป็นกรรมการแหล่งความรู้หมู่บ้าน

ควรได้รับการอบรมความรู้ เทคนิคการดำเนินงานแหล่งความรู้หมู่บ้านจากศูนย์การศึกษาออก
โรงเรียนจังหวัด เพื่อที่จะได้มีความรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้ ในการดำเนินงาน คณะ
กรรมการจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันเสมอเมื่อมีปัญหาคืออุปสรรคหรืออย่างน้อยเดือนละ
1 ครั้ง จะต้องพยายามให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ปรับปรุง ซ่อมแซม
พัฒนา รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งของด้วย

**AN ANALYSIS OF THE SELECTED VILLAGE LEARNING CENTRES
IN CHANGWAT UBON RATCHATHANI**

**AN ABSTRACT
BY
NIWAT UTTHABOLYUKOL**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University
August 1993**

The major purpose of this investigation was to analyze the learning centres of selected villages in Ubon Ratchathani Province, categorized into 5 areas, namely, operation, building facilities, media and media care, activities, participation involvement. The opinions of the villagers in improving the learning centres were also surveyed.

Twelve learning centres were selected from outstanding villages in 9 districts of Ubon Ratchathani Province. The total subjects served in this study were 288. The observation and structured interview were employed in data collection.

The findings were as follows:

1. Operation. The centres were run by committees, which were mainly chosen by the villagers. The age of the committee members ranged from 37-46 years. A meeting was held monthly in which the issues were discussed. The villagers and the committee members helped one another in improving the learning centres.

The majority of the learning centres were built with hard wood, with galvanized steel roofing, with availability of electricity and with flower beds.

2. Media. The majority of the learning centres received 2 newspapers every day. Other reading materials were also available and were ranked according to their quantity as follows: textbooks, reading-for-pleasure books, books on agriculture, earning a living, health and health care, fictions, Lord Buddhas teaching and legal aspects.

3. The activities organized at the learning centres included the following, as ranked in accordance with the frequency, vocational training/seminars, religious activities, exhibitions and sports activities.

4. The participation and involvement activities of the villagers toward the learning centres included the donations, maintenance, repairing and beautifying the learning centres.

Visitation. The majority of the learning centres were visited daily by 11-20 villagers on the average, 21-30 villagers, 31 or more villagers for the less frequent visitation. The most frequent groups were those with the ages 30-45 years, 18-29 years and 13-17 years respectively. The benefits the villagers gained from the visitation were reported as follows; application of the new-found information in their daily life, valuable use of spare time, meeting place among friends, and improving literacy respectively. The time periods for the visitation were ranked as follow, 13.00-18.00, 6.00-12.00 and 19.00-21.00 O'clock respectively.

5. The opinions of the villagers in the improvement and development of the learning centres were reported as follow; strong leadership among the village headmen and the committee members, taking good care of the centres, thorough understanding of the centre's functions. In addition, the nonformal education centres should take active roles in training the village committee members. Finally, the committee members should hold the meeting at least once a month to discuss the issues faced by the learning centres.